

Αθανάσιος Κοτταράς

Οι σταθερές συγκοινωνίες
της Αθήνας στη νέα εποχή

Ο διευθύνων σύμβουλος της ΣΤΑ.ΣΥ. μιλάει στην Α.Υ.

Του Μπάμπη Καλογιάννη

Σώτη Τριανταφύλλου

Μου φαίνεται πως η ζωή
είναι μια φάρσα του χρόνου

Του Δημήτρη Αθανασιάδη

Γιώργος Ζογγολόπουλος

Ιστορίες από τη ζωή και το έργο
του μεγάλου γλύπτη

Της Νίκης-Μαρίας Κοσκινά

ΑΦΙΕΡΩΜΑ
ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

A.V. Team

Κ.Χρόνη/14

Γιατί αξίζει.

Γιόρτασε
τη ζωή
γιατί αξίζει.

Info-diet

Της ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΚΗ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΝΤΟΥΣΚΟΣ

Χρυσός στο Παγκόσμιο πρωτάθλημα κωπηλασίας.

Άλλη μια απόδειξη ότι η Ελλάδα ξέρει να τραβάει κουπί.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΠΙΣΜΠΙΚΗΣ

Με το ευτελές πρόστιμο των 1.200 ευρώ αγόρασε δωρεάν διαφήμιση εκατοντάδων εκατομμυρίων. Άξιος!

ΤΟ ΠΟΘΕΝ ΕΣΧΕΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Το ποπ κορν της εβδομάδας.

ΝΕΑ ΛΕΞΗ: HOMING

Όταν βρίσκεσαι σε διακοπές και ζεις (βασικά τρέφεσαι) σαν να είσαι σπίτι σου: αγοράζεις τρόφιμα από μίνι μάρκετ και τα μαγειρεύεις στο κατάλυμά σου.

SMS ΑΠΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ

«Και χρασαα... σκύβω κι αποφεύγω το δρεπάνι».
(από φίλο που γλίτωσε στο τσάκ το καρδιακό)

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

– Πήγες πουθενά το καλοκαίρι;
– Πήγα από το Large στο XLarge

ΤΟ ΜΟΥΣΤΑΚΙ ΤΟΥ ΚΑΠΟΥΤΖΙΔΗ

Από εμένα είναι όχι.

ΠΕΔΙΟ

Η λέξη που μπουχτίσαμε ν' ακούμε.

ΝΕΑ ΜΟΔΑ

Αγροτικά σε Ψυχικό, Κηφισιά, Εκάλη.

ΟΙ ΠΙΟ ΚΟΥΛ ΓΕΙΤΟΝΙΕΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Το Time Out ψήφισε τις 39 πιο κουλ γειτονιές του κόσμου. Ανάμεσά τους και τα «Exarcheia, Αθήνα».
Έχουμε διπλωθεί στα δύο και γελάμε. Καταλαβαίνετε τι προτείνουν και για τις υπόλοιπες 38.

ΠΟΥΤΙΝ

Μεταξύ άλλων και το χειρότερο μπότοξ του πλανήτη.

ΑΠΕΡΓΙΕΣ ΕΛΕΓΚΤΩΝ

Πρέπει να είμαστε η μοναδική χώρα στον κόσμο που οι αεροπορικές της εταιρείες πληροφορούν το κοινό ότι «σήμερα οι πτήσεις μας θα πραγματοποιηθούν κα-νο-νι-κά»!

ΝΕΕΣ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΕΣ ΕΚΠΟΜΠΕΣ

Προϊόντα περιορισμένης διατηρησιμότητας.

ΘΡΙΛΕΡ ΜΕ ΤΡΙΣ ΛΕΞΕΙΣ

Από αύριο διαίτα!

Σε βλέπω!

Της ΛΕΝΑΣ ΔΙΒΑΝΗ

Σε βλέπω καβατζωμένο

Carpe diem, έλεγαν οι Ρωμαίοι. Άδραξε τη μέρα δηλαδή. Δεν ξέρω αν το 'χετε προσέξει, αλλά μερικοί λατινομαθείς την έχουν εμπεδώσει αυτή τη συμβουλή. Αδράχνουν ό,τι βρουν μπροστά τους: ευκαιρίες που δεν αξίζουν, δουλειές που κανονικά θα έπαιρναν άλλοι, σπίτια που δεν δικαιούνταν να κληρονομήσουν, τη γυναίκα του φίλου τους – ακόμα και το καναπεδάκι στο αεροδρόμιο, όταν η πτήση σου έχει καθυστέρηση, αυτοί προλαβαίνουν να το αδράξουν. Εσύ τίποτα. Εμ... ποιος σου είπε να μην προσέχεις στο μάθημα των λατινικών;

ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΜΑΣ

Αυτή την εβδομάδα το ζωγραφίζει η **Καλλιρρόη Χρόνη** γεννήθηκε στη Σπάρτη το 1957. Μετά το πέρας των σπουδών της στο τμήμα Πολιτικών Επιστημών του Παντείου Πανεπιστημίου, σπούδασε ζωγραφική στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας, με δάσκαλο τον Δημήτρη Μυταρά, ψηφιδωτό με τον Γιάννη Κολέφα και Ιστορία της Τέχνης με τη Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα (1982-1987). Από το 1993 μέχρι σήμερα έχει στο ενεργητικό της πέντε ατομικές εκθέσεις, ενώ έχει λάβει μέρος σε πολλές ομαδικές Έργα της υπάρχουν σε γνωστές ιδιωτικές και δημόσιες συλλογές.

Athens Voices

Του ΓΙΑΝΝΗ ΝΕΝΕ
panikoval500@gmail.com

Λόγια που ακούστηκαν δημοσίως στην Αθήνα

Πελάτης: **Μελομακάρονα έχετε;**

Πωλήτρια: **Όχι, αλλά μπορούμε να φτιάξουμε αν μας παραγγείλετε.**

(Σε εκλεκτικό bakery στους Αμπελόκηπους, 9 Σεπτεμβρίου • 87 ημέρες πριν τα Χριστούγεννα)

Στον ίδιο φούρνο. Ηλικιωμένο ζευγάρι αγοράζει ψωμί.

Κύριος: **Θέλουμε μία φρατζόλα ψωμί από το καλό σας.**

Κυρία: **Όχι όμως το πολύ καλό, που δεν μπορούμε να σταματήσουμε να το τρώμε.**

Αγαπητοί πελάτες. Η Βουτίκιε VK θα παραμείνει κλειστή 25-28 Σεπτεμβρίου λόγω παραλειπομένων των εκλείψεων. Θα σας δούμε από Δευτέρα 29!

(Χειρόγραφο σημείωμα στη βιτρίνα της μπουτίκ του Βασίλειου Κωστέτσου, Κολωνάκι).

Παπαρίζου: **Μπαινοβγαίνω στα νοσοκομεία.**

Μαζωνάκης: **Εγώ μια βόλτα πέρασα από κει και το έκαναν βούκινο.**

(The Voice GR, Σάββατο βράδυ, Σκάνι)

«Μαλώσαμε. Ήθελε σουπά για βραδινό. Μα είναι γεύμα η σουπά;»

(Τύποι συζητούν, Πύργος Αθηνών, Δευτέρα πρωί)

Θερινό σινεμά στο Κολωνάκι. Αρχίζει το έργο με το σήμα της Παραμάουντ. Από την πίσω θέση ακούγεται ηλικιωμένη κυρία να λέει στη φίλη της:

-Μα αυτό το έργο το έχω ξαναδεί.

-Όχι καλέ, ρεκλάμες είναι.

(«Αθηναία», Σάββατο βράδυ).

Πώς μπλέχτηκες με το ραδιόφωνο; Ήταν τυχαίο ή το κυνήγησες; Νόμιζα ότι ήταν τυχαίο, αλλά τελικά κατάλαβα ότι το κυνηγούσα σε όλη μου τη ζωή. Τελικά αυτό με βρήκε.

Θυμάσαι την πρώτη φορά που άνοιξες μικρόφωνο; Έτρεμα, έχυσα τον καφέ στα χαρτιά μου, ένιωσα ότι με ακούν όλοι μου οι φίλοι.

Αν σου έλεγα να περιγράψεις τον εαυτό σου χωρίς να πεις τι δουλειά κάνεις, τι θα έλεγες; Είμαι κάποιος που νιώθει ότι η πόλη τού μιλά – και μεταφέρω τη φωνή της.

Ποια σκέψη τρέχει συνήθως στο μυαλό σου τα 3 δευτερόλεπτα πριν ανοίξεις το μικρόφωνο για να ξεκινήσει η εκπομπή; Μίλα με τον τόνο της μουσικής.

Σου δίνουν ένα λευκό T-shirt. Τι στίχο θα έγραφες πάνω του για να σε αντιπροσωπεύει; «The thrill is gone from the song on my radio, but the blues still linger wherever I go».

Μπορείς να θυμηθείς τη μεγαλύτερη γκάφα που έχεις πει στον αέρα; Άφησα κατά λάθος ανοιχτό το μικρόφωνο – και στο στούντιο είχε μπει ο Μουρατίδης...

Τι σε εμπνέει και σου δίνει ενέργεια πριν μπεις στο στούντιο; Ένα μήνυμα από αγαπημένο πρόσωπο που ξέρω ότι ακούει.

Πώς φτιάχνεις το νίβε της εκπομπής σου; Με αντίθεση: ανάμεσα σε mainstream hits και ανύποπτα διαμάντια, που δεν ακούγονται συχνά.

Είναι ο ραδιοφωνικός σου εαυτός ο ίδιος με τον εαυτό σου εκτός στούντιο; Όχι. Στο στούντιο είμαι πιο κοφτερός, πιο εκτεθειμένος, λιγότερο προστατευμένος.

Ποιο είναι το πιο απρόσμενο μήνυμα/αντίδραση ακροατή που έχεις λάβει; Ακροατής με σταμάτησε στον δρόμο και μου είπε ότι έκλαιγε τη μέρα που αποχαιρετούσα από τον Pepper.

Ποιο είναι το πιο πρόσφατο μουσικό «κόλλημα» που έπαθες; Η Εμαχόι Τσεγκούε-Μαριάμ Γκεμπρού, μοναχή στην Αιθιοπία, που έπαιζε πιάνο με έναν απίστευτο, μοναδικό ήχο – κάπως σαν κλασική μουσική λιωμένη με τζαζ και πνευματικότητα. Την άκουσα σε μια ταινία κι

© ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

αμέσως βγήκε το Shazam.

Αν είχες μια χρονομηχανή, σε ποια μουσική δεκαετία θα πήγαινες να κάνεις εκπομπή; Στα 80s, γιατί η ποπ τότε έβγαζε διαμάντια και γιατί δεν υπήρχε ακόμα η playlist.

Αν μπορούσες να βάλεις ένα track που να παίζει παντού στην Αθήνα για 24 ώρες, ποιο θα ήταν; «Cheek to Cheek» με την Μπίλι Χόλιντεϊ.

Ποιον ραδιοφωνικό παραγωγό έχεις ζηλέψει για τις εκπομπές του; Γιατί; Ο «Θεός Νώντας» του Δημήτρη Πουλικάκου, στο Δεύτερο Πρόγραμμα της ΕΡΤ. Η εκπομπή μεταδόθηκε για πρώτη φορά το 1976 και περιλάμβανε υπέροχα τραγούδια και κείμενα του Πάνου Κουτρομπούση. Τι εννοείς «γιατί»;

Η πιο αξέχαστη συναυλία της ζωής σου; Pet Shop Boys στην περιοδεία MCMLXXXIX (1989) στο Γουέμπλεϊ Αρένα με τον Ντέρεκ Τζάρμαν να έχει επιμεληθεί το εικαστικό και κινηματογραφικό κομμάτι του σόου και το

ΔΕΥΤΕΡΑ-ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

10.00 – 12.00

* Ο Γιάννης Νένες κάνει αδιάκοπα ραδιόφωνο εδώ και 40 χρόνια. Είναι δημοσιογράφος και μουσικός/ραδιοφωνικός παραγωγός στον Voice 102,5

αισθητικό κόνσεπτ. Ήταν η πρώτη φορά που έβγαιναν από το στούντιο και έπαιζαν, επιτέλους, live.

Είναι φθινόπωρο και τρέχεις με το αυτοκίνητο στην παραλιακή. Ποιο τραγούδι θα διάλεγες για τη διαδρομή; The Blue Nile, «Tinseltown in the Rain»

Ποιος θα ήθελες να γράψει το soundtrack της Αθήνας; Μόνο ο Χατζιδάκις θα μπορούσε να αιχμαλωτίσει το παρελθόν και την ψυχή της παλιάς Αθήνας μέσα στη μουσική του και να προσφέρει την ποίηση που τόσο λείπει από το παρόν της πόλης.

Ποια λέξη δεν αντέχεις να ξανακούσεις ποτέ στον αέρα; «Φιλάκια». «Καλημερούδια». «Παρασκευούλα».

Ποιος καλλιτέχνης θα ήθελες να σου χτυπήσει απρόσμενα την πόρτα στο στούντιο; Η Πάτι Σμιθ.

Μαζί με ποιον καλλιτέχνη θα ήθελες να κάνεις ραδιοφωνική εκπομπή; Με τον Ντέιβιντ Μπερν, γιατί έχει απίστευτη μουσική γνώση και μοναδική οπτική για τον πολιτισμό και την τέχνη. Και αποπνέει Νέα Υόρκη.

Το ραδιόφωνο σε σώζει... Μπορείς να συμπληρώσεις τη φράση; Το ραδιόφωνο σε σώζει όταν η ζωή σου γίνεται σιωπηλή ταινία και χρειάζεσαι σάουντρακ.

Τι θα έλεγες σε κάποιον που ακούει για πρώτη φορά τον σταθμό για να τον κερδίσεις; Δώσε μας 15 λεπτά· αν δεν σου ανοίξουμε τον κόσμο με μουσική, λόγο και όχι какоφονία, σε κερνάμε σακούλα ποπ κορν.

Γιατί ν' ακούσω την εκπομπή σου στον Voice 102.5; Γιατί δεν κάνω playlist· κάνω αφήγημα. Και είσαι κομμάτι του. **A**

Γιάννης Νένες

Το ραδιόφωνο σε σώζει όταν η ζωή σου γίνεται σιωπηλή ταινία και χρειάζεσαι σάουντρακ

Επιμέλεια: A.V. TEAM

4 A.V. 2 - 8 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2025

IUMAN

intimissimi uomo

NEW BOXER
ΤΩΡΑ ΑΠΟ 7,90€

ΑΝΑΚΑΛΥΨΤΕ ΤΟ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ONLINE

Μπορείς να ακούσεις τη φωνή μου;

Η ζωή με ένα αυτιστικό παιδί

Μια προσωπική ιστορία: Ο συγγραφέας Γιώργος Γιώτσας μίλησε στο TEDx του Παντείου Πανεπιστημίου και γράφει στην ATHENS VOICE

Το καλοκαίρι του 2023 πήγαμε με την Αγγελίνα και τα δύο μας παιδιά στην Άνδρο για διακοπές. Μόλις ανεβήκαμε στο πλοίο, ο Νικόλας, μη λεκτικό παιδί στο φάσμα του αυτισμού, επειδή βρέθηκε σ' ένα άγνωστο για εκείνον μέρος, άρχισε να φωνάζει. Αμέσως προσπάθησα τον καθησυχάσω και να του αποσπάσω την προσοχή με παιχνίδια. Με γρήγορο βήμα ήρθε τότε ένας καμαρότος προς το μέρος μας και με ρώτησε: «Είναι δικό σας το παιδί;» Σηκώθηκα όρθιος. «Ναι. Τι συμβαίνει;» Ο κύριος αυτός γύρισε και μου απάντησε: «Μπορείτε να το πάρετε και να κάτσετε κάπου αλλού;» Η Αγγελίνα δίπλα μου, που είχε ξεκινήσει από το σπίτι γεμάτη κούραση, με την ελπίδα να ξεκουραστεί στις διακοπές, όταν άκουσε πως μας διώχνουν από το σαλόνι του πλοίου εξαιτίας του παιδιού, που είναι ΑμεΑ, ξέσπασε σε κλάματα. Κι αυτό δεν είναι, δυστυχώς, το μοναδικό που μας έχει συμβεί, ούτε το χειρότερο σε συμπεριφορές ανθρώπων... Ο αγώνας μας είναι καθημερινός, αλλά δεν έχουμε ζητήσει τη βοήθεια κανενός. Θέλουμε απλώς να μη μας βάζουν παραπάνω εμπόδια στον δρόμο μας, γιατί το εμπόδιο της αόρατης αναπηρίας του αυτισμού του παιδιού είναι από μόνο του ένα βουνό.

Τι πιστεύετε θα συνέβαινε αν ο καμαρότος που ήρθε, αντί να μας κάνει παρατήρηση, ρωτούσε: «Μπορούμε να βοηθήσουμε κάπως;»

Μάιος 2025

«Κι έγινε τ' όνειρο δροσιάς ριπή».

Σαν να τα έφερε ο αέρας, σκέφτομαι ξαφνικά τα λόγια του Ρεμπώ, καθώς κάθεται σ' ένα δωμάτιο παρασκηνίων κοντά στην κεντρική σκηνή του TEDx του Παντείου Πανεπιστημίου. Η Δώρα, λίγο πιο κει, με βλέπει αγχωμένο. Παρά τις απαλές ριπές του ανέμου από το παράθυρο, κάνει φοβερή ζέστη. Μου προσφέρει τη βεντάλια της — μια υπέροχη σκουρόχρωμη βεντάλια. Την παίρνω με λαχτάρα σχεδόν κι αρχίζω να δροσιζομαι. Η αίθουσα στο συνεδριακό κέντρο της Εθνικής Ασφαλιστικής είναι κατάμεστη από νέους ανθρώπους· οι ομιλίες έχουν ήδη ξεκινήσει. Είμαι ευγνώμων που στα παρασκήνια έχω παρέα τη Δώρα να με ενθαρρύνει, την Αλεξάνδρα, η οποία μου χαρίζει μια από τις υπέροχες αφίσες που έχει φιλοτεχνήσει για το TEDx, όπως και τον Δημήτρη, που φροντίζει να νιώθω άνετα με

τον φιλικό, άνετο τρόπο του και κυριολεκτικά δεν μ' αφήνει λεπτό από τα μάτια του (ποιος ξέρει, ίσως ανησυχεί ότι μπορεί να με λυγίσει το άγχος της ομιλίας σε μια αίθουσα με 300 ανθρώπους και να το σκάσω).

Δεν θα μπορούσα να ξέρω (παρότι το ήλπιζα με όλη μου την καρδιά) ότι δύο ώρες μετά ο Δημήτρης θα μου έλεγε: «Πολλά μπράβο, Γιώργο! Είναι πολύ δύσκολο αυτό που έκανες, θέλει πολύ θάρρος να ανέβεις, αλλά και να μείνεις εκεί πάνω. Λίγες φορές έχω ακούσει τέτοιο λόγο και ποτέ δεν είχα ξαναδεί standing ovation σε ομιλία!» Και δεν ήταν τα μόνα λόγια γεμάτα ζεστασιά που τα παιδιά είχαν την ανοιχτωσιά να μοιραστούν μαζί μου. «Μια από τις καλύτερες ομιλίες διαχρονικά!» είπε ο Θωμάς.

«Καθηλωτική. Η ομιλία αυτή θα μείνει στη μνήμη όσων την άκουσαν!» είπε η Αλεξάνδρα.

«Ευχαριστούμε, Γιώργο! Ήσουν έμπνευση για όλους!» πρόσθεσε η Δώρα.

Η Ελένη, η πολύτιμη curator που συνεργαστήκαμε, είπε: «Συγχαρητήρια για την εργατικότητα και τη διάθεση να συνεργαστείς με φοιτητές — έδωσες φως και συγκίνηση!».

Η Κωνσταντίνα συμπλήρωσε: «Πιστεύω πως όλοι όσοι άκουσαν την ομιλία σας θα δουν διαφορετικά τα πράγματα — σίγουρα εγώ θα τη θυμάμαι για πάντα».

Και, τέλος, η Άννα, ένας πραγματικά φωτεινός άνθρωπος, σχολίασε με ζεστασιά:

«Κάνετε τη σκηνή του TEDx να λάμψει. Ευαισθητοποιήσατε, αγγίξατε, προβληματίσατε

κόσμο. Όλοι έφυγαν με ένα κομμάτι σας από την αίθουσα —και, πιστέψτε με, δεν συμβαίνει καθόλου συχνά. Όσα είπατε θα είναι μια ανάμνηση χαραγμένη μέσα μας» —και αυτό το σχόλιο δεν θα το ξεχάσω ποτέ.

Η ομιλία μας, με τίτλο «Μπορείς να ακούσεις τη φωνή μου; Η ζωή με ένα αυτιστικό παιδί», δεν ήταν συνηθισμένη. Ήταν κατάθεση ψυχής. Γιατί μοιραστήκαμε κομμάτια από τη ζωή μας όπως...

«Στα πρώτα χρόνια της ζωής του, μιλούσαμε στον Νικόλα, αλλά εκείνος δεν έδειχνε σημάδια ανταπόκρισης. Δεν σήκωνε το κεφάλι να μας κοιτάξει. Κάναμε εξετάσεις. Το παιδί άκουγε κανονικά, έβλεπε κανονικά. Γιατί λοιπόν δεν ανταποκρινόταν;

»Το παιδί είναι αυτιστικό, μη λεκτικό. Που σημαίνει ότι, κι η ζωή του να κινδυνεύει, δεν μπορεί να φωνάξει “Μπαμπά!”. Έχει ευαισθησία στους δυνατούς θορύβους, αντιλαμβάνεται διαφορετικά το φως. Δεν είναι αυτόνομο και δεν θα αυτονομηθεί ποτέ. Προσέξτε: Ο αυτισμός δεν είναι αρρώστια, είναι νευροαναπτυξιακή διαταραχή. Επηρεάζει τον εγκέφαλο του αυτιστικού ανθρώπου στο πώς προσλαμβάνει και κωδικοποιεί τα εξωτερικά ερεθίσματα. Ο αυτισμός δεν είναι ασθένεια, κι έτσι δεν θεραπεύεται. Ένας αυτιστικός άνθρωπος παραμένει αυτιστικός για όλη του τη ζωή... Για τους γονείς με αυτιστικό παιδί, η ζωή είναι μια καθημερινή μάχη. Το παιδί προσδοκά με λαχτάρα κάθε ανατολή του ή-

λιου, κι ας μη νιώθει έτσι ο κουρασμένος του γονιός πολλές φορές...

» Ένα από τα πιο επώδυνα συναισθήματα είναι όταν παίρνουμε το αυτιστικό μας παιδί έξω. Γιατί η κοινωνία προ-σποιείται ότι δεν βλέπει τους ξεχωριστούς ανθρώπους, κι όταν το κάνει, το κάνει με το ένα φρούδι υψωμένο. Γιατί ο κόσμος παρκάρει πάνω σε ράμπες αναπήρων, οι κατάλογοι δεν έχουν γραφή μπράιγ, οι άνθρωποι, αν δουν ένα παιδί να κραυγάζει τρομαγμένο, θα το χαρακτηρίσουν “κακομαθημένο”, ή θα κοιτούν αγριεμένα. Αντί ν’ απλώσουν το χέρι να βοηθήσουν.

» Σκεφτείτε λίγο αυτό: Σύμφωνα με μελέτες του University of Wisconsin-Madison, ο γονιός ενός αυτιστικού παιδιού βιώνει τόσο έντονο στρες, που είναι παρόμοιο με το στρες που βιώνει ένας στρατιώτης σε μάχη...

» Έχω δικαίωμα να είμαι ο εαυτός μου. Έχετε όλοι σας δικαίωμα να είστε ο εαυτός σας. Γιατί λοιπόν να μην αφήνουμε τους ανθρώπους στο φάσμα του αυτισμού να είναι ο εαυτός τους;

» Ένα από τα πιο φωτεινά σημεία στον αυτισμό, αν με ρωτάτε, είναι ακριβώς αυτό: Να είναι τα παιδιά αυτά ο εαυτός τους! Γιατί ένα παιδί στο φάσμα, αν βρει να κάνει κάτι που του αρέσει, το κάνει με όλο του το είναι. Αν αυτό δεν είναι φωταύγεια, συγχωρέστε με, αλλά ειλικρινά δεν ξέρω τι άλλο είναι. Κάνει κάτι που του αρέσει. Και το μοιράζεται χωρίς στεγανά μαζί σου. Με μια ζεστή αγκαλιά. Με μια χαρούμενη κραυγή. Με ένα πλατύ χαμόγελο.

» Η φωταύγεια είναι ένα τέτοιο χαμόγελο... Γιατί, να σας πω κάτι, ο γιος μου είναι αυτιστικός και δεν μπορεί να μιλήσει, δεν θα μιλήσει ποτέ του και πάντα θα μας κοιτάνε περίεργα όταν κραυγάζει. Αλλά ειλικρινά δεν με νοιάζει που ο γιος μου είναι αυτιστικός και δεν μπορεί να φέρει τις χαρές που φέρνουν τα άλλα παιδιά. Δεν με νοιάζουν οι χαρές αυτές. Γιατί ο γιος μου, φωτίζει όλη μου τη ζωή.

» Ο Νικόλας σήμερα είναι 11 χρονών. Διαγνώστηκε με αυτισμό βαριάς, μη λεκτικής λειτουργικότητας, στα 3 του έτη –μας το παρουσίασαν ως μια πάθηση που έπρεπε να τον βοηθήσουμε στην ουσία να ξεπεράσει... Να τον κάνουμε λιγότερο αυτιστικό. Για να ενταχθεί το ξεχωριστό αυτό παιδί στην κοινωνία, έπρεπε να δουλέψουμε, να λειάνουμε τις γωνίες του αυτισμού, να τον βοηθήσουμε να μην φέρεται αυτιστικά... να ξεπεράσει την αναπηρία του.

» Όπως μάθαμε στην οικογένεια γρήγορα, αυτό απλά δεν υπήρχε περίπτωση να συμβεί. Δεν υπήρχε περίπτωση

Είμαι ο Γιώργος, ο μπαμπάς του Νικόλα. Είμαι ο γονέας ενός παιδιού ΑμεΑ. Το κουβαλάω πάνω μου με κόπο, αλλά και με καμάρι. Το μοιράζομαι με σκοπό την ευαισθητοποίηση παντού.

να κάνουμε τον Νικόλα λιγότερο αυτιστικό. Φυσικά θα προσπαθήσουμε και προσπαθούμε καθημερινά να αναπτύξουμε τις δεξιότητες του όσον αφορά την ασφάλεια, την επικοινωνία, τις δομές μέσα στις οποίες ζει. Αλλά ο Νικόλας είναι ο Νικόλας. Είναι ακριβώς αυτός που πρέπει να είναι. Δεν υπάρχει ένα άλλο αγόρι μέσα του, μια άλλη εκδοχή του Νικόλα μέσα του, ένας κρυμμένος άνθρωπος, μη-αυτιστικός... Και κάθε μέρα πασχίζω ώστε να μάθουμε ότι ο Νικόλας και κάθε παιδί στο φάσμα είναι αυτοί οι άνθρωποι που πρέπει να είναι, κάθε μέρα πασχίζω ώστε να καταλάβουμε πως εμείς πρέπει να αλλάξουμε συμπεριφορά. Οι γονείς, οι συγγενείς, οι φίλοι, οι άνθρωποι. Να αλλάξουμε! Να γίνουμε οι άνθρωποι που έχουν αυτά τα παιδιά ανάγκη να είμαστε. Να στηρίξουμε. Να είμαστε γενναίοι.

» Γιατί η κοινωνία δεν είναι απρόσωπη, η κοινωνία είμαστε εμείς οι ίδιοι. Είστε εσείς».

Ο Νικόλας με τον βαρύ, μη λεκτικό αυτισμό του. Ο Νικόλας μου. Ο Νικόλας μας. Η ζωή μου είναι από εκείνη τη στιγμή άρρηκτα συνυφασμένη με τη ζωή του.

Η ταυτότητά μου το ίδιο. Είμαι ο Γιώργος Γιώτσας, συγγραφέας και ρεσεψιονίστ. Αλλά είμαι πάνω απ’ όλα ο Γιώργος, ο μπαμπάς του Νικόλα. Είμαι ο γονέας ενός παιδιού ΑμεΑ. Το κουβαλάω πάνω μου με κόπο, αλλά και με καμάρι. Το μοιράζομαι με σκοπό την ευαισθητοποίηση παντού.

Και μέσα στον καθημερινό αγώνα έρχονται και κάποιες στιγμές, κάποιες σπουδαίες ευκαιρίες ευαισθητοποίησης, που δεν το πιστεύεις ότι συμβαίνουν –όχι μόνο όταν τις ζεις, αλλά και όταν τις σκέφτεσαι σαν ανάμνηση... Λες, δεν μπορεί να έγινε αυτό! Αλλά έγινε! Και νιώθω τόσο χαρούμενος για αυτή την ομιλία TEDx, αυτή την εξαιρετική ευκαιρία για ευαισθητοποίηση για τον αυτισμό, αυτή την εκδήλωση όπου γνώρισα και μίλησα με τόσους όμορφους ανθρώπους... Θα τα θυμάμαι με αγάπη για πάντα, καθώς προχωράμε με το παιδί μπροστά! **A**

”Σημείωση μετά το κείμενο: Ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου την Ελένη Χουρδάκου, την αληθινά πολύτιμη speaker director, με την οποία είχα τη χαρά να συνεργαστώ, όπως και τους Ελισάβετ Κουστένη και Ευγένιο Φραγκόπουλο, co-curators, επίσης πολύτιμους συνεργάτες, τον μπασκετμπολίστα Άγγελο Ραπτίδη, που πρότεινε την ομιλία μου, όπως και όλα τα παιδιά που βοήθησαν να πάει καλά ένα τόσο απαιτητικό event και να έχουμε αυτή τη σπουδαία ευκαιρία ευαισθητοποίησης για τον αυτισμό.

Μπορείτε να παρακολουθήσετε την ομιλία «Can you Hear my Voice? Life with an Autistic Child» | Giorgos Giotsas | TEDx Panteion University στο YouTube

ΠΑΡΤΙ ΣΤΗ ΣΤΕΓΗ

Γιορτάζουμε 15 χρόνια μαζί

ONASSIS.ORG

Φωτογραφία: Χρήστος Σαπφής

DANIEL AVERY b2b OPTIMO
BUZZ
MADAM X
METAMAN + SPECIAL GUESTS
PINK.WAV
+ BOBOS ARTS FESTIVAL

→ 09 10 25
ΑΠΟ ΤΙΣ 18 30

ΣΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ
ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ONASSIS STEGI

Σε συνεργασία με
PLISSKEN

Χορηγοί
BEEFEATER
LONDON

snappi

Παρέα με τη
Heineken

Προσβάσιμο σε όλα
Α

www.apolafste.ypefthina.eneap.gr

Απολαύστε υπεύθυνα

Αναζητείται κλίμα συναίνεσης

Του ΛΕΩΝΙΔΑ ΚΑΣΤΑΝΑ

Το πιο σπάνιο πράγμα αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα είναι το κλίμα πολιτικής συναίνεσης. Δεν κυκλοφορούν πλέον ούτε καν ψήγματα μιας στοιχειώδους συνεννόησης μεταξύ των βασικών κομμάτων. Αλλά ούτε και το «όλοι εναντίον όλων» θα ήταν μια σωστή διαπίστωση. Το «όλοι εναντίον της κυβέρνησης και του πρωθυπουργού» είναι η καλύτερη περιγραφή του πολιτικού κλίματος που επικρατεί σήμερα. Ακόμα και για τα εθνικά θέματα, την εξωτερική πολιτική, τις σχέσεις με την γείτονα Τουρκία, οι απόψεις όχι απλώς διίστανται, αλλά σύσσωμη η αντιπολίτευση θεωρεί από λανθασμένη έως εγκληματική κάθε θέση και πράξη της κυβέρνησης επί αυτών. Μάλιστα ένα νέο κόμμα, αυτό του Α. Σαμαρά, κυοφορείται ως αντίπαλο δέος προς τη ΝΔ, με μόνη αιχμή τα εθνικά θέματα.

Η φαντασίωση της αντιπολίτευσης είναι η «χούντα του Μπτσotάκν». Και είναι χούντα γιατί δεν παρεμβαίνει στη δικαιοσύνη ώστε να κάνει τα χατίρια της. Με αφορμή βεβαίως το κυρίαρχο θέμα των Τεμπών. Τα οποία χατίρια εμφανίζονται είτε ως αυτονόματα σύμφωνα με τις δικές της δημοκρατικές αρχές, είτε ως αιτήματα των χαροκαμένων γονιών που, επειδή ακριβώς ζουν το δράμα τους, πρέπει η δικαιοσύνη να υπακούει στους εκπροσώπους τους. Ή σε όσους υποτίθεται ότι τους εκπροσωπούν. Και όταν η δικαιοσύνη δεν συμμορφώνεται, καταγγέλλεται ως όργανο της κυβέρνησης. Τα Τέμπη είναι σήμερα και θα είναι μέχρι και τις εκλογές του 2027 η αιχμή του κάθε αντιπολιτευόμενου τον Κ. Μπτσotάκν. Και ειδικά η περίπτωση της μεταφοράς του παράνομου φορτίου. Οποιαδήποτε ένσταση υπάρχει σήμερα επί του θέματος παραπέμπει στο ξυλόλοιο.

Αυτό που κάνει εντύπωση στο θέμα των Τεμπών είναι που κανείς δεν αναρωτιέται πια τι συνέβη επί της ουσίας εκείνη τη νύχτα. Γιατί ο άπειρος σταθμάρχης έμεινε μόνος του, ενώ υπήρχε φόρτος εργασίας, και γιατί έβαλε τα δύο τρένα σε τροχιά σύγκρουσης; Αλλά ούτε και για τον προϊστάμενο που έλειπε ούτε για τη σύμβαση 717, που δεν ολοκληρώθηκε, διαβάζουμε πια τίποτα. Ούτε για το διάτρητο σύστημα ασφαλείας, για τον ΟΣΕ, τη ΡΑΣ, την Hellenic Train, το υπουργείο. Ο δημόσιος διάλογος μοιάζει να έχει σταματήσει στο ξυλόλοιο. Δηλαδή στο παραμύθι, στην μπουρδολογία, στη γελοία θεωρία συνωμοσίας και όχι στην ουσία. Την αντιπολίτευση δεν την ενδιαφέρει η ουσία. Την ενδιαφέρει να αποδείξει στον λαό ότι το τρένο μετέφερε παράνομο φορτίο κάποιου φίλου του πρωθυπουργού, το οποίο και σκότωσε τους επιβάτες. Όχι οι δυνάμεις της σύγκρουσης.

Τι είναι όλο αυτό; Είναι απλά η έδρα την οποία έχουν διαλέξει κάποιοι ακραίοι για να στηρίξουν το κίνημα πτώσης της κυβέρνησης και διενέργειας πρόωγων εκλογών. Ακραίοι, αριστεροί ή δεξιοί – δεν ξέρω και δεν θέλω να σας γελάσω. Ίσως «ακραίοι μουσολινικού τύπου» θα ήταν ένας εύστοχος χαρακτηρισμός. Και είναι εντυπωσιακό ότι οι ακραίοι αυτοί περνάνε γραμμή σε όλα τα κόμματα της αντιπολίτευσης, δηλαδή και στο κεντροαριστερό ΠΑΣΟΚ. Και γι' αυτό αναγκάστηκε η Άννα Διαμαντοπούλου να διαχωρίσει τη θέση της από τον λαϊκισμό και να ζητήσει από το ΠΑΣΟΚ να μη γίνει Κωνσταντοπούλου, να μη γίνει Καρυστιανού. Και γι' αυτό δέχτηκε τη μήνιν σύσσωμης της αντιπολίτευσης. Διότι μίλησε για πολιτική και όχι για πόλεμο.

Όλη η αγωνία της αντιπολίτευσης σήμερα είναι να κρατήσει τη ΝΔ κάτω από το 25% ώστε να μην πάρει το bonus των 50

εδρών. Διότι κάτι τέτοιο δίνει πιθανότητες σε μια κυβέρνηση της κεντροαριστεράς. Κυβέρνηση ειδικού σκοπού; Ή μήπως κυβέρνηση υψηλού ρίσκου; Μια και φαίνεται αρκετά δύσκολο να ομονοήσουν κόμματα όπως το ΠΑΣΟΚ, η Πλεύση Ελευθερίας και ο ΣΥΡΙΖΑ, που μάλλον τα βρίσκει με τη Νέα Αριστερά, αλλά και όποιο άλλο αριστερό σχήμα θα έχει εισέλθει στη Βουλή. Συμπεριλαμβανομένου και του νέου κόμματος του Α. Τσίπρα, αν βέβαια το εγχείρημα προχωρήσει. Και η συναίνεση όλων αυτών στο θέμα των Τεμπών αποκαλύπτει τις διαθέσεις που υπάρχουν για μια μελλοντική κυβερνητική συνεργασία. Και γι' αυτό και ο δήμαρχος Αθηναίων ζήτησε από την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ να ξεκαθαρίσει εκ των προτέρων ότι δεν θα συγκυβερνήσει επ' ουδενί με τη ΝΔ. Ακόμα κι αν αυτό βυθίσει τη χώρα στην ακυβερνησία. Διότι προέχει η «προοδευτικότητα».

Ωστόσο η ζωή προχωράει και αδιαφορεί για τη μικροπολιτική των κομμάτων. Ειδικά αυτών της αριστεράς, που ποτέ στην ιστορία τους δεν νοιάστηκαν για τον τόπο και τους πολίτες του, αλλά μόνο για τη δική τους πολιτική και θεσμική κυριαρχία. Κλασική σταλινική συμπεριφορά. Και γι' αυτό σχεδόν πάντα, λίγους μήνες μετά την κάθε εκλογική αναμέτρηση, αμφισβητούν το αποτέλεσμα και ζητάνε νέα προσφυγή στις κάλπες. Διότι η κυβέρνηση του αντιπάλου, δεξιού ή κεντρώου κόμματος, έχει ήδη απολέσει την πολιτική της νομιμοποίηση. Διότι γίνονται διαμαρτυρίες και απεργίες πείνας για τα Τέμπη. Ή έσκασε το σκάνδαλο ΟΠΕΚΕΠΕ. Κι ως έχει η ΝΔ ισχυρή πλειοψηφία στη Βουλή. Διότι για την Αριστερά είναι αδιανόητο ο «λαός» να ψηφίζει κάτι άλλο εκτός απ' αυτήν.

Το πολεμικό κλίμα δεν επιτρέπει στους πολίτες να αναγνωρίσουν τις ουσιαστικές διαφορές, σε σχέση με τα αποτελέσματα που αυτές επιφέρουν στην πραγματική ζωή

Το πολεμικό κλίμα μεταξύ κυβέρνησης και αντιπολίτευσης δεν επιτρέπει στους πολίτες να αναγνωρίσουν τις ουσιαστικές πολιτικές διαφορές, σε σχέση με τα αποτελέσματα που αυτές επιφέρουν στην πραγματική ζωή – και ως εκ τούτου να τοποθετηθούν ψύχραιμα επ' αυτών και να επιλέξουν. Οι ακραίοι καταφέρνουν να κάνουν την τρίχα τριχιά, να αναδεικνύουν ως σημαντικό το επουσιώδες, να υποβαθμίζουν σοβαρά θέματα όπως αυτά της Παιδείας, της Ασφάλειας ή της Οικονομίας, σε σχέση με ένα σκάνδαλο κακοδιαχείρισης ή ένα δυστύχημα. Διότι αυτά είναι πιο εύπεπτα στο πόπολο και πιστεύουν ότι με βάση αυτά θα αποφασίσει, όταν φτάσει στην κάλπη. Κάτι το οποίο δεν αποδείχτηκε ποτέ. Αλλά το πιστεύουν και σχεδόν το εκβιάζουν.

Φυσικά και ένα τέτοιο κλίμα σύγκρουσης προμηνύει μια περίοδο αστάθειας και προϊδεάζει τους πολίτες για επερχόμενη πολιτική κρίση. Κι αυτό γεννάει ανασφάλεια και φυσικά συσπειρώνει κόσμο προς τον κυβερνών κόμμα, που είναι και το ισχυρότερο. Και αυτός είναι ο σημαντικότερος λόγος που η ΝΔ προηγείται κατά πολύ στις δημοσκοπήσεις. Όλη η τερατολογία της αντιπολίτευσης, δεξιάς και αριστεράς, συνοδευόμενη από την εμφανή πολιτική αδυναμία των ηγετών της, συσπειρώνει τον κεντρώο και δεξιό ψηφοφόρο στην κάλπη του Μπτσotάκν. Αλλά το εμφανές και αποδεδειγμένο μαθηματικά είναι δυστυχώς αόρατο για την ηγεσία της αντιπολίτευσης, η οποία εφαρμόζει την ίδια πολιτική με αυτή του δύο φορές πτηνμένου Αλέξη Τσίπρα. Τη δαιμονοποίηση του Μπτσotάκν. Και αυτό είναι ακατανόητο. Ειδικά για το ΠΑΣΟΚ, που και επεξεργασίες έχει και στελέχη ικανά να τις υποστηρίξουν. Αλλά αφήνει να το καπελώνει η αριστερά. Και γι' αυτό βλέπει την πλάτη της ΝΔ, και μάλιστα από μακριά. **Α**

FEEL THE REAL COFFEE PLEASURE
HAPPY INTERNATIONAL COFFEE DAY

LAVAZZA
TORINO, ITALIA, 1895

Τα νούμερα της εβδομάδας

Του ΣΤΑΜΑΘΗ ΖΑΧΑΡΟΥ

5 ώρες νωρίτερα από την προγραμματισμένη ώρα, η τουρκική πλευρά ακύρωσε το ραντεβού του προέδρου Ερντογάν με τον πρωθυπουργό Μπτσότακν στη Νέα Υόρκη. «Περιθωριοποίηση της Ελλάδας, στην οποία έχει οδηγήσει η τυχοδιωκτική, χωρίς συνεκτική εθνική στρατηγική εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης» είδε ο ΣΥΡΙΖΑ την ώρα που η τουρκική αντιπολίτευση δήλωνε «Ο Ερντογάν έδωσε τα πάντα στον Τραμπ και δεν πήρε τίποτα».

50 δισ. δολάρια κατ' ελάχιστον θα στοιχίσουν στους Τούρκους πολίτες όσα συμφωνήσουν ο Ερντογάν με τον Τραμπ.

75 αεροσκάφη Boeing 787 περιλαμβάνει η συμφωνία Τραμπ-Ερντογάν, όπως επίσης την ολοκλήρωση συνομιλιών για 150 αεροσκάφη 737 MAX. Για F-16 δεν ειπώθηκαν πολλά, καθώς ο Ερντογάν τα θεωρεί πιθανότατα «παλιαντζούρες». Θέλει F-35, αλλά δεν έλαβε τίποτα περισσότερο από μια εντελώς ασαφή υπόσχεση.

116,16 g/mol είναι το μοριακό βάρος του χημικού στοιχείου ινδένιο, το οποίο τώρα αναζητούν οι «τεμπολόγοι» και αφήνουν υπονοούμενα ότι ευθύνεται για την πυρόσφαιρα ή ότι είναι αποτέλεσμα μιας καύσης που προκάλεσε την πυρόσφαιρα ή τέλος πάντων ευθύνεται με κάποιον αδιευκρίνιστο τρόπο για την τραγωδία των Τεμπών.

175-185 °C είναι το σημείο βρασμού του ινδενίου. Ας το ξέρετε. Μπορεί να θέλετε να φτιάξετε καφέ με ινδένιο.

13η ημέρα απεργίας πείνας συμπλήρωσε το Σάββατο ο Πάνος Ρούτσι, καθώς δεν ικανοποιήθηκε πλήρως το αίτημά του. «Δεν είναι αυτό που επιθυμώ, θέλω να γίνουν και τοξικολογικές στη σορό του

© MARK US BECK/EPA

90.000 προσωπικά αντικείμενα που συνέλεξε ο Ντέιβιντ Μπόουι από τη δεκαετία του '90 κι έπειτα συνιστούν το πιο εντυπωσιακό προσωπικό θησαυροφυλάκιο στην ιστορία της ποπ κουλτούρας και εκτίθενται πλέον ως μόνιμη συλλογή στο Μουσείο Βικτωρίας και Αλβέρτου στο Λονδίνο.

γίου μου», δήλωσε σχετικά ο απεργός.

53 ημέρες διήρκεσε η απεργία πείνας των Ιρλανδών κρατουμένων το 1980, ως αποκορύφωμα της διαμαρτυρίας τους επειδή η βρετανική κυβέρνηση απέσυρε το ειδικό καθεστώς κράτησης που ίσχυε μέχρι τότε και τους εξομοίωσε με κοινούς ποινικούς.

100.000 άνθρωποι παρακολούθησαν την κηδεία του Μπόμπι Σαντς, που πέθανε έπειτα από απεργία πείνας τον επόμενο χρόνο για το ίδιο θέμα, και ενώ προηγουμένως είχε εκλεγεί βουλευτής. Η απεργία ήταν η κινητήριο δύναμη που έκανε το Σιν Φέιν «κανονικό» πολιτικό κόμμα.

6,1% αυξημένος ήταν ο αριθμός των οικοδομικών αδειών που εκδόθηκαν τον Ιούλιο σε σχέση με ένα έτος πριν. Στα τέλη Ιουλίου η Αφροδίτη Λατινοπούλου, βασιζόμενη σε αποσπασματικά στοιχεία, ανακοίνωσε με στόμφο: «Οικοδομική καταρρέει, ενώ η κυβέρνηση

43 ευρώ κοστίζει το φθηνότερο αεροπορικό εισιτήριο Αθήνα-Λονδίνο τον Νοέμβριο, σύμφωνα με τον ιστότοπο Skyscanner. Λιγότερο από ένα brunch σε καφετέρια στην Αθήνα. Δοκιμάστε το ως φόρο τιμής στις παλιότερες γενιές, που αποταμίευαν για χρόνια ή διέσχισαν ολόκληρη την Ευρώπη με το magic bus για να πάνε.

παρακολουθεί σαν θεατής». Εντωμεταξύ δεν μπορείς να βρεις εργάτη για εργασίες οικοδομής ούτε με μέσον.

24% αυξήθηκαν τα ενοίκια την περίοδο 2019-2025, την ώρα που τα εισοδήματα ενισχύθηκαν οριακά μόλις κατά 6%, σύμφωνα με έρευνα της εξειδικευμένης εταιρείας BluPeak Estate Analytics.

30% ήταν η άνοδος των τιμών πώλησης κατά την ίδια περίοδο. Το ΠΑΣΟΚ έχει μιλήσει για «πλαφόν στις αυξήσεις των ενοικίων». Ίσως θα πρέπει να πλαφονάρουμε και τις τιμές πώλησης, οι οποίες μπορούν κάλλιστα να οριζονται από αρμόδιο κομισάριο. Καλώς ήλθατε στην Τσεχοσλοβακία του 1972.

81,6% γεμάτες είναι οι αποθήκες φυσικού αερίου της Ε.Ε. και τα «μεγάλα κεφάλια των Βρυξελλών» εκτιμούν ότι είναι εφικτός ο στόχος για να φτάσουμε ποσοστά πληρότητας 90% μέχρι την 1η Οκτωβρίου. Μπορεί να τους θεω-

ρούμε «ολίγιστους» αλλά οι Ευρωπαίοι έχουν καταφέρει χωρίς φανφάρες να διασφαλίζουν την ενεργειακή επάρκεια. Αντίθετα ο «σκακιστής» Πούτιν, που περίμενε την Ευρώπη να παγώσει και να τον παρακαλάει, βλέπει το σχέδιό του να έχει ανάλογη επιτυχία με το αλθίστου μνήμης «Κιέβο σε 3 ημέρες».

14% του συνολικού ενεργειακού μείγματος της Ευρώπης προήλθε από αιολικά τον Αύγουστο, ενώ το ποσοστό αυξήθηκε στο 19% τον Σεπτέμβριο, μειώνοντας την ανάγκη για θερμικές μονάδες.

480.000 Παλαιστίνιοι εκτοπίστηκαν από την πόλη της Γάζας προς τον νότο τον τελευταίο μήνα. Ο ισραηλινός στρατός διαβεβαιώνει πως οι κάτοικοι που φεύγουν θα βρουν τρόφιμα, σκηνές και φάρμακα σε ζώνη που χαρακτηρίζεται «ανθρωπιστική».

8.376 άτομα είχαν λάβει απαλλαγή στράτευσης το 2020. Δηλαδή 15. Ο αριθμός εκτινάχθηκε το 2024 σε 11.389.

43.678 «έξυπνα» φωτιστικά και στα επτά δημοτικά διαμερίσματα είχε τοποθετήσει ο Δήμος Αθηναίων το 2021.

53,6 εκατ. ευρώ είχε κοστίσει το έργο στους δημότες της Αθήνας.

4,2 εκατ. ευρώ, ωστόσο, εξοικονομούνται από τους λαμπτήρες νέας τεχνολογίας, κάτι που σημαίνει εξοικονόμηση κατά 80%.

120 φωτιστικά νέου τύπου, όμως, είχαν βανδαλιστεί μέχρι τέλος Αυγούστου και προφανώς έπεται συνέχεια.

1.300 ευρώ κοστίζει το κάθε φωτιστικό κι αυτό συνεπάγεται κόστος για τους δημότες της τάξης των 156.000 ευρώ.

VERBA VOLANT

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΑΡΑΟΓΛΟΥ

«Προφανώς μπορεί από το άγχος και την αγωνία τους να πέθαναν». Ο βουλευτής δικαιολογεί την τερατώδη γκάφα της κλήσης νεκρών στην εξεστιακή για τον ΟΠΕΚΕΠΕ. Ο ίδιος ίσως πίστεψε ότι προσφέρει υπηρεσία στην κυβέρνηση ξεγλιστρώντας σαν χέλι ανάμεσα στις κατηγορίες των αντιπάλων της. Στην πραγματικότητα συμβάλλει στη δημοσιοποίηση της σημασίας των μεταμοσχεύ-

σεων για τη σύγχρονη ιατρική. Διότι, με τόσο αστείες δικαιολογίες, θα πεθάνουμε απ' τα γέλια και θα χρειαστεί ν' αλλάξουμε σκυλίσια.

ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ

«Στο ΠΑΣΟΚ δεν υπάρχει καμία κόντρα σε καμία κεντρική γραμμή. Το ΠΑΣΟΚ προχωράει ενωμένο». Ως γνωστόν: «ους ο Ανδρέας συνέχισε, Δούκας μη χωρίζετω». Όσα συμβαίνουν τις τελευταίες ημέρες με τις δηλώσεις Γερουλάνου, Κουκουλόπουλου και Άννας, δεν μπορεί παρά να είναι το πολιτικό ανάλογο σε ένα ερωτικό καβγαδάκι. Από αυτά που φουντώνουν

το πάθος. Για εξουσία.

ΧΑΡΗΣ ΔΟΥΚΑΣ

«Έχουμε δυνατότητα επιλογής και μπορούμε να επιλέξουμε να εξαλείψουμε την υπαρξιακή απειλή εξαλείφοντας τα πυρηνικά όπλα». Επιτέλους. Με άρθρο-παρέμβαση ο Χάρης ο Δούκας ουσιαστικά υπενθυμίζει ότι η Αθήνα είναι «αποπυρηνικοποιημένη πόλη». Δύο συστοιχίες πυραύλων Jericho III (μαζί με τις κεφαλές τους) που διέθετε ο δήμος, ο Χάρης τις μετατρέπει σε χαρακτηρισμό για να φυτέψει δημοτικό λαχανόκηπο και να μειώσει τη θερμοκρασία. Ουάσινγκτον,

Μόσχα, Πεκίνο, Ισλαμαμπάντ και Πιονγιάνγκ ψάχνουν λύσεις ανακύκλωσης, για να μην μπουκνουν στο μάτι του Δούκα.

ΔΩΡΑ ΑΥΓΕΡΗ

«Ο κόσμος το περιμένει. Και όχι μόνο ο αριστερός κόσμος». Η συντρόφισσα Αυγέρη, αφού απογοητεύτηκε από τον κυρ-Στέφανο, εναποθέτει όλες τις τις ελπίδες στο κόμμα Τσίπρα. Όπως και όλοι οι συμπολίτες μας. Την ημέρα της ανακοίνωσης, παραδοσιακοί κυρ-Παντελήδες της δεξιάς θα κάνουν ουρές έξω απ' τα γραφεία. Ξαν να είναι Black Friday.

ATHENSvoice

Εκδότης-Διευθυντής Φώτης Γεωργελάς

Σύμβουλος Έκδοσης Σταυρούλα Παναγιωτάκη
Διευθύντρια Σύνταξης Αγγελική Μπιρμπίλη

Γενική Διεύθυνση Διαφήμισης Λουίζα Ναθαναήλ

Art Director Φώτης Πελιβαδίδης

Διεύθυνση Web Δημήτρης Αθανασιάδης

Σύμβουλος Διεύθυνσης Χριστίνα Γαλανοπούλου

Αρχισυνταξία Δανάη Καμζόλα (Podcast & City Guide), Μπάμπης Καλογιάννης
Αρχισυνταξία Newsroom Τόνια Ζαραβέλα
Τεχνικός διευθυντής Βάιος Συντοριμάς
Social Media Manager Τάσος Ανέστης

Υπεύθυνος ύλης Τάκης Σκριβάνος
Επιμέλεια ύλης Δήμητρα Γκρούς
Διόρθωση κειμένων Φανή Κουλούντζου, Κατερίνα Ασήμου

Συντακτική ομάδα: Κ. Αθανασιάδης, Ν. Αμανίτης, Μ. Ανδριωτάκη, Ε. Βαρόδης, Σ. Βλέτσας, Κ. Βνάτσιου, Ρ. Γεροδήμος, Ν. Γεωργιάδης, Κ. Γιαννακίδης, Κ. Γιανναδάκη, Β. Γραμματικογιάννη, Β. Γρυπάρης, Γ. Δήμος, Θ. Κ. Ευθυμίου, Γ. Ζερβογιάννη, Μ. Ζουμπούλακη, Κ. Καϊμάκης, Σ. Καλαμαντή, Μπ. Καλογιάννης, Κ. Καμπόσου, Δ. Καραβάνος, Α. Καψάλη, Ν. Κοσκινά, Α. Κοσμοπούλου, Δ. Κουμαριώτης, Α. Μανουσάκη, Μ. Μανυλοπούλου, Χ. Μαρκάκης, Δ. Μαστρογιαννίτης, Β. Ματζάρογλου, Τζ. Μελιτά, Α. Μπρουντζάκη, Γ. Νένες, Ε. Ντάκουλα, Γ. Χ. Παπαδόπουλος, Δ. Παπαδόπουλος, Π. Παναγιωτόπουλος, Κ. Παναγοπούλου, Γ. Παυριανός, Γ. Πρέζα, Μ. Προβατάς, Τζ. Ρουσάκη, Μ. Ι. Σιγαλού, Ε. Σιούσιουρα, Τ. Σκραπλιάδη, Ζ. Σφυρή, Σ. Τριανταφύλλου, Σ. Τσιτσόπουλος, Γ. Φλωράκης, Ε. Χελιώτη, Κ. Χριστοφόρου, Γ. Ψυχάς, Ε. Ψυχούλη

Γραμματεία Σύνταξης Γεωργία Σκαμάγκα
info@athensvoice.gr
avguide@athensvoice.gr

Ατελιέ Sotos Anagnos
LOOKmag Κωνσταντίνια Βλαχοπούλου

Creative Manager Θάναος Ψυλλίδης
Creative Marketing Manager Λαμπρινή Τρούγκου
Branded Content Editor Χαρά Αλεξανδροπούλου

Εικονογραφίες art@athensvoice.gr
Φωτό: Θανάσης Καρατζάς, Γιώργος Ζαρκώνης, Τάσος Βρεττός, Εκτορας Δ. Βούτσας, Κώστας Αμοιρίδης, Βαγγέλης Τάσης, Χρήστος Κισατζεκιάν, Δημήτρης Κλεάνθης, Μαρία Μαρκεζή, Πέτρος Νικόλτσος, Λάζαρος Γραικός

Account Directors
Τίνα Γαϊτανίδου, Βόνη Ζαφειροπούλου

Direct Market Advertising Director Άννα Αντωνίου
Direct Market Advertising Managers Μιχάλης Δρακάκης, Εύα Βαλαμβάνου, Ελένη Βαρύτη, Νώντας Ταμπάνης, Ελεωνόρα Τζεφφρόνη

Marketing & Advertising Director AV | VOICE 102.5
Τζίνα Σαλαμάνη

Συντονισμός Διαφήμισης Μαίρη Κούρτη
marketing@athensvoice.gr
Digital Traffic Manager Εύη Ταρνάρη
Digital Advertising Coordinator Μίνα Γιαννάκη

Ψηφιακή Υποστήριξη Νικόλας Αργυρίου, Άγγελος Καραμανωλάκης

Διεύθυνση Λογιστηρίου Έφη Μούρτζη
Λογιστήριο Ουρανία Μιχάλη, Μαίρη Λυκούση, Μανώλης Κοττάκης

Διαχωρισμοί - Εκτύπωση «Καθημερινές Εκδόσεις ΑΕ»

Athens Voice S.A.
Χαρ. Τρικούνη 22, 106 79 Αθήνα
Σύνταξη: 210 3617.360, 3617.369, fax: 210 3632.317
Διαφημιστικό: 210 3617.530, fax: 210 3617.310
VOICE 102.5: 210 3648.213
Αγγελίες: 210 3617.369 Λογιστήριο: 210 3617.170

www.athensvoice.gr
Αν δεν βρίσκετε την Α.Β. στα σημεία διανομής, επικοινωνήστε: 210 3617.360, 210 3617.369
Κωδικός εντύπου: 7021
ISSN 1790-6164

Νόμιμος Εκπρόσωπος: Γεωργελάς Ελισάβετ Τσιουγενή
Κύριος Μέτοχος: Γεωργελάς Φώτιος

Αρ. Πιστοποίησης MET: 230237

ATHENSvoice Εβδομαδιαία εφημερίδα, διανέμεται δωρεάν. Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική ή μερική, η διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της έκδοσης με οποιοδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή έγκριση του εκδότη.

Στρατηγικός
Εταίρος

ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΠΕΝΑΚΗ
BENAKI MUSEUM

#μετοΜουσείοΜπενακη

Για τις ιστορίες που ζωντανεύουν
μέσα από πολύτιμα εκθέματα.
Για τις συλλογές που μας ταξιδεύουν
στον χρόνο και φωτίζουν την
πολιτιστική μας κληρονομιά.
Για όλες αυτές τις στιγμές
που η Τέχνη είναι εκεί για εμάς,
εμείς είμαστε εδώ για αυτήν.
Η ΔΕΗ, για μια ακόμα χρονιά,
στηρίζει το Μουσείο Μπενάκη
ως στρατηγικός εταίρος.

Για να είμαστε όλ@
ένα #μετονοπολιτισμο

Άξελ Ντασό Πώς η ΑΙ μπορεί να σώσει ή να σκοτώσει τη δημοκρατία

Ο ιδρυτής και CEO του **Make.org** προειδοποιεί ότι η ΑΙ μπορεί να αποδειχθεί «δίκικοπο μαχαίρι» και μιλά για τον λόγο που αποφάσισε να δημιουργήσει μια πλατφόρμα μαζικής συμμετοχής των πολιτών

Του ΛΟΥΚΑ ΒΕΛΙΔΑΚΗ

Ζούμε σε μια περίοδο κατά την οποία όλο και πιο συχνά οι διαγνώσεις για την υγεία της δημοκρατίας είναι δυσάρεστες – αν όχι δυσοίωνες. Η δημοκρατία βρίσκεται σε κρίσιμο σταυροδρόμι. Οι εκλογές δεν εγγυώνται πλέον συναίνεση, αλλά βαθαίνουν τον διχασμό, θεσμοί αδυνατούν να δράσουν με ταχύτητα κι αποτελεσματικότητα, κοινωνίες γίνονται ευάλωτες σε καταιγίδες παραπληροφόρησης.

Σ' αυτό το περιβάλλον, η τεχνητή νοημοσύνη λειτουργεί σαν διπλή λεπίδα: μπορεί να προσφέρει διαφάνεια και συμμετοχή, μπορεί όμως και να διαλύσει την αξιοπιστία της κάλπης, να ακυρώσει την ίδια τη βάση του δημοκρατικού πειράματος. Μια σειρά από χώρες έχουν ήδη ζήσει εκλογικές αναμετρήσεις που αμφισβητήθηκαν λόγω deepfakes και μαζικής χειραγώγησης. Κι όταν το εκλογικό αποτέλεσμα θεωρείται «στημένο», η δημοκρατία έχει χάσει.

Εδώ εμφανίζεται ο Άξελ Ντασό, ιδρυτής και CEO του Make.org, με την πρόταση μιας «δημοκρατικής ασπίδας». Ένα σχέδιο που θέλει να επανασυνδέσει πολίτες και θεσμούς, να προστατεύσει την εκλογική διαδικασία και να ξαναδώσει στη δημοκρατία το χαμένο της κύρος. Με μαζική συμμετοχή, θεσμική καινοτομία και πίστη ότι, ακόμη και στην εποχή της ΑΙ, η συλλογική βούληση μπορεί να βρει τρόπο να εκφραστεί.

Μιλάει με άνεση τα αγγλικά αλλά διαθέτει μια –αναπόφευκτη θαρρείς– γαλλική εσάνς στον τρόπο που προφέρει τις λέξεις. Είναι αεικίνητος ενώ κρατάει το κινητό του τηλέφωνο – η συνέντευξη γίνεται μέσω zoom. Ο Ντασό δεν μιλάει σαν θεωρητικός, ούτε σαν ακαδημαϊκός που παρατηρεί τις εξελίξεις από απόσταση. Η πλατφόρμα του φιλοδοξεί να ξαναχτίσει τη σχέση ανάμεσα στους πολίτες και τους θεσμούς. Όπως λέει, «δημοκρατία χωρίς συναίνεση είναι κενό γράμμα».

Η διαπίστωση που τον οδήγησε να ιδρύσει την πλατφόρμα πριν από εννέα χρόνια ήταν ότι η δημοκρατία είχε αρχίσει να αποτυγχάνει σε δύο κρίσιμα σημεία: δεν μπορούσε να δράσει με την ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα που απαιτούν οι πολίτες, και οι εκλογές, αντί να φέρνουν συμφιλίωση, παρήγαγαν όλο και μεγαλύτερο διχασμό.

Πριν από εννέα χρόνια, να θυμίσουμε, στις ΗΠΑ ο Τραμπ είχε εκλεγεί για πρώτη φορά, στη Βρετανία το Brexit είχε κερδίσει το δημοψήφισμα, το διεθνές τοπίο έδειχνε έντονα σημάδια αλλαγής – πάνω από την πεδιάδα της πολυμέρειας μαζεύονταν σύννεφα.

«Οι εκλογές έπρεπε να είναι η στιγμή όπου, έστω προσωρινά, οι πολίτες δέχονται το συλλογικό αποτέλεσμα. Αν όμως κάθε εκλογική διαδικασία αφήνει πίσω της ένα βαθύτερο χάσμα, τότε η ίδια η βάση της δημοκρατίας – η αποδοχή μιας κοινής απόφασης – υπονομεύεται», σημειώνει ο Ντασό και περιγράφει το πώς ξεκίνησε η πλατφόρμα του: το Make.org επιχειρεί να εμπλέξει εκατομμύρια ανθρώπους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, όχι μόνο στην κάλπη αλλά και στην καθημερινή λειτουργία της δημόσιας πολιτικής. Στόχος: η μαζική συμμετοχή, η συναίνεση, η ενίσχυση της νομιμοποίησης.

Αναζητώντας τη χαμένη ψυχή του ΠΑΣΟΚ

Του ΠΑΝΤΕΛΗ ΚΑΨΗ

Το εγχείρημα εφαρμόστηκε σε συνεργασία με θεσμούς όπως το ΝΑΤΟ, τα Ηνωμένα Έθνη, η Ε.Ε. και μεγάλες πόλεις, επιτρέποντας σε ποσοστά έως και 20% του πληθυσμού να συμμετέχει ενεργά στη διαμόρφωση πολιτικών.

Ένας νέος, ερεβώδης κόσμος

Επισημαίνω συνοπτικά τις καταγιτιστικές αλλαγές που έχουν συμβεί τα τελευταία χρόνια. Το 2025, τα πράγματα είναι πιο ανησυχητικά απ' ό,τι το 2016. «Ξεκινήσαμε με δύο προβλήματα, τώρα είναι περισσότερα», λέει ο Ντασό κι αναφέρει την υβριδική πληροφόρηση, τις διεθνείς συγκρούσεις και τη ραγδαία άνοδο της τεχνητής νοημοσύνης — όλα έχουν προσθέσει νέα βάρη σε ήδη αδύναμους θεσμούς. «Είμαι απαισιόδοξος. Η δημοκρατία είναι σε τεράστιο κίνδυνο», παραδέχεται.

Το μεγαλύτερο ρίσκο; «Η νομιμοποίηση των εκλογών. Αν η κοινωνία πάψει να πιστεύει στο αποτέλεσμα, αν τα εκλογικά αποτελέσματα τίθενται υπό αμφισβήτηση, δεν υπάρχει δημοκρατία. Κι αυτό είναι το πιο πιθανό σενάριο αν η χρήση ΑΙ στις εκλογικές διαδικασίες πολλαπλασιάσει τις καμπάνιες παραπληροφόρησης, τα deepfakes, την εξατομικευμένη διαστρέβλωση». Σημειώνει παραδείγματα από Σλοβακία και Ρουμανία, όπου η αξιοπιστία της κάλπης κλονίστηκε. «Αν κάθε ψηφοφορία θεωρείται προϊόν χειραγώγησης, τότε το παιχνίδι τελείωσε». Κι όμως, βλέπει και την άλλη όψη: «Η ΑΙ μπορεί να αποδειχθεί σωτήρια. Μπορεί να κάνει προσβάσιμη την πολυπλοκότητα της δημόσιας ζωής σε όλους». Παραθέτει ένα παράδειγμα: «Ποιος πολίτης έχει οκτώ ώρες για να παρακολουθήσει μια συζήτηση στη Βουλή; Και ποιος θα καταλάβει τη γλώσσα της; Η ΑΙ μπορεί να μεταφράσει αυτό το περιεχόμενο στη γλώσσα και στο επίπεδο γνώσης του καθενός. Από το κοινοβουλευτικό πρακτικό μέχρι τη νομοθεσία ή μια σύνθετη πολιτική μεταφορών, όλα μπορούν να γίνουν κατανοητά και προσβάσιμα».

Η δεύτερη διάσταση είναι η ενίσχυση της φωνής του πολίτη. «Ο περισσότερος κόσμος έχει μια αόριστη άποψη. Η ΑΙ μπορεί να τον βοηθήσει να τη διατυπώσει με σαφήνεια, να την ενισχύσει. Αν πεις “θέλω περισσότερο λεωφορεία αντί για μετρό”, η ΑΙ θα σε οδηγήσει να διευκρινίσεις πού, πώς, γιατί. Έτσι η συνεισφορά σου γίνεται ουσιαστική και η αίσθηση συμμετοχής στη δημόσια πολιτική μεγαλώνει». Μιλά ακόμη για διασυννοριακές εφαρμογές: «Σε περιοχές σύγκρουσης, η συνεργασία πολιτών και από τις δύο πλευρές μπορεί να μειώσει την ένταση», ενώ δίνει και παραδείγματα από διακρατικά ζητήματα, όπως οι μεταφορές γύρω από τη Γενεύη: «Η συμμετοχή εκατοντάδων χιλιάδων πολιτών επέβαλε λύσεις που διαφορετικά θα έμεναν στο κενό». Και ο ρόλος των bigtech — είναι άμοιροι

ευθυνών για τις ρωγμές στο δημοκρατικό κεκτημένο; «Οι μεγάλες πλατφόρμες ΑΙ δεν μπορούν να είναι οι θεματοφύλακες της δημοκρατίας», υπογραμμίζει. «Όπως δεν έπρεπε να εμπιστευθούμε τα social media πριν από είκοσι χρόνια, έτσι δεν μπορούμε να εμπιστευθούμε τις πλατφόρμες ΑΙ σήμερα. Το επιχειρηματικό τους μοντέλο είναι διαφορετικό».

Ωστόσο θεωρεί αναγκαία κάποια ρυθμιστικά μέτρα, όπως το υποχρεωτικό watermarking στο παραγόμενο περιεχόμενο: «Δεν μπορεί να υπάρχει γκριζα ζώνη για το αν κάτι είναι δημιουργία ΑΙ ή όχι».

«Απαισιόδοξος με το μυαλό, αισιόδοξος με την καρδιά»

Όταν τον ρώτησα αν η ΑΙ θα λειτουργήσει τελικά ως σταθεροποιητικός ή αποσταθεροποιητικός παράγοντας για τη δημοκρατία, χαμογέλασε: «Είναι αδύνατο να ξέρουμε. Η ΑΙ είναι δίκαιο μαχαίρι. Μπορεί να σώσει τη δημοκρατία, μπορεί όμως και να την καταστρέψει».

Το μεγάλο, άγνωστο κεφάλαιο για τον ίδιο είναι η εμφάνιση της Γενικής Τεχνητής Νοημοσύνης (AGI). «Αν έρθει η AGI, κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τι θα συμβεί». Όλα θα κριθούν από τον ανταγωνισμό: «Αν αγορά μείνει στα χέρια λίγων γιγάντων, αν η OpenAI γίνει μονοπώλιο, τότε μιλάμε για καταστροφή. Αντίθετα, αν υπάρξει πραγματικός ανταγωνισμός, με ανοιχτά μοντέλα, με διαφορετικές σχολές κι ανεξάρτητα οικοσυστήματα, τότε μπορεί να προκύψει σταθεροποίηση, να γεννηθεί χώρος για πολιτική συζήτηση και στρατηγική ανεξαρτησία. Αν υπάρξει πραγματική ανταγωνιστικότητα, τότε μπορούμε να ελπίζουμε».

Στο ίδιο πνεύμα βλέπει την Ευρώπη ως πιθανό αντίβαρο. Όχι με μια «μεγάλη ρυθμιστική πράξη», αλλά μέσα από

συνεργασίες κρατών, από τη δημιουργία πέντε-έξι ισχυρών μοντέλων που θα λειτουργούν ανταγωνιστικά και θα κρατούν ζωντανή την πολυφωνία. «Έτσι θα κερδίσουμε λίγο χρόνο για να ελέγξουμε το μέλλον μας. Η ΕΕ δεν πρέπει να στηρίξει έναν μόνο “πρωταθλητή”, δεν είναι το θέμα να φτιάξουμε ένα “ευρωπαϊκό OpenAI”, αλλά να ενισχύσει πολλαπλά μοντέλα, να υπάρχει ανταγωνισμός και ανεξαρτησία, ώστε να οικοδομηθεί ένα δημοκρατικό και κυρίαρχο οικοσύστημα — όπως έγινε με την Airbus, έτσι κι εδώ οι διακρατικές συνεργασίες μπορεί να είναι η απάντηση».

Τέλος, θέτω ένα απλό, συνάμα βαρύ ερώτημα: «Απαισιόδοξος ή αισιόδοξος;». Δεν ωραιοποιεί την κατάσταση. Μιλά για έναν κόσμο που στρέφεται σε αυταρχικές λύσεις, για την Αμερική που κλονίζεται από τον Τραμπ, για τον άξονα των απολυταρχιών. Αλλά κλείνει με μια προσωπική αντίφαση — με μια μικρή παράφραση του Γκράμσι: «Με το μυαλό είμαι απαισιόδοξος. Με την καρδιά αισιόδοξος». **Α**

Η Άννα Διαμαντοπούλου είπε αυτονόματα πράγματα. Επίσης υπήρξε απολύτως σαφής, δεν χωρά η παραμικρή παρανόηση σε όσα υποστήριξε. Πρώτον ότι το επακολούθημα της μεγάλης διαδήλωσης «Δεν έχω οξυγόνο», την οποία διοργάνωσε η κ. Καρυστιανού, ήταν ότι «δημιουργήθηκε ξαφνικά η Κωνσταντοπούλου». Δεύτερον ότι «αυτού του είδους η αντίδραση μπορεί να φέρει τη χειρότερη μορφή λαϊκισμού που την είδαμε επί Τσίπρα». Τρίτον ότι το ΠΑΣΟΚ δεν είναι τέτοιο κόμμα, δεν είναι κόμμα διαμαρτυρίας, προέρχεται από έναν πολιτικό, τον Ανδρέα Παπανδρέου, ο οποίος «έπιασε τις μάζες επί της ουσίας». Είναι ένα κόμμα που (πρέπει να) διατηρήσει ανοιχτό τον «πολιτικό διάλογο» και την «πολιτική ηρεμία» στη χώρα

Τα παράδοξα αρχίζουν από κει και πέρα. Κατ' αρχάς από την αντίδραση του προέδρου του ΠΑΣΟΚ Νίκου Ανδρουλάκη, ο οποίος, απαντώντας στην κ. Διαμαντοπούλου, υποστήριξε ότι «πρέπει να έχουμε σεβασμό» στους γονείς που έχασαν τα παιδιά τους. Επί της ουσίας, δηλαδή, δεν είπε τίποτα. Τι θα μπορούσε να πει άλλωστε; Με την αιχμή για «σεβασμό» στα θύματα, ωστόσο, έδωσε το ελεύθερο στα τρoλ, τα οποία επιτέθηκαν στη Διαμαντοπούλου. Σε όλους αυτούς δηλαδή που στην πραγματικότητα σκυλεύουν τη μνήμη των νεκρών. Ο στόχος επετεύχθη πάντως, η κ. Διαμαντοπούλου αναγκάστηκε να δώσει διευκρινίσεις για τα αυτονόητα. Τη σκυτάλη πήρε ο Χάρης Καστανίδης, ο οποίος συνέστησε στην κ. Διαμαντοπούλου να διαβάσει... Λακλάου προκειμένου να μάθει να ξεχωρίζει το λαϊκό από το λαϊκιστικό. Επίδειξη γραμματοσύνης, παρέμβαση για να πει ότι είμαι κι εγώ εδώ ή ότι άλλο, αποτελεί άλλη μια σαφή υπενθύμιση των αγαθών σχέσεων μεταξύ των κορυφαίων του κόμματος. Την τριπλέτα έκλεισε ο δήμαρχος Χάρης Δούκας, ο οποίος απέφυγε να αναφερθεί στη Διαμαντοπούλου. Σε εκδήλωση, ωστόσο, την περασμένη Δευτέρα ευχαρίστησε την κ. Καρυστιανού επειδή κατάφερε την προσωπική της οδυνηρή περιπέτεια να την κάνει «ηχηρό παρών για τη Δημοκρατία και τη Δικαιοσύνη».

Η παρέμβαση Δούκα έχει ενδιαφέρον. Όπως είναι γνωστό, οι σχέσεις του με τη Διαμαντοπούλου έχουν ένα μικρό παρελθόν. Όταν είχαν συναντηθεί στο Art Athina 2025 στο Ζάππειο, της είχε πει ότι αντιπροσωπεύουν τις «δύο ψυχές του ΠΑΣΟΚ». Πολύ θα το ήθελε, αλλά ας είναι. Αναφερόταν βέβαια σε

ένα πολυχρησιμοποιημένο σχήμα —και από τον γράφοντα— για τις δύο τάσεις οι οποίες παραδοσιακά συνυπήρχαν στο ΠΑΣΟΚ: μια εκσυγχρονιστική και μια λαϊκιστική ή, στην εκδοχή Δούκα, μια δεξιά και μια αριστερή.

Το πόσο «αριστερή» ήταν μπορεί να το καταλάβει κάποιος αν απλώς αναλογιστεί ότι στο παρελθόν επικεφαλής της θεωρείτο ο Άκης Τσοχατζόπουλος. Στην πραγματικότητα την αποτελούσαν κυρίως συνδικαλιστές του δημόσιου τομέα, οι οποίοι υπερασπιζόνταν τα κεκτημένα. Αυτά όμως ανήκουν στο παρελθόν. Σήμερα η διάκριση αυτή έχει πολύ μικρότερη αξία, αφορά τον μικρόκοσμο του ΠΑΣΟΚ. Το βασικό όμως είναι ότι δεν έχει την παραμικρή σχέση με αυτό που ζούμε.

Ο κ. Δούκας μπορεί να φαντασιώνεται ότι έχει απέναντί του ένα κίνημα για τη Δημοκρατία και τη Δικαιοσύνη. Συμβαίνει ωστόσο το αντίθετο. Η Κωνσταντοπούλου και οι διαδηλώσεις του «Δεν έχω οξυγόνο» είχαν χωρίς αμφιβολία λαϊκή απήχηση. Ήταν όμως το αποτέλεσμα μιας συντονισμένης εκστρατείας ψεμάτων. Μιας εκστρατείας η οποία είχε πολύ συγκεκριμένους στόχους. Σε πρώτο πλάνο την κυβέρνηση με τις δήθεν κατηγορίες για παράνομο φορτίο και συγκάλυψη. Και σε δεύτερο πλάνο την ίδια τη Δικαιοσύνη και το Κράτος Δικαίου. Ξαν τέτοια δεν ήταν αριστερή πολιτική, όπως φαντασιώνεται ο Δούκας, αλλά ένα εγχείρημα με στόχο την καθολική απαξίωση του πολιτικού συστήματος. Ήταν μια επίθεση στους δημοκρατικούς θεσμούς υπό το κάλυμμα, βεβαίως, της λαϊκής δικαιοσύνης.

Τα ψέματα αποκαλύφθηκαν, οι θεωρίες συνωμοσίας κατέρρευσαν, βλέπουμε ωστόσο ότι διατηρούν την απήχυσή τους σε μεγάλη μερίδα των πολιτών ακόμα και σήμερα. Τα κοινωνικά δίκτυα έχουν αποδειχθεί

πολύ πιο ισχυρά όχι μόνο από τα παραδοσιακά μέσα ενημέρωσης αλλά κι από την ίδια την αλήθεια.

Το ότι αυτής της εκστρατείας ηγήθηκαν ο Βελόπουλος και η Κωνσταντοπούλου δεν είναι καθόλου τυχαίο. Τα κόμματά τους αποτελούν την αιχμή της επίθεσης εναντίον της Δημοκρατίας. Όπως φυσικά δεν είναι τυχαίο ότι απ' όλες αυτές τις κινητοποιήσεις το ΠΑΣΟΚ δεν αποκόμισε το παραμικρό όφελος. Ούτε καν όταν υπέστη την έσχατη ταπείνωση να συνυπογράψει πρόταση μομφής με την Κωνσταντοπούλου. Και δεν πρόκειται ποτέ να αποκομίσει, ό,τι κι αν κάνει, επειδή αποτελεί μέρος του οικοδομήματος που αυτές οι δυνάμεις θέλουν να κατεδαφίσουν. **Α**

Social media και μίσος

Η εμπειρία ενός πολίτη μεταξύ Ελλάδας και Γερμανίας
και το σκάνδαλο του Μερτς στη συναγωγή του Μονάχου

Της **ANNAΣ-ΜΑΡΙΑΣ ΔΡΟΥΜΠΟΥΚΗ**

Στην ψηφιακή εποχή, τα social media δεν είναι απλώς πλατφόρμες επικοινωνίας, αλλά καθρέφτες των κοινωνικών μας τάσεων, των φόβων και των προκαταλήψεων. Ζώντας μεταξύ Ελλάδας και Γερμανίας, αντιλαμβάνεται κανείς με μοναδικό τρόπο πόσο διαφορετικά μπορεί να εκφραστεί η ίδια ρητορική μίσους, ανάλογα με το πολιτικό, πολιτισμικό και ιστορικό πλαίσιο κάθε χώρας. Οι διαφορές αυτές δεν είναι μόνο γεωγραφικές ή γλωσσικές· αποκαλύπτουν διαφορετικές ευαισθησίες απέναντι στη θρησκεία, την ιστορία και την πολιτική, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο τα social media ενισχύουν ή μετριάζουν αυτές τις τάσεις.

Παρακολουθώ καθημερινά τα social media στη Γερμανία και στην Ελλάδα –και σε άλλες χώρες–, αλλά η έμφαση είναι σαφώς στις δύο χώρες όπου ζω. Στην Ελλάδα, τα social media συχνά γίνονται πεδία όπου η πολιτική ρητορική συγχέεται με προσωπικές επιθέσεις. Θέματα όπως η κρίση στη Μέση Ανατολή, η διαχείριση της πανδημίας παλαιότερα ή οι πολιτικές αποφάσεις πυροδοτούν ακραία σχόλια που στοχεύουν συγκεκριμένες ομάδες. Οι Εβραίοι, οι μετανάστες ή οι πρόσφυγες μετατρέπονται σε συμβολικούς «στόχους», ενώ η ρητορική μίσους παίρνει συχνά έντονα συναισθηματική μορφή με υβριστικούς χαρακτηρισμούς, memes ή ψευδείς ειδήσεις. Παράλληλα, η ελληνική ψηφιακή κοινότητα ανακυκλώνει χωρίς κανέναν έλεγχο ιστορικά στερεότυπα, συνδέοντας τρέχοντα γεγονότα με παραδοσιακές αφηγήσεις για τον σιωνισμό, τον πόλεμο ή τις θρησκευτικές μειονότητες. Οι προσωπικές μου παρατηρήσεις δείχνουν ότι ακόμη και μέλη της αριστερής ή φιλελεύθερης κοινότητας συμμετέχουν σ' αυτόν τον διάλογο χωρίς κριτική αυτοσυνείδηση, θεωρώντας ότι η ένταση της γλώσσας ισοδυναμεί με κοινωνική ή πολιτική «ενεργοποίηση». Τέλος, όλοι οι χρήστες μεταμορφώνονται σε ιστορικούς αυθαιρέτως, εκφέροντας απόψεις με πάθος και την ακατάλυτη βεβαιότητα ότι κατέχουν την απόλυτη αλήθεια.

Στη Γερμανία, το ιστορικό βάρος του ναζισμού και η αυστηρή νομοθεσία κατά του αντισημιτισμού καθορίζουν την ψηφιακή συμπεριφορά. Οι πλατφόρμες συχνά λαμβάνουν άμεσα μέτρα κατά της διάδοσης μίσους, ενώ η κοινωνική ευαισθησία απέναντι σε αντισημιτικά σχόλια είναι υψηλότερη. Ωστόσο, η ρητορική μίσους μετατοπίζεται συχνά σε λιγότερο ορατά κανάλια, μέσω υπόγειων forum ή εναλλακτικών πλατφορμών, με πιο «καμουφλαρισμένα» μηνύματα.

Η εμπειρία ενός πολίτη που ζει στις δύο χώρες δείχνει τρεις βασικές διαφορές: η Ελλάδα εμφανίζει άμεση επιθετικότητα, ενώ η Γερμανία καμουφλαρισμένη ένταση· η ιστορική μνήμη στη Γερμανία, καθώς και ο έλεγχος από τα ίδια τα μέσα για υβριστικά σχόλια, διαμορφώνουν τα όρια του επιτρεπτού· και η αίσθηση κοινωνικής ευθύνης διαφέρει σημαντικά. Ταυτόχρονα, η παγκόσμια διάσταση των social media σημαίνει ότι ένα meme στην Ελλάδα μπορεί να φτάσει σε χρήστες στη Γερμανία με διαφορετική ερμηνεία και αντίδραση. Κι εκεί ακριβώς γεννιούνται οι παρεξηγήσεις, κάτι που έγινε φανερό κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης: γερμανικά MME και memes παρουσίαζαν τους Έλληνες ως τεμπέληδες που «ζουν μόνο από τον ήλιο και τη φέτα», εικόνα που πολλοί Γερμανοί χρήστες αναπαρήγαν ως χιούμορ, με σαφές όμως υπονοούμενο χλευασμού. Στην άλλη πλευρά, ελληνικά social media απαντούσαν με memes που παρουσίαζαν τους Γερμανούς ως «σφιχτοχέρηδες» ή «ρουφιάνους», ενώ η Άνγκελα Μέρκελ εμφανιζόταν συχνά ως «Στυγνή Εφορία». Ταυτόχρονα, γερμανικές εφημερίδες πρότειναν, καθ' υπερβολήν, να πουλήσουμε τα νησιά και τον Παρθενώνα για να ξεχρεώσουμε, ενώ οι ελληνικές απαντούσαν με εξίσου υπερβολικά σχόλια και Photoshop εικόνες, εμφανίζοντας τη Μέρκελ με

χιτλερικό μουστάκι ή με ναζιστική στολή, ή ακόμα και προτείνοντας σαρκαστικά να τη «στείλουμε στον Ταϋγέτο». Όλα αυτά διαμόρφωσαν έναν ψηφιακό πόλεμο υπερβολής, όπου το χιούμορ γρήγορα μετατρέποταν σε διαδικτυακή «αλληλοκαρφωματική» κωμωδία.

Η επίδραση των social media γίνεται εμφανής σε πρόσφατο γεγονός στη Γερμανία. Στα εγκαίνια της ιστορικής συναγωγής στη Ράικενμπαχστρασε στο Μόναχο, ο καγκελάριος Φρίντριχ Μερτς εμφανίστηκε εξαιρετικά συγκινημένος, ακόμη και δακρυσμένος, δίνοντας τον πρώτο του λόγο σε συναγωγή ως εκλεγμένος πολιτικός. Χαιρέτισε τη Σαρλότε Κνόμπλοχ, 92 ετών, και τον Γιόζεφ Σούστερ, πρόεδρο του Κεντρικού Εβραϊκού Συμβουλίου, τονίζοντας τη συνεχιζόμενη παρουσία και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η εβραϊκή κοινότητα στη Γερμανία. Προσπαθώντας να συγκρατήσει τα δάκρυά του, μίλησε για την αναβίωση της εβραϊκής ζωής στη Γερμανία και τη διαρκή απειλή του αντισημιτισμού. Η συναγωγή, αρχικά ανοιχτή το 1931, υπέστη σοβαρές ζημιές από τους ναζί το 1938 και παρέμεινε ανενεργή για δεκαετίες, μέχρι την πρόσφατη πλήρη ανακαίνιση, που συντονίστηκε από τη Σαρλότε Κνόμπλοχ, με στόχο την αναβίωση της λειτουργίας της και την ενίσχυση της πολιτισμικής και θρησκευτικής ζωής της κοινότητας.

Η δημόσια συγκίνηση του Μερτς ήταν πρωτοφανής για μένα και μου φάνηκε βαθιά ανθρώπινη. Ο πολιτικός του CDU, που συνήθως φαίνεται αυστηρός και «χάρτινος», μίλησε με λόγια βαριά από συναίσθημα, αναφερόμενος στο έγκλημα κατά της ανθρωπότητας του Ολοκαυτώματος (ή «Σοά») και στην αύξηση του αντισημιτισμού στη σύγχρονη Γερμανία. Η φωνή του έσπαγε καθώς, παραφράζοντας τη Χάνα Άρεντ, τόνισε ότι τέτοιο κακό δεν θα έπρεπε να είχε συμβεί ποτέ στην ανθρωπότητα. Το γεγονός ότι ο καγκελάριος έκλαψε μπροστά σε κοινό και σε ιστορικό χώρο με βαθύ συμβολισμό με έκανε να συνειδητοποιήσω την πραγματική βαρύτητα των λέξεων και της μνήμης.

Οι αντιδράσεις στα social media ήταν άμεσες: κάποιοι επαίνεσαν την ειλικρίνεια του Μερτς, άλλοι εξέφρασαν σκεπτικισμό για τη γνησιότητα των συναισθημάτων του, ενώ άλλοι τον κατηγορήσαν για πολιτική εκμετάλλευση του γεγονότος, αναδεικνύοντας την αμφιθυμία που συχνά προκαλεί η δημόσια συγκίνηση. Το περιστατικό αναδεικνύει πώς η δημόσια εικόνα ενός πολιτικού προσώπου υποβάλλεται σε έντονη αξιολόγηση και κρίση μέσα σε λίγες ώρες, ακόμη και για εκδηλώσεις που αφορούν υψηλά ηθικά ζητήματα.

Η υπόθεση Μερτς λειτουργεί έτσι ως case study για την παρατήρηση της σύγχρονης σχέσης μεταξύ πολιτικής, συναισθημάτων και κοινωνικών μέσων. Δείχνει πώς η άμεση δημοσιότητα και η αμεσότητα της επικοινωνίας ενισχύουν τη δημόσια αμφισβήτηση ή τη στήριξη, ενώ ταυτόχρονα αναδεικνύουν τις πολιτικές διαιρέσεις και τις διαφορετικές προσλαμβάνουσες για την ιστορία και τον ρόλο των Εβραίων στη δημόσια ζωή. Όλα αυτά επίσης δείχνουν ότι τα social media λειτουργούν όχι μόνο ως μέσα ενημέρωσης, αλλά και ως εργαλεία καταγραφής και ενίσχυσης συναισθημάτων, προτύπων συμπεριφοράς και πολιτικής αλληλεπίδρασης. Κατόπιν σκέφτηκα, πότε θα δακρύσει ένας Έλληνας πολιτικός για την απώλεσθείσα εβραϊκή ζωή, για τη συνενοχή και τη συνέργεια μεγάλου μέρους του πληθυσμού στον εκτοπισμό των Εβραίων της Ελλάδας; Τα social media θα αντιδράσουν σίγουρα... και μάλλον θα σπάσουν στα δύο: το ένα μέρος θα συγκινηθεί, το άλλο θα κάνει memes, GIFs και viral ειρωνείες. Αναπόφευκτα, θα γίνει πανηγύρι, και όχι ακριβώς το είδος του «εθνικού διαλόγου» που χρειάζεται η μνήμη. ■

Οι χρήστες μεταμορφώνονται σε ιστορικούς αυθαιρέτως, εκφέροντας απόψεις με πάθος και τη βεβαιότητα ότι κατέχουν την απόλυτη αλήθεια

Η εξέλιξη έχει όνομα. **AKTOR**

aktor.gr

Με έργα. Με πράξεις. Με αποτελέσματα.
Με το μεγαλύτερο πρόγραμμα υποτροφιών
στην Ελλάδα. Έτσι εξελίσσουμε τον κόσμο
γύρω μας. Έτσι δημιουργούμε αξία για όλους.

€1,3 δισ.
Κύκλος Εργασιών

€150 εκατ.
EBITDA

€4,3 δισ.
Ανεκτέλεστο

AKTOR
ΟΜΙΛΟΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΟΤΤΑΡΑΣ

Οι σταθερές συγκοινωνίες της Αθήνας στη νέα εποχή

Μετρό, τραμ και λεωφορεία μετά από την 24ωρη λειτουργία του Σαββάτου.

Ο διευθύνων σύμβουλος της ΣΤΑ.ΣΥ αναλύει τις τελευταίες εξελίξεις στις σταθερές συγκοινωνίες της Αθήνας.

Του ΜΠΑΜΠΗ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗ - Φωτό: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

Τα αθηναϊκά Σαββατόβραδα έχουν πλέον κάτι το διαφορετικό. Ανέμελα πρόσωπα κάθε ηλικίας εκμεταλλεύονται την 24ωρη λειτουργία των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς, ενώ ειδικά στο μετρό η κατάσταση θυμίζει πλέον τους αγαπημένους ευρωπαϊκούς προορισμούς, οι οποίοι «δεν κοιμούνται ποτέ» όσον αφορά τις νυχτερινές διαδρομές. Η κίνηση δείχνει αυξημένη, η μετακίνηση γίνεται χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα καθ' όλη τη διάρκεια της νύχτας, ενώ ακόμα και οι κεντρικοί δρόμοι της πρωτεύουσας έχουν σαφώς λιγότερη συμφόρηση και ρύπανση αντίστοιχα. Το μετρό, το τραμ και τα αστικά λεωφορεία μεταφέρουν κόσμο σε ώρες ασυνήθιστες για οδηγούς και επιβάτες, με τη γενικότερη συμπεριφορά των δεύτερων να καταδεικνύει πως υπάρχει ιδιαίτερος σεβασμός για την επέκταση του ωραρίου των πρώτων.

Παρά τις όποιες δυσκολίες παρουσιάζονται κατά καιρούς, η ύπαρξη κι η λειτουργία των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς και των γραμμών τους είναι απαραίτητη για τη βιωσιμότητα μιας πόλης όπως η Αθήνα. Η καθημερινότητα των κατοίκων της πρωτεύουσας είναι σε μεγάλο βαθμό εξαρτημένη από τις μεταφορές τους με τα μέσα αυτά, με τον χρόνο τους να αξιοποιείται ιδανικά, καθώς φτάνουν στις δουλειές και στις δραστηριότητές τους χωρίς ιδιαίτερη καθυστέρηση ή κούραση, με ταυτόχρονη άνεση, σταθερότητα και σύνδεση με απομακρυσμένες από αυτούς περιοχές. Σήμερα, 25 χρόνια μετά την έναρξη της λειτουργίας του μετρό, είναι σχετικά λίγοι οι Αθηναίοι που μπορούν να φανταστούν την καθημερινότητά τους στην πόλη χωρίς τη διευκόλυνση του εν λόγω μέσου.

Οι Σταθερές Συγκοινωνίες (ΣΤΑ.ΣΥ) είναι η εταιρεία που λειτουργεί το μετρό και το τραμ της Αθήνας. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει πολλά βήματα προς τα εμπρός, με στόχο τη συνεχή βελτίωση της εμπειρίας των επιβατών. Το έμπειρο προσωπικό της εταιρείας εργάζεται σε 24ωρη βάση, ώστε οι μετακινήσεις στον αστικό ιστό να γίνονται με ασφάλεια και αξιοπιστία. Ο Διευθύνων Σύμβουλος της ΣΤΑ.ΣΥ, **Θανάσης Κοτταράς**, μίλησε στην *ATHENS VOICE* με την ευκαιρία της καθιέρωσης της 24ωρης λειτουργίας του Σαββάτου, αλλά και ενόψει των ποικίλων βελτιώσεων που έχουν δρομολογηθεί για το επόμενο διάστημα.

Ο κος Κοτταράς έχει αποφοιτήσει από το Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πειραιά και κατέχει τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης & Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, με αντικείμενο την Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία. Από τις 31 Μαΐου 2022 έχει αναλάβει τη θέση του νέου διευθύνοντος συμβούλου της ΣΤΑ.ΣΥ, ενώ πριν διατελούσε αναπληρωτής διευθύνων σύμβουλος του ΟΣΕ.

«Τα δύο πρώτα Σαββατόβραδα της 24ωρης λειτουργίας του μετρό και του τραμ, εστιάσαμε στα θέματα της παραμετροποίησης των συστημάτων και της ασφάλειας. Όλα κύλησαν ομαλά και οι επιβάτες έδειξαν σεβασμό σε κάτι νέο, που ήρθε για ν' αλλάξει προς το καλύτερο τη ζωή τους. Σε δίκτυα που μετακινούν καθημερινά 800.000 επιβάτες, υπάρχουν και εστίες εγκληματικότητας. Κατά την 24ωρη λειτουργία του Σαββάτου, ωστόσο, δεν συνέβη το παραμικρό περιστατικό. Είχαμε ασφαλώς φροντίσει για αυξημένα μέτρα ασφαλείας, τόσο μέσα σε σταθμούς και συρμούς όσο και έξω από αυτούς, ειδικά σε σταθμούς αυξημένης κίνησης», επισημαίνει ο κος Κοτταράς, κάνοντας μια πρώτη αποτίμηση της λειτουργίας των ΜΜΜ τα Σάββατα.

«**Ήταν σημαντικό επίσης το γεγονός** ότι οι εργασίες συντήρησης που γίνονται τις νυχτερινές ώρες στο δίκτυο, ενσωματώθηκαν στον εβδομαδιαίο προγραμματισμό και πραγματοποιήθηκαν κανονικά. Οι εργαζόμενοι σε μετρό και τραμ εργάζονται όλο το 24ωρο. Όταν οι σταθμοί κλείνουν για τους επιβάτες, η εργασία συνεχίζεται για πολλές ειδικότητες, για παράδειγμα για τους ανθρώπους που εργάζονται στη συντήρηση. Όσον αφορά την επιβατική κίνηση, συνολικά πάνω από 100.000 επιβάτες μετακινήθηκαν τα δύο τελευταία Σαββατόβραδα – σχεδόν μια πόλη, θα μπορούσαμε να πούμε, κάθε Σάββατο. Αποτέλεσμα αυτού ήταν η συμβολή μας στη μείωση χρήσης αυτοκινήτων και δίκυκλων και συνακόλουθα των τροχαί-

ων ατυχημάτων. Αντίστοιχα καλά πήγε και η 24ωρη λειτουργία των λεωφορειακών γραμμών. Επιλέχθηκαν συγκεκριμένες γραμμές που συνδέονται με τις γραμμές του μετρό, διευκολύνοντας τους επιβάτες που διαμένουν στις αντίστοιχες περιοχές».

Όλα αυτά τα χρόνια, το Μετρό Αθήνας έχει χαρακτηριστεί από διάφορες κομβικές στιγμές και μνήμες σε σχέση με τους σταθμούς, την κίνηση, αλλά και τη γενικότερη λειτουργία του. Έχοντας επιγνω-ση του χρονικού οροσήμου των 25 ετών, η ΣΤΑ.ΣΥ έχει κάνει τις απαραίτητες ενέργειες που αφορούν ένα συνολικό σχέδιο αναβάθμισης του επιπέδου λειτουργίας και της συνολικής εμπειρίας των επιβατών. Ο κος Κοτταράς εξηγεί:

«Υπάρχει ένα συνολικό σχέδιο αναβάθμισης που σχετίζεται με την 24ωρη λειτουργία, αλλά συνδέεται και με την αυξημένη επιβατική κίνηση και τις ανάγκες που προκύπτουν από αυτή. Στόχος μας είναι η προσφορά υψηλού επιπέδου υπηρεσιών συνολικά και στις 3 Γραμμές Μετρό. Με περισσότερα δρομολόγια, μικρότερες χρονοαποστάσεις, μεγαλύτερη άνεση. Το 2026 αναμένουμε 14 νέους συρμούς στη Γραμμή 1, προχωράμε στην ανάταξη παροπλισμένων συρμών που θα επανεκταθούν ενισχύοντας την κυκλοφορία. Επίσης εφαρμόζουμε αντικράφιτι πρακτικές σε 30 βαγόνια αναβαθμίζοντας την εικόνα τους, ενισχύεται η περιφράξη της Γραμμής 1 για λόγους ασφαλείας, ολοκληρώνεται ένα κατεξοχήν “πράσινο” έργο, που στην πράξη θα μετατρέπει την κινητική ενέργεια από το φρενάρισμα των συρμών σε ηλεκτρική, με ενεργειακό όφελος για τη ΣΤΑ.ΣΥ που υπολογίζεται σε 13-15%. Παράλληλα, προχωρά η αναβάθμιση της γέφυρας “Πουλόπουλου” στα Πετράλωνα, ενώ αναμένονται εξελίξεις για το τμήμα από Παλαιό Φάληρο ως τον Πειραιά. Έχουν κατατεθεί μελέτες και για τα δύο πιθανά ενδεχόμενα, της ανακαίνισης ή της υπογειοποίησης, και περιμένουμε τη σχετική πολιτική απόφαση για να προχωρήσουμε».

Το σχέδιο αναβάθμισης περιλαμβάνει επίσης τη βελτίωση του τροχαίου υλικού, δηλαδή των συρμών που έχουν «γράψει» πολλά χιλιόμετρα όλα αυτά τα χρόνια, σχεδόν από την έναρξη λειτουργίας του μετρό. Βελτίωση που έχει να κάνει με τον κλιματισμό και διάφορους άλλους εσωτερικούς ή εξωτερικούς παράγοντες. Αναμένεται επίσης η

αντικατάσταση 32 χιλιομέτρων σιδηροτροχιάς, με τη σχετική σύμβαση να έχει ήδη υπογραφεί και το έργο να ξεκινάει σύντομα, μαζί με αντίστοιχη αναβάθμιση των συστημάτων σηματοδότησης, αλλά και των ανελκυστήρων που ενίοτε είναι αρκετά ενεργοβόροι. Αντίστοιχες βελτιώσεις αναμένονται και στη γραμμή του τραμ, οι οποίες θα αφορούν κυρίως νέες μορφές τηλεματικής.

Όλα αυτά φυσικά προϋποθέτουν και την ύπαρξη ανάλογα καταρτισμένου ανθρώπινου δυναμικού. Η ενίσχυσή του είναι επιβεβλημένη, κάτι το οποίο είχε αναφέρει ο κος Κοτταράς κατά τη δοκιμαστική 24ωρη λειτουργία των μέσων, τον περασμένο Ιούλιο. «*Η ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού είναι επιβεβλημένη. Μέχρι τέλος του χρόνου αναμένονται στην εταιρεία 350 εργαζόμενοι σε θέσεις αορίστου χρόνου, από τους οποίους τουλάχιστον 100 θα είναι οδηγοί, ενώ θα προσληφθούν και τεχνίτες, σταθμάρχες, μηχανικοί κ.ά. Πρόκειται για σημαντικές ειδικότητες. Οι νέοι αυτοί εργαζόμενοι θα έχουν την ευκαιρία να εκπαιδευτούν και να εργαστούν δίπλα σε έμπειρους συναδέλφους τους. Η πολύτιμη γνώση και εμπειρία των παλαιότερων εργαζομένων γίνεται παρακαταθήκη για τη νεότερη γενιά προσωπικού*».

Ο Θανάσης Κοτταράς βρίσκεται στη θέση του Διευθύνοντος Συμβούλου της ΣΤΑ.ΣΥ από το καλοκαίρι του 2022. Σε μια εν εξελίξει θητεία ζητήσαμε να μας αναφέρει τους σημαντικότερους σταθμούς και τα σημεία που θα ξεχωρίζε.

Από το καλοκαίρι του 2022 η εταιρεία έχει μπει σε πορεία ανασυγκρότησης και γενικότερης αναβάθμισης, με μια αμιγώς αναπτυξιακή λογική και μακροπρόθεσμη ματιά

«Από το καλοκαίρι του 2022 η εταιρεία έχει μπει σε πορεία ανασυγκρότησης και γενικότερης αναβάθμισης, με μια αμιγώς αναπτυξιακή λογική και μακροπρόθεσμη ματιά. Θεωρώ πολύ σημαντική την προσπάθεια που έχουμε κάνει για τη μείωση της εισιτηριοδιαφυγής. Αποτέλεσε εξαιρετικής προτεραιότητας. Το σώμα ελεγκτών ενισχύθηκε αριθμητικά, η μεθοδολογία των ελέγχων άλλαξε, ο αριθμός τους αυξήθηκε και σήμερα ξεπερνούν τους 420.000 μηνιαίως, με το αντίστοιχο νούμερο το 2022 να διαμορφώνεται σε μόλις 150.000. Στόχος μας είναι μέχρι τέλος του χρόνου να ξεπεράσουμε τους 600.000 ελέγχους. Προσπαθούμε να πείσουμε τους επιβάτες να είναι συνεπείς στην επικύρωση κομιστρου, να καλλιεργήσουμε μια κουλτούρα προς όφελος όλων, που θα μας δώσει τη δυνατότητα να προσφέρουμε ακόμη καλύτερες υπηρεσίες.

«**Θα ήθελα να αναφερθώ** και στη σχέση της διοίκησης με τους εργαζομένους. Είναι μια σχέση που χρόνο με τον χρόνο δομείται σε νέο πλαίσιο και στη λογική ότι είμαστε όλοι “σύμμαχοι”, με κοινό στόχο το συμφέρον της εταιρείας. Τα προβλήματα λύνονται από κοινού και με τον ίδιο τρόπο σχεδιάζεται το μέλλον. Έχει επιτευχθεί “εργασιακή ειρήνη” και μια ουσιαστική συνεργασία μεταξύ εργαζομένων και διοίκησης. Οι εργαζόμενοι προσφέρουν έργο δύσκολο και απαιτητικό. Μεταφέρουν χιλιάδες κόσμου καθημερινά. Για τον λόγο αυτό στη ΣΤΑ.ΣΥ επενδύουμε στο ανθρώπινο δυναμικό, φροντίζοντας για τη διαρκή μετεκπαίδευση και κατάρτισή του, για την προστασία της ψυχικής υγείας των εργαζομένων μέσω της λειτουργίας ανοιχτής γραμμής υποστήριξης, καθώς πολλοί εργαζόμενοί μας έρχονται αντιμέτωποι με δύσκολα γεγονότα. Τέλος, υπογράψαμε δύο συλλογικές συμβάσεις εργασίας που είναι σε ισχύ και αποτελούν τη βάση μιας ουσιαστικής και εποικοδομητικής σχέσης».

Στόχος η παράταση

Μια δημοσίευση για την αποσυνταγογράφηση φαρμάκων

Του ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΚΟΛΛΙΑ

ΘΑΝΟΣ ΜΠΕΝΕΤΟΣ

Ο καθηγητής της γηριατρικής στο πανεπιστήμιο του Nancy Θάνος Μπενέτος είναι ο πρώτος (και μοναδικός προς το παρόν) Έλληνας που έγινε μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας Επιστημών. Αν και ξεκίνησε από την καρδιολογία, αφιέρωσε τη ζωή του στην περίθαλψη των ηλικιωμένων· ο στόχος του δεν είναι η παράταση της ζωής – η οποία φαίνεται να παρατείνεται ελαφρώς κάθε χρόνο (το προσδόκιμο στη Γαλλία και στην Ελλάδα είναι περίπου 82 έτη), αλλά η παράταση της ποιότητας ζωής. Η τελευταία δημοσίευση της ομάδας του στο περιοδικό υψηλού κύρους *New England* εντάσσεται σ' αυτό το πνεύμα. Η *ATHENS VOICE* μίλησε μαζί του.

— Η δημοσίευση στο *New England Journal of Medicine* προκάλεσε έντονη εντύπωση στον ιατρικό κόσμο. Τι το καινούργιο κομίζει στον τομέα της καρδιολογίας και της γεροντολογίας;

Το *New England Journal of Medicine*, το οποίο και είναι, εδώ και αρκετά χρόνια, το ιατρικό περιοδικό με τη μεγαλύτερη απήχηση, δημοσίευσε πριν από λίγες μέρες τα αποτελέσματα της μελέτης μας με τίτλο *RETREAT-FRAIL*. Τι κάναμε σ' αυτή τη μελέτη: εξετάσαμε με προσοχή τα αποτελέσματα της ελάττωσης των αντιυπερτασικών φαρμάκων, της «αποσυνταγογράφησης», στην επιβίωση, την υγεία και τη λειτουργικότητα ατόμων άνω των 80 ετών με υψηλό βαθμό ευπάθειας (*frailty*: «ευθραυστότητα», κατά κάποιον τρόπο) και με πολλαπλές παθήσεις, που κάνουν μεγάλη κατανάλωση φαρμάκων.

— Πώς οργανώθηκε η μελέτη και ποια ήταν τα χαρακτηριστικά της; Για πόσο χρόνο παρακολουθούσατε το δείγμα σας, τι μεθόδους χρησιμοποιήσατε και ποια ήταν η γεωγραφική και ηλικιακή κατανομή;

Η *RETREAT-FRAIL* ήταν πολυκεντρική, τυχαιοποιημένη μελέτη που διεξήχθη στη Γαλλία. Συμμετείχαν κάτοικοι οίκων ευγηρίας ηλικίας άνω των 80 ετών, οι οποίοι λάμβαναν πάνω από ένα αντιυπερτασικό φάρμακο και είχαν χαμηλή συστολική αρτηρια-

κή πίεση (μικρότερη του 13). Εξετάσαμε συνολικά 1.048 ασθενείς, εκ των οποίων 846 γυναίκες, μέσης ηλικίας 90 ετών κατά την έναρξη, που τυχαιοποιήθηκαν σε δύο ομάδες: 528 στην ομάδα αποσυνταγογράφησης της αντιυπερτασικής θεραπείας και 520 στην ομάδα συνέχισης της συνήθους αντιυπερτασικής θεραπείας. Μόνο τα αντιυπερτασικά φάρμακα που δεν είχαν άλλες συνοδευτικές ενδείξεις μπορούσαν να διακοπούν. Η κλινική παρακολούθηση των δύο ομάδων έγινε στους οίκους ευγηρίας όπου διέμεναν, ήταν τακτική (κάθε μήνα τους πρώτους 6 μήνες και κατόπιν κάθε 2 μήνες) και ταυτόσημη για τις δύο ομάδες, εξαιρουμένης βεβαίως της ελάττωσης της θεραπείας, που εφαρμόζοταν μόνο στην ομάδα αποσυνταγογράφησης.

— Ποια ήταν τα κλινικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού που μελετήσατε;

Πρώτον, λάμβανε κατά μέσο όρο περισσότερα από 9 διαφορετικά φάρμακα ημερησίως, εκ των οποίων 2,5 καρδιαγγειακά (πάνω από 3, αν συμπεριλάβουμε και τα αντιδιαβητικά και υπολιπιδαιμικά), και ήταν πολύ εύθραυστος, που σημαίνει ότι είναι συχνές οι επιπλοκές που σχετίζονται με τη φαρμακευτική αγωγή. Ταυτόχρονα, ο πληθυσμός είχε βαρύ καρδιαγγειακό ιστορικό: σχεδόν 40% με κολπική μαρμαρυγή, 24% με καρδιακή ανεπάρκεια, 19% με

ιστορικό εγκεφαλικού επεισοδίου και 19% με στεφανιαία νόσο. Πάνω από 23% λάμβαναν θεραπεία για διαβήτη και, εξ ορισμού, όλοι λάμβαναν θεραπεία για υπέρταση. Ο πληθυσμός αυτός είναι πολύ αντιπροσωπευτικός των ατόμων που βρίσκονται σε γηροκομεία στη Γαλλία (700.000 άτομα), αλλά και πολλών άλλων ηλικιωμένων που ζουν κατ' οίκον, με απώλεια αυτονομίας, νοητική δυσλειτουργία, προβλήματα κινητικότητας και ανάγκη καθημερινής, συχνά 24ωρης, βοήθειας. Έχουμε λοιπόν να κάνουμε με πληθυσμό πολύ υψηλού καρδιαγγειακού κινδύνου, που μπορεί να επωφεληθεί από νέες θεραπευτικές στρατηγικές, και ταυτόχρονα με πολύ εύθραυστο πληθυσμό που συχνά αναπτύσσει επιπλοκές σχετιζόμενες με τα φάρμακα.

— Άρα, το εύλογο ερώτημα είναι ποια είναι η καλύτερη στρατηγική για την αντιμετώπιση της αρτηριακής υπέρτασης, εφόσον, όπως λέτε, πάνω από το 70% των ατόμων άνω των 80 ετών λαμβάνουν αντιυπερτασικά φάρμακα. Αν πρέπει δηλαδή να ενισχυθεί η αντιυπερτασική αγωγή ή να ελαττωθεί – και πόσο.

Κανείς δεν μπορούσε έως τώρα ν' απαντήσει σ' αυτό το ερώτημα, για πολύ συγκεκριμένο λόγο: οι πιο εύθραυστοι ηλικιωμένοι με πολλαπλές καρδιαγγειακές παθήσεις εξαιρούνταν πάντοτε από τις τυχαιοποιημένες κλινικές δοκιμές. Τα δεδομένα που δικαιολογούν τη θεραπεία προέρχονται από μελέτες σε νεότερα ή σε εύρωστα, αυστηρά επιλεγμένα, ηλικιωμένα άτομα. Η *RETREAT-FRAIL* είναι η πρώτη μελέτη που περιέλαβε άτομα με υψηλού βαθμού ευπάθεια, με στόχο να απαντήσει: ποια είναι η σχέση οφέλους/κινδύνου από τη μείωση της αντιυπερτασικής αγωγής σ' αυτόν τον συγκεκριμένο γηριατρικό πληθυσμό; Μπορούμε να εξετάσουμε την αποσυνταγογράφηση χωρίς να δημιουργήσουμε καρδιαγγειακές ή άλλες επιπλοκές;

— Θα μπορούσε να πει κανείς ότι σε τόσο ηλικιωμένα άτομα η μείωση των φαρμάκων δεν έχει μεγάλη σημασία. Τι προσδόκιμο ζωής έχουν τόσο ηλικιωμένοι ασθενείς;

Η πραγματικότητα δείχνει ότι πολύ σπάνια ένας γιατρός ελαττώνει την αντιυπερτασική θεραπεία σε αυτά τα άτομα, κι αυτό γίνεται μόνο αν κάποιος παρουσιάσει επιπλοκές ή παρενέργειες της θεραπείας. Το θέμα είναι να εξετάσουμε αν μπορούμε σταδιακά να ελαττώσουμε τη θεραπεία πριν προκαλέσει επιπλοκές. Θα έλεγα ότι αυτό είναι ένα άλλο κομμάτι της προληπτικής ιατρικής: το να προλάβεις τις πιθανές επιπλοκές της πολυφαρμακίας. Και επαναλαμβάνω ότι τα πρώτα θύματα της πολυφαρμακίας είναι οι πιο εύθραυστοι, ηλικιωμένοι ασθενείς.

Ακριβώς γι' αυτό δεν θέσαμε ουσιαστικά κανένα κριτήριο αποκλεισμού ως προς τη νοητική ή τη σωματική λειτουργικότητα, το επίπεδο αυτονομίας, τον αριθμό ή τη βαρύτητα των καρδιαγγειακών και άλλων παθήσεων. Μόνο άτομα με εκτιμώμενο προσδόκιμο επιβίωσης <3 μηνών δεν περιλήφθηκαν. Το να προτείνεις τέτοιο πρωτόκολλο σε άτομα με βαριές παθήσεις, πολυφαρμακία, άνοια και κινητικά προβλήματα δημιούργησε πολλές πρακτικές δυσκολίες και μας ανάγκασε να προσαρμόσουμε τη μελέτη στο προφίλ των ασθενών. Στο πλαίσιο της μελέτης, όλοι υποβάλλονταν σε τακτικούς, πλήρεις κλινικούς και γηριατρικούς ελέγχους, ώστε να μελετηθούν λεπτομερώς τα αποτελέσματα της αποσυνταγογράφησης στη λειτουργικότητα των ευπαθών ατόμων.

η ποιότητας ζωής

— Σε τι διαφέρει αυτή η μελέτη από παρόμοιες που έχουν γίνει στο παρελθόν;

Η RETREAT-FRAIL είναι ταυτόχρονα μελέτη υψηλών μεθοδολογικών προδιαγραφών (τυχαιοποιημένη, επεμβατική, που συγκρίνει τα μακροχρόνια αποτελέσματα νέας θεραπευτικής στρατηγικής έναντι της συνήθους) και ρεαλιστική – μια «pragmatic study» χωρίς αποκλεισμούς. Αυτή η λογική είναι διαμετρικά αντίθετη με τη συνήθη πρακτική σε αντιστοιχίες μελέτες, όπου συμμετέχουν μόνο τα πιο εύρωστα άτομα. Το πρόβλημα είναι ότι τα πορίσματα τέτοιων μελετών χρησιμοποιούνται για να προταθούν στρατηγικές και να χορηγηθούν φάρμακα στα πιο ευπαθή ηλικιωμένα άτομα, τα οποία όμως δεν είχαν δικαίωμα να συμμετάσχουν στις μελέτες!

— Ποιες ήταν οι προηγούμενες παρατηρήσεις και ποια είναι τα συμπεράσματα που άλλαξαν;

Ως προς τα κριτήρια αξιολόγησης, όταν σχεδιάστηκε η RETREAT-FRAIL, βασιστήκαμε σε παρατηρήσεις ότι ηλικιωμένα ευπαθή άτομα που λάμβαναν αντιυπερτασικά και είχαν πολύ χαμηλή πίεση εμφάνιζαν αυξημένη θνησιμότητα σε σχέση με συνομηλίκους τους. Διατυπώσαμε λοιπόν την υπόθεση ότι η ελάττωση της θεραπείας θα οδηγούσε σε ήπια αύξηση της αρτηριακής πίεσης και σε μείωση της συνολικής θνησιμότητας κατά 25% – αυτό ήταν το κύριο κριτήριο. Συγκρίναμε τις δύο στρατηγικές σε όλη τη διάρκεια της μελέτης (38 μήνες) ως προς αυτό και παράλληλα ορίσαμε πολλά δευτερεύοντα κριτήρια (μείζονα ανεπιθύμητα καρδιαγγειακά συμβάντα και καρδιαγγειακή θνησιμότητα, εξέλιξη επιπέδων αρτηριακής πίεσης, λειτουργική κατάσταση και αυτονομία, πτώσεις, κατάγματα, ποιότητα ζωής, αριθμός φαρμάκων, μη καρδιαγγειακή θνησιμότητα και θνησιμότητα από COVID), ώστε να εκτιμηθούν οφέλη και κίνδυνοι από τη μείωση της αντιυπερτασικής αγωγής.

— Ποια προβλήματα αντιμετώπισατε σ’ αυτή την έρευνα;

Πρώτο, η χρηματοδότηση: γνωρίζαμε εκ των προτέρων ότι δεν μπορούσαμε να βασιστούμε στις φαρμακευτικές εταιρείες – είναι πράγματι δύσκολο να ζητάς χρήματα λέγοντας ότι ο στόχος είναι να δεις αν μπορείς να ελαττώσεις τα φάρμακα. Πιστεύω πάντως ότι οι μεγάλες εταιρείες πρέπει να υποχρεώνονται να δοκιμάζουν θεραπευτικές στρατηγικές και στα πολύ ηλικιωμένα άτομα, εφόσον αυτοί είναι οι πρώτοι καταναλωτές αυτών των φαρμάκων. Απευθυνθήκαμε στο γαλλικό κράτος το 2016-2017, αλλά το αίτημα δεν έγινε δεκτό, με το επιχείρημα ότι υπήρχαν άλλες προτεραιότητες και ότι το θέμα της υπέρτασης είχε ρυθμιστεί. Το 2018 αλλαγή σκηνικού: η μελέτη θεωρήθηκε απόλυτης προτεραιότητας και, έτσι, στα μέσα του 2019 ξεκινήσαμε, με αρκετές δυσκολίες – ιδίως από την επιτροπή δεοντολογίας, όταν ζητήσαμε να περιλάβουμε τα πιο ευπαθή άτομα και όσους δεν μπορούσαν να υπογράψουν συναίνεση (consent), για τους οποίους ζητούσαμε υπογραφή από πρόσωπα εμπιστοσύνης ή την οικογένεια. Στόχος μας ήταν να είμαστε όσο το δυνατόν πιο «inclusive» και να μην αποκλείσουμε τους πιο ευάλωτους. Τελικά τα καταφέραμε χάρη στην επιμονή μας, εξηγώντας τη σημασία του αιτήματος για τα ευπαθή άτομα. Τρίτο μεγάλο εμπόδιο: ο COVID-19, που στη Γαλλία έπληξε κυρίως τα πιο ευπαθή άτομα των γηροκομείων. Απαιτήθηκε τεράστια προσπάθεια για να συνεχίσουμε να τα επισκεπτόμαστε και να προχωρά η μελέτη –έστω βραδύτερα– έως τα μέσα του 2021, οπότε, χάρη στον εμβολιασμό, η κατάσταση βελτιώθηκε ριζικά. Οφείλω να ομολογήσω ότι, χωρίς μία συνάδελφο και δύο νοσηλεύτριες της ομάδας που έδωσαν τα πάντα, η μελέτη πιθανότατα θα είχε σταματήσει. Έπεται από πάνω από 40 χρόνια νοσοκομειακής/πανεπιστημιακής καριέρας και έντονης

ερευνητικής δράσης, η μελέτη αυτή μου έμαθε ότι η ομαδική εργασία με σύστημα, επιμονή και καλή επικοινωνία μπορεί να κάνει τα πολύ δύσκολα όχι εύκολα, αλλά πραγματοποιήσιμα – κι αυτή ήταν ίσως η μεγαλύτερη ικανοποίησή μας.

— Γιατί είναι σημαντικά τα ευρήματά της; Ποιο είναι το πρακτικό κέρδος από μια τέτοια μελέτη;

Στο τέλος της περιόδου παρακολούθησης, ο αριθμός των αντιυπερτασικών φαρμάκων μειώθηκε από 2,6 σε 1,5 στην ομάδα αποσυνταγογράφησης, με ταυτόχρονη ήπια αύξηση της συστολικής πίεσης κατά 4,1 mmHg σε σχέση με την ομάδα συνήθους θεραπείας. Η ολική θνησιμότητα έπεται από 38 μήνες παρακολούθησης δεν διέφερε μεταξύ των ομάδων: 61,7% στην ομάδα αποσυνταγογράφησης και 60,2% στην ομάδα συνήθους φροντίδας [HR: 1,02 (0,86 - 1,21), p=0,78]. Η στρατηγική σταδιακής αποσυνταγογράφησης έτεινε να είναι πιο ωφέλιμη ως προς την ολική θνησιμότητα στους πιο ευπαθείς και λιγότερο στους πιο εύρωστους (αλληλεπίδραση αποσυνταγογράφησης x ευθραυστότητας, p=0,08).

Η εξέλιξη της αυτονομίας, των νοητικών λειτουργιών, της μυϊκής δύναμης, της ικανότητας βάδισης και ισορροπίας και της ποιότητας ζωής δεν διέφερε μεταξύ των στρατηγικών. Η καρδιαγγειακή θνησιμότητα και νοσηρότητα, η μη καρδιαγγειακή θνησιμότητα, οι πτώσεις, τα κατάγματα και άλλες σοβαρές ανεπιθύμητες ενέργειες ήταν επίσης παρόμοιες. Λιγότεροι θάνατοι σχετιζόμενοι με COVID παρατηρήθηκαν στη στρατηγική αποσυνταγογράφησης (1,1% έναντι 3,1%). Τα υπόλοιπα ανεπιθύμητα συμβάντα ήταν παρόμοια στις δύο ομάδες.

Συμπερασματικά, η RETREAT-FRAIL δεν επιβεβαίωσε την αρχική υπόθεση ότι η μείωση της αντιυπερτασικής θεραπείας θα ελάττωνε κατά 25% την ολική θνησιμότητα. Ταυτόχρονα, όμως, είναι η πρώτη κλινική δοκιμή που παρέχει στοιχεία για το ότι η αποσυνταγογράφηση της αντιυπερτασικής αγωγής είναι εφικτή σε πολύ ηλικιωμένα άτομα με χαμηλή αρτηριακή πίεση – ειδικά στα πιο εύάλωτα, στα οποία η πολυφαρμακία αποτελεί σημαντικό πρόβλημα. Εφόσον η ελάττωση της θεραπείας δεν προκάλεσε αρνητικά φαινόμενα στην πλειάδα των κλινικών κριτηρίων που προαναφέραμε, οφείλουμε να εξετάζουμε αυτή τη δυνατότητα στα ηλικιωμένα άτομα και κυρίως στα πιο ευπαθή. Βεβαίως, η αποσυνταγογράφηση απαιτεί καλή γνώση της κλινικής εικόνας, σταδιακή ελάττωση των φαρμάκων και στενή κλινική παρακολούθηση. Με άλλα λόγια, η αποσυνταγογράφηση είναι μορφή συνταγογράφησης που, όπως κάθε άλλη, απαιτεί αυστηρή τήρηση ιατρικών κανόνων.

— Υπάρχει follow-up της έρευνας; Θα ακολουθήσουν κι άλλες συναφείς μελέτες;

Στο άρθρο στο NEJM παρουσιάσαμε τα πρώτα αποτελέσματα. Έχουμε ήδη αρχίσει περαιτέρω αναλύσεις για να εμβαθύνουμε στις παρατηρήσεις και στα συμπεράσματα. Επίσης, μετρήσαμε βιολογικούς δείκτες ευπάθειας (μήκος τελομερών), ώστε να δούμε πιθανές αλληλεπιδράσεις με την αποτελεσματικότητα της στρατηγικής αποσυνταγογράφησης. Τέλος, συνεχίζουμε τη συλλογή κλινικών πληροφοριών από όλα τα άτομα που συμμετείχαν, για να παρατηρήσουμε τα πιο μακροχρόνια αποτελέσματα της παρέμβασης. Πιστεύουμε ότι η RETREAT-FRAIL έχει πολλά ακόμη να μας πει για το κρίσιμο ζήτημα της εξατομίκευσης της θεραπείας των πολύ ηλικιωμένων και ευπαθών ατόμων.

— Με την ευκαιρία: κατά καιρούς προσπαθήσατε να πλησιάσετε αξιωματούχους για την οργάνωση της γεροντολογίας στην Ελλάδα. Τι πετύχατε; Τι έχουμε πετύχει γενικά τα τελευταία τριάντα χρόνια, δεδομένης και της δημογραφικής κατάστασης;

Έχουν προχωρήσει αρκετές πρωτοβουλίες από κλινικές ομάδες που διαθέτουν και γηριάτρους, ώστε η περίθαλψη και η φροντίδα των ηλικιωμένων να βελτιωθεί. Η εκτίμηση της λειτουργικότητας και του βαθμού ευπάθειας, η γνώση των ιδιαιτεροτήτων των παθήσεων στα άτομα αυτά, η ιεράρχηση των αναγκών, είναι βασικά θέματα που αρχίζουν να εισέρχονται σταδιακά στην κλινική πράξη. Είμαστε όμως ακόμη πολύ μακριά από τους στόχους. Δυστυχώς οι πολιτικές Αρχές δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες· παρά τις προσπάθειες πολλών συναδέλφων –και τις δικές μου–, πέρα από γενικόλογες υποσχέσεις δεν βλέπω συγκεκριμένες ενέργειες σε πολύ συγκεκριμένες προτάσεις που έχουμε επανειλημμένα καταθέσει τόσο στο επίπεδο της εκπαίδευσης όσο και στο επίπεδο στοιχειωδών δομών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας φροντίδας. Δεν απελπιζόμαστε. Είμαστε έτοιμοι να βοηθήσουμε ώστε οι Έλληνες υπερήλικες και οι οικογένειές τους να έχουν καλύτερη ιατρική φροντίδα.

— Φαίνεται να υποστηρίζετε την «ήπια» αντιμετώπιση των γεροντικών ασθενειών. Ποιες είναι οι διαφορετικές αντιλήψεις έναντι του γήρατος στις ανεπτυγμένες δυτικές χώρες; Τι έχει αλλάξει με τον χρόνο;

Ο ρόλος του θεράποντος ιατρού είναι πάνω απ’ όλα να εκτιμά οφέλη και κινδύνους κάθε παρέμβασης και κυρίως κάθε θεραπευτικής αγωγής. Στην περίπτωση μας μιλάμε για αντιυπερτασική θεραπεία, δηλαδή χρόνια χορήγηση φαρμάκων που δεν έχει στόχο ούτε να εξαλείψει νόσο ούτε να ανακουφίσει άμεσα συμπτώματα, αλλά να ελαττώσει τον κίνδυνο επιπλοκών της υπέρτασης – στόχος πολύ σημαντικός, καθώς η υπέρταση είναι μείζων παράγοντας καρδιαγγειακών επιπλοκών. Με τα σημερινά δεδομένα, τα οφέλη της αντιυπερτασικής θεραπείας στον γενικό πληθυσμό υπερτερούν σαφώς των κινδύνων φαρμακευτικών επιπλοκών. Στους πολύ ηλικιωμένους, ιδίως τους πιο ευπαθείς, αυτή η ισορροπία οφέλους/κινδύνου δεν είναι επαρκώς τεκμηριωμένη. Επιπλέον, οι πολύ χαμηλές πιέσεις προκαλούν πολλαπλά προβλήματα σε αυτόν τον πληθυσμό, ίσως και περισσότερα από τις ήπιες υπερτάσεις. Το βασικό πρόβλημα είναι ότι συχνά λησμονούμε αυτές τις ιδιαιτερότητες και αρνούμαστε να συμπεριλάβουμε τέτοιους ασθενείς στις κλινικές μελέτες· καταλήγουμε να τους θεραπεύουμε βάσει δεδομένων από νεότερα και εύρωστα άτομα.

Δεν είναι λοιπόν θέμα «ήπιας» ή «αυστηρής» αντιμετώπισης των παθήσεων των ηλικιωμένων, ούτε του να μη δίνουμε πολλά φάρμακα επειδή κοστίζουν στην κοινωνία. Ο γιατρός πρέπει πάντα να προσπαθεί να προτείνει την καλύτερη δυνατή αγωγή για τους ασθενείς, ανεξάρτητα από κάθε άλλο κριτήριο. Για να πετύχει αυτόν τον στόχο –ιδίως στους πολύ ηλικιωμένους– χρειάζεται γνώσεις για να εκτιμήσει την ισορροπία οφέλους/κινδύνου κάθε αγωγής: τεκμηριωμένη εκτίμηση ευπάθειας, συνεργασία με άλλους επαγγελματίες υγείας που αξιολογούν τη λειτουργικότητα, χρόνο για εξέταση και επικοινωνία με τον ασθενή και τους συγγενείς ή τους επαγγελματίες φροντιστές. Απαιτεί επίσης ανάπτυξη ποιοτικής κλινικής έρευνας που ενδιαφέρεται για τους πιο ευπαθείς.

Πρόσφατα, νέος συνάδελφος μου είπε έπεται από ομιλία μου: «Τα κάνετε πολύπλοκα· μέχρι τώρα είχαμε μία κοινή στρατηγική για όλους και ήταν πιο εύκολο». Του απάντησα ότι πολύπλοκη είναι η πραγματικότητα και η ίδια η έννοια της υγείας – άρα και της ιατρικής πράξης. Γι’ αυτή την πολυπλοκότητα σπουδάζουμε 15 ή και 20 χρόνια, για να είμαστε ικανοί να εφαρμόζουμε ολιστική και εξατομικευμένη προσέγγιση – πρωτίστως για τα πιο ευπαθή και εύάλωτα άτομα. **A**

ΤΟ ΝΑ ΠΡΟΛΑΒΕΙΣ ΤΙΣ ΠΙΘΑΝΕΣ ΕΠΙΠΛΟΚΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΥΦΑΡΜΑΚΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΕΝΑ ΑΛΛΟ ΚΟΜΜΑΤΙ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

ΑΠΟΔΕΙΞΗ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ									
Δεκέμβριος 2021									
29-12-2021									
ΟΝΟΜΑ - ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ									
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ ΟΟΙ - Α 1									
ΧΙΛΙΟΤΑ ΔΙΑΜ/ΤΟΣ : ΧΙΛΙΟΤΑ ΠΟΛΥΚΙΑΣ : ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ									
214.000 220.000 213.000 219.000									
26.17									
ΠΟΣΟ ΧΙΛΙΟΤΑ ΔΙΑΜ/ΤΟΣ : 560.000									
10.000 11.000 12.000 13.000									
26.170									
Ο ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ									
ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ									
ΠΟΣΟ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗ									
26.170									
ΟΝΟΜΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗ - ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ									
ΜΙΧΑΛΗΣ Α4									
ΣΥΝΟΛΟ ΙΔΙΟΚΤΗΤΩΝ									
11.67									
ΠΡΟΧΕΤΑΒΟΛΗ ΒΑΨΙΜΟ									
26.17									
ΕΚΔΟΣΗ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΩΝ									
ΜΙΧΑΛΗΣ - Α4									
ΠΡΟΗΓΟΥΣΕΣ ΟΦΕΙΛΕΣ									
140,13									
ΣΤΡΟΓΓΥΛΟΠΟΙΗΣΗ									
ΠΟΣΟ ΠΟΥ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΠΛΗΡΩΣΕΙ									
ΕΝΟΙΚΙΟΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ									
34,35									
26,17									
ΣΥΝΟΛΟ									
200,65									

ΑΠΛΗΡΩΤΑ Κ

4 ΣΤΟΥΣ 10 ΕΝΟΙΚΟΥΣ ΟΦΕΙΛΟΥΝ ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΛΟΙ ΑΠΟ ΑΥΤΟΥΣ ΕΙΝΑΙ FUNDS ΚΑΙ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΕΠΕΝΔΥΤΩΝ. ΤΙ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ;

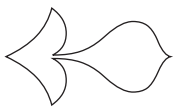
ΤΟΥ ΤΑΚΗ ΣΚΡΙΒΑΝΟΥ

Ενας που δυσκολεύεται, το καταλαβαίνεις να αφήνει απλήρωτα τα κοινόχρηστα. Κατά πώς φαίνεται, όμως, απλήρωτα κοινόχρηστα δεν αφήνουν μόνο όσοι στενεύονται οικονομικά, αλλά και πολλές κατηγορίες φυσικών ή νομικών προσώπων, ακόμα και μεγάλα funds, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται προβλήματα και εντάσεις στις πολυκατοικίες. Φοβερό, έτσι; Funds που απέκτησαν σπίτια από κόκκινα δάνεια να μην πληρώνουν τα κοινόχρηστα! Στη σελίδα **Ιδιοκτήτες Ακινήτων Ελλάδας** στο Facebook, το θέμα των κοινοχρήστων είναι από αυτά που απασχολούν περισσότερο. Να μια χαρακτηριστική ανάρτηση: «Στην πολυκατοικία μας έχουμε 7.000 ευρώ χρωστούμενα σε κοινόχρηστα. Κάποιοι δεν πληρώνουν από άποψη, άλλοι πέθαναν και δεν ασχολείται κανένας με το διαμέρισμά τους, άλλοι είναι εταιρείες που εσκεμμένα αφήνουν φέσια

και άλλοι λένε ότι δεν έχουν απλά. Υπάρχει κάποιος πρακτικός τρόπος να μαζέψουμε κάποια από αυτά;». «Το θέμα των απλήρωτων κοινοχρήστων αποτελεί διαχρονικό πρόβλημα που εξακολουθεί να υφίσταται», λέει ο **Μάνος Κρανίδης, μηχανικός, γραμματέας ενημέρωσης ΔΣ ΠΟΜΙΔΑ**. «Σήμερα», προσθέτει, «αρκετοί μισθωτές και ιδιοκτήτες αφήνουν την πληρωμή των κοινοχρήστων για το τέλος, εξοφλώντας μόνο μετά από πιέσεις, ενώ σε ορισμένα κτίρια δεν καταβάλλονται καθόλου. Αυτό οδηγεί στη σταδιακή απαξίωση των κτιρίων. Παρά το γεγονός ότι οι δαπάνες κεντρικής θέρμανσης έχουν περιοριστεί και πολλές διαχειρίσεις υποστηρίζονται πλέον από εξειδικευμένες εταιρείες, το φαινόμενο παραμένει. Η ακρίβεια και η μείωση των εισοδημάτων αποτελούν βασικούς λόγους, αλλά σημαντικό ρόλο παίζει και η αδιαφορία. Υπάρχουν περιπτώσεις μεγάλων funds και εταιρειών επενδυτών που όχι μόνο δεν εξοφλούν τις κοινόχρηστες δαπάνες, αλλά είναι και αδύνατη η επικοινωνία μαζί τους».

ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΑ

Αλλοδαπά φυσικά ή και νομικά πρόσωπα που δεν πληρώνουν

Πρόβλημα φαίνεται πως υπάρχει και σε κάποιες αγοραπωλησίες ακινήτων. Για παράδειγμα, ο πωλητής, ο οποίος ήδη χρωστάει κοινόχρηστα, πουλάει το διαμέρισμά του. Τις οφειλές δεν καταβάλει ούτε ο αγοραστής αφού δεν έχει και καμία τέτοια υποχρέωση, κι έτσι το φέσι μένει στους άλλους ενοίκους. Για το συγκεκριμένο θέμα έκαναν παρέμβαση από κοινού, τον Νοέμβριο του 2024, η **ΠΟ-ΜΙΔΑ και η Συντονιστική Επιτροπή Συμβολαιογραφικών Συλλόγων Ελλάδος**, με επιστολή τους προς τον υπουργό Ανάπτυξης και τον γενικό γραμματέα Εμπορίου, ζητώντας: «Την προσάρτηση υπεύθυνης δήλωσης του διαχειριστή σε κάθε μεταβιβαστικό συμβόλαιο διαμερίσματος ότι δεν υφίσταται προς τη διαχείριση της πολυκατοικίας εκκρεμής οφειλή κοινόχρηστων δαπανών που να αφορά τη μεταβιβαζόμενη ιδιοκτησία ή, αν δεν υφίσταται διαχειριστής ή αυτός αρνείται την έκδοση της ανωτέρω υπεύθυνης δήλωσης, καταχώριση υπεύθυνης δήλωσης του πωλητή προς τον συμβολαιογράφο με το ανωτέρω περιεχόμενο». Γράφουν, επίσης, στην επιστολή τους: «Επειδή το πρόβλημα αυτό έχει σήμερα γιγαντωθεί εξαιτίας του ότι χιλιάδες διαμερισμάτων πολυκατοικιών έχουν αγοραστεί από αλλοδαπά φυσικά ή και νομικά πρόσωπα, συνήθως με τις προϋποθέσεις της Golden Visa, χωρίς οι διαχειριστές πολυκατοικιών να γνωρίζουν τα στοιχεία τους, πολλοί από τους οποίους επί όσο διάστημα κρατούν στην ιδιοκτησία τους τα διαμερίσματα αυτά δεν καταβάλουν ποτέ κοινόχρηστα, ούτε καν δίνουν στοιχεία επικοινωνίας στους διαχειριστές. Έτσι, όταν κάποτε αργότερα τα πωλήσουν, διαφεύγουν πλήρως την πληρωμή τους, αφού δεν διαθέτουν άλλα περιουσιακά στοιχεία, οι δε αγοραστές δικαίως αρνούνται να καταβάλουν τις οφειλές των πωλητών».

Κλειστά σπίτια και άντε να τους βρεις

Ο **Θεμιστοκλής Μπάκας, πρόεδρος του Πανελλαδικού Δικτύου E-Real Estates**, εκτιμά ότι οφειλές κοινόχρηστων έχουν 4 στους 10 ενοίκους. «Το πρόβλημα γίνεται ακόμα πιο έντονο», λέει, «σε κτίρια όπου υπάρχουν κλειστά διαμερίσματα ή ιδιοκτήτες που κατοικούν στο εξωτερικό, καθώς η επικοινωνία και η είσπραξη των οφειλών γίνεται ιδιαίτερα δύσκολη». Ειδικότερα για τα κλειστά ακίνητα, ο Θ. Μπάκας αναφέρει ότι «σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, για το έτος 2021, στην Περιφέρεια Αττικής υπάρχουν συνολικά 526.000 κενά οικιστικά ακίνητα, εκ των οποίων 117.000 βρίσκονται στον Δήμο Αθηναίων, γεγονός που δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο την είσπραξη κοινόχρηστων και την ομαλή λειτουργία των πολυκατοικιών».

Διαμεσολάβηση και η νομική οδός

Στις μέρες μας, και κυρίως σε πολυκατοικίες με πολλά διαμερίσματα, δύσκολα αναλαμβάνει κάποιος τον ρόλο του διαχειριστή. «Αλλού κατοικούν πολλοί ηλικιωμένοι που δεν μπορούν να αναλάβουν, άλλοι έχουν οικογένειες

και τρεξίματα στην καθημερινότητά τους, έτσι όλο και περισσότερες πολυκατοικίες αναθέτουν σε εξειδικευμένες εταιρείες τη διαχείριση», λέει ο **Χρήστος Κλαμαργιάς, γενικός γραμματέας του Σωματείου Επιχειρήσεων Κοινοχρήστων**. Οι εταιρείες αυτές είτε έχουν μια απλή συνεργασία με την πολυκατοικία, δηλαδή την έκδοση μόνο των κοινοχρήστων, μπορούν όμως να αναλάβουν και την πλήρη διαχείριση. Αυτή περιλαμβάνει το συνεργείο καθαρισμού, την απολύμανση-απεντόμωση, τον καθαρισμό των φρεατίων, τη διανομή του πετρελαίου θέρμανσης, τη συντήρηση των καυστήρων και πολλές ακόμα υπηρεσίες που αφορούν την πολυκατοικία (μέχρι και την απώθηση των περιστερών περιλαμβάνουν στις υπηρεσίες τους κάποιες εταιρείες). «Ένα όριο είναι οι τρεις μήνες. Αν κάποιος καθυστερήσει να πληρώσει τα κοινόχρηστα για τρεις μήνες, θα ενημερώσουμε τον διαχειριστή, και αυτός είτε θα προσπαθήσει να έρθει σε επαφή με τον άνθρωπο που δεν πληρώνει, είτε θα συγκαλέσει τη γενική συνέλευση της πολυκατοικίας η οποία θα αποφασίσει». Οι εταιρείες αυτές συνήθως έχουν και νομικό τμήμα, που μπορεί να ανταποκριθεί σε ενδεχόμενο αίτημα μιας πολυκατοικίας να κινηθεί δικαστικά εναντίον κάποιου κακοπληρωτή. Ο Χ. Κλαμαργιάς λέει ότι «τα 1.000 ευρώ χρέος είναι το μίνιμουμ που θα πρότεινα σε κάποιον για να κινηθεί δικαστικά, αλλιώς δεν αξίζει».

Εκτός όμως από τις εταιρείες, το δικαστικό σκέλος των απαιτήσεων αναλαμβάνουν και εξειδικευμένοι δικηγόροι, όπως η **Βάσια Παπαδημητρίου, δικηγόρος και διαπιστευμένη διαμεσολαβήτρια του υπουργείου Δικαιοσύνης για αστικές και εμπορικές διαφορές**. «Το μεγάλο πρόβλημα με τα απλήρωτα κοινόχρηστα», τονίζει, «είναι οι συγκρούσεις αλλά και τα θέματα συντήρησης μιας πολυκατοικίας. Εγώ θα πρότεινα σε όλους να επιλέξουν αρχικά την εξωδικαστική επίλυση, μέσω του θεσμού της διαμεσολάβησης. Στην περίπτωση αυτή έχουμε τη μεσολάβηση μεταξύ των μερών, ειρηνικά και πολιτισμένα, προκειμένου να βρεθεί μια πρακτική λύση και να αποφύγουμε τα δικαστήρια. Η διαμεσολάβηση έχει τα πλεονεκτήματα της ταχύτητας, του χαμηλού κόστους αλλά και της διατήρησης των καλών σχέσεων γειτνίασης». Αν η διαμεσολάβηση αποδώσει, λέει η δικηγόρος, συντάσσεται ένα πρακτικό το οποίο κατατίθεται στο οικείο Πρωτοδικείο. Αν δεν αποδώσει, η υπόθεση μπορεί να λυθεί μόνο μέσω της δικαστικής οδού. Συνήθως, λέει η Β. Παπαδημητρίου, αποστέλλεται ένα εξώδικο, που στην ουσία είναι μια όχληση προς τον οφειλέτη, με το οποίο του δίνεται μια προθεσμία κάποιων ημερών είτε για να εξοφλήσει είτε για να συμφωνήσει σε κάποιον διακανονισμό. Αν δεν υπάρξει αποτέλεσμα, το εξώδικο θα χρησιμοποιηθεί στο δικαστήριο για την κατάθεση είτε αγωγής αποζημίωσης είτε διαταγής πληρωμής. Η διαφορά τους είναι ότι με την αγωγή αποζημίωσης δίνεται ένα χρονικό περιθώριο στον οφειλέτη να εξοφλήσει, ενώ με την διαταγή πληρωμής γίνεται άμεση κατάσχεση από τραπεζικούς λογαριασμούς, ακίνητη και κινητή περιουσία. Όλα αυτά όμως είναι χρονοβόρα, καθώς η εκδίκαση της

Με δυο λόγια

→ 4 στους 10 υπολογίζεται ότι οφείλουν κοινόχρηστα.

→ Οι οφειλές κοινοχρήστων παραγράφονται στα 5 χρόνια, αν δεν έχουν διεκδικηθεί νομικά

→ Μεγάλα funds και εταιρείες επενδυτών δεν πληρώνουν τα κοινόχρηστα

→ Κλειστά διαμερίσματα οφείλουν να πληρώνουν κοινόχρηστα, εκτός κι αν προβλέπεται κάτι διαφορετικό στο καταστατικό της πολυκατοικίας

→ Ο αγοραστής ενός σπιτιού δεν έχει την υποχρέωση να καταβάλει προηγούμενες οφειλές κοινοχρήστων

→ Ασφαλιστικές εταιρείες αναλαμβάνουν την κάλυψη των οφειλών σε περίπτωση ανεργίας του ενοίκου

υπόθεσης θα οριστεί 6 μήνες με έναν χρόνο μετά, ενώ τα δικαστικά έξοδα θα βαρύνουν τον οφειλέτη, αν αποδειχθεί φυσικά ότι χρωστάει. Επίσης σημαντικό: τα απλήρωτα κοινόχρηστα παραγράφονται στα 5 χρόνια, αν δεν έχουν διεκδικηθεί νομικά.

Κάλυψη οφειλών από ασφαλιστικές εταιρείες

Το καινούργιο στη χώρα μας, λέει ο **Θ. Μπάκας**, είναι η δραστηριοποίηση ασφαλιστικών εταιρειών που καλύπτουν τις απλήρωτες οφειλές από κοινόχρηστα. «Σε πολλές χώρες του εξωτερικού», επισημαίνει, «υπάρχει ήδη η δυνατότητα ασφάλισης των κοινοχρήστων σε περίπτωση μη καταβολής από τους ενοίκους, παρέχοντας σταθερότητα στις πολυκατοικίες και μείωση του οικονομικού κινδύνου για τους συνεπείς ενοίκους. Στην Ελλάδα, ασφαλιστικές εταιρείες του εξωτερικού έχουν αρχίσει να δραστηριοποιούνται, προσφέροντας παρόμοιες λύσεις. Με μόλις περίπου 350 ευρώ τον χρόνο, οι πολυκατοικίες μπορούν να εξασφαλίσουν προστασία που περιλαμβάνει: Α) Κάλυψη καθυστερημένων κοινοχρήστων: Η ασφάλιση εξασφαλίζει την είσπραξη των οφειλών ακόμη και σε περιπτώσεις που η μη καταβολή οφείλεται σε κακόβουλη αθέτηση. Β) Κάλυψη σε περίπτωση ανεργίας του ενοίκου: Σε περιπτώσεις απώλειας εργασίας, η ασφάλιση καλύπτει την πληρωμή των κοινοχρήστων, ώστε να μη διαταράσσεται η λειτουργία της πολυκατοικίας. Η είσοδος αυτών των προγραμμάτων στην ελληνική αγορά δίνει μια ελπιδοφόρα προοπτική για τη σταθερότητα των πολυκατοικιών και την ανακούφιση των συνεπών ενοίκων, ενώ ταυτόχρονα προσφέρει πρακτικά εργαλεία για τη διαχείριση των πιο σύνθετων καταστάσεων σε κτίρια με απομακρυσμένους ή ανενεργούς ιδιοκτήτες».

Αυτοί που δεν έχουν πληρώνουν τα πάντα στην ώρα τους

Μέτρα διευκόλυνσης των διαχειριστών πολυκατοικιών προτείνει ο **Ηλίας Π. Παπαγεωργιάδης, διευθυντής του ομίλου εταιρειών MORE, επενδυτής και αναλυτής της αγοράς ακινήτων**. Μεταξύ άλλων, βάζει το θέμα της διαδικτυακής έκδοσης ΑΦΜ της πολυκατοικίας, μέσω του gov.gr, που θα επιτρέψει να λυθούν ευκολότερα θέματα, όπως το άνοιγμα τραπεζικού λογαριασμού, η διαφάνεια της διαχείρισης των οικονομικών της πολυκατοικίας, η ασφάλιση των κοινοχρήστων τμημάτων και εγκαταστάσεων της πολυκατοικίας, η συμμετοχή της πολυκατοικίας σε επιδοτούμενα κρατικά προγράμματα ενεργειακής αναβάθμισης. Προτείνει, επίσης, η μη καταβολή κοινοχρήστων να ενσωματωθεί στον «Τειρεσία κακοπληρωτών» που έχει προαναγγείλει η κυβέρνηση, αλλά και τη στήριξη, από το κράτος, των πραγματικά αδύναμων. Γιατί, όπως λέει, «συχνά στις πολυκατοικίες βλέπουμε να μην πληρώνουν τα κοινόχρηστα αυτοί που έχουν, ενώ αυτοί που δεν έχουν πληρώνουν τα πάντα στην ώρα τους, ακόμη και με στερήσεις». **Α**

ΑΠΛΗΡΩΤΑ
ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΑ

Piraeus

Υφαίνουμε μία ουσιαστική
σχέση με την κοινωνία,
με συνέπεια και στρατηγική
προσήλωση.

Η Πειραιώς αναδείχθηκε
Καλύτερη Τράπεζα στην Ευρώπη
για την Εταιρική Υπευθυνότητα,
στο πλαίσιο των **Euromoney Awards**
for Excellence 2025.

Η διάκριση αυτή δεν αποτελεί απλώς
μία επιβράβευση, αλλά μία σαφή αναγνώριση
της σταθερής δέσμευσης της Πειραιώς
να επιστρέφει στην κοινωνία μέρος της αξίας
που δημιουργεί.

Μία δέσμευση που υλοποιείται μέσα από έναν
μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό,
που έχει στον πυρήνα του το πρόγραμμα EQUALL.

**Για μια κοινωνία ίσων ευκαιριών
και ισότιμων ανθρώπων.**

piraeusbank.gr

ΜΟΥ ΦΑΙΝΕΤΑΙ ΠΩΣ Η ΖΩΗ ΕΙΝΑΙ ΜΙΑ ΦΑΡΣΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ

Το νέο της μυθιστόρημα «*Το τυφλό γουρούνι στη Δεύτερη οδό - Χρονικό σε πόλεις με ποτάμι*», που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη, κάνει την Ιστορία συναρπαστική μέσα από ανθρώπινες ιστορίες

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΗ - Φωτό: ΤΑΣΟΣ ΑΝΕΣΤΗΣ

ΣΩΤΗ

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

ΑΠΟ ΤΙΣ «ΜΕΡΕΣ ΠΟΥ ΕΜΟΙΑΖΑΝ ΜΕ ΜΑΝΤΑΡΙΝΙ», από τις νύχτες που χόρευε με τους Stray Cats στη Νέα Υόρκη, μέχρι σήμερα, κανένα της βιβλίο δεν μοιάζει με κάποιο άλλο, κι όταν φτάνεις στην τελευταία σελίδα, αισθάνεσαι κι εσύ μέρος ενός κόσμου. Baby boomer σε έναν πλανήτη που άλλαξε ραγδαία, η Σώτη Τριανταφύλλου έφτασε στο Νεπάλ το καλοκαίρι του 1976, να οδηγεί magic bus εκ περιτροπής με διάφορους χίπις (φορώντας σαγιονάρες), έκανε την ελληνική λογοτεχνία ζωνή, έγραψε για το μέλλον που ερχόταν και είδε τις εξελίξεις να τη δικαιώνουν, στάθηκε με ευθύτητα απέναντι σε επιθέσεις τραμπούκων και εθνικούς μνηστής.

Στο νέο της μυθιστόρημα «*Το τυφλό γουρούνι στη Δεύτερη οδό: χρονικό σε πόλεις με ποτάμι*» που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη, ένα «τυφλό γουρούνι», όπως ονόμαζαν τα μπαρ με νοθευμένο αλκοόλ οι Αμερικανοί στην περίοδο της ποτοαπαγόρευσης, μεταφέρει το αναγνωστικό κοινό στις περιπέτειες των Φίλιπς – όπως μετονομάστηκαν δύο μέλη της οικογένειας Φιλιππόπουλου. Αθήνα, Μέμφις, Μόσχα, αναμνήσεις ενός Αμερικανού κομμουνιστή κι ένας 20ός αιώνας που τον διατρέχει σε 512 σελίδες σαν μια συναρπαστική συμμετοχική διάλεξη για την Ιστορία και όχι σαν ένα πληκτικό μάθημα διδασκισμών από δόθεν έγκριτους ακαδημαϊκούς. Κι αν ξέρουμε ότι για τη Σώτη Τριανταφύλλου η ευτυχία βρίσκεται στις τηγανιτές πατάτες, βρήκαμε την ευκαιρία να μάθουμε περισσότερα. Η συγγραφέας θα παρουσιάσει το νέο της βιβλίο στο Public στην Πλατεία Συντάγματος, την Πέμπτη 2 Οκτωβρίου, ενώ αποσπάσματα θα διαβάσει ο ηθοποιός Δημήτρης Πετρόπουλος.

— Στο κέντρο του μυθιστορήματος βρίσκονται οι Έλληνες μετανάστες του 20ού αιώνα. Ποια ήταν η μεγαλύτερη πρόκληση στο να «μεταφράσετε» τις εμπειρίες τους σε λογοτεχνία;

Δεν χρειαζόταν να τις μεταφράσω, τις έχω ζήσει: όταν πρωτοπήγα στη Νέα Υόρκη, ήμουν σαν τον Καρλ Ρόσμαν στην «Αμερική» του Κάφκα· εντελώς μόνη, επιρρεπής στην περιπλάνηση και στις πλάνες. Και δεν είχα καν έναν θείο Πάκομη να με περιμαζέψει.

— Ο Κρις είναι δημοσιογράφος, και μέσα από τη δική του ματιά περνούν ιστορικά γεγονότα και προσωπικές επιλογές. Πόσο από τον εαυτό σας υπάρχει σ' αυτή τη φωνή;

Ε, ναι, είναι φανερό. Ο Κρις βλέπει τον κόσμο με τα δικά μου μάτια και αντανακλά μερικές από τις εμπειρίες μου στις εφημερίδες, από ένα περιβάλλον

αμορφωσίας, στενοκεφαλιάς, κομματικής ιδεολογίας και ματαιοδοξίας, από το οποίο δεν έλειπαν οι άξιοι άνθρωποι. Εργάζεται σε μια εφημερίδα του Μέμφις που προσπαθεί να αρέσει σε όλους και να μη δυσαρεστήσει τους μετόχους, σε μια πόλη διχασμένη και ταραγμένη, σε μια εποχή όπου συμβαίνουν ανατροπές και τραγωδίες· ο Κρις προσπαθεί να διατηρήσει την ακεραιότητά του. Αυτό προσπαθούσα να κάνω κι εγώ, αυτό προσπαθώ κι εγώ.

— Η αφήγηση κινείται σε δύο επίπεδα, μέσα από τα απομνημονεύματα του θείου Λη και τη φωνή του Κρις. Τι σας γοητεύει σ' αυτό το παιχνίδι της διπλής αφήγησης;

Οι θεωρητικοί και οι φιλόλογοι ονομάζουν την τακτική «εγκιβωτισμό». Είναι κάτι που έχω ξανακάνει, αν και με διαφορετική μέθοδο, σε ένα παλιότερο μυθιστόρημα με τίτλο «Το τέλος του κόσμου σε αγγλικό

κήπο»: εκεί ο εκδότης του βιβλίου διέψευδε τον αφηγητή και ήταν αμφότεροι ψεύτες. Είχε πλάκα: ο αναγνώστης δεν ήξερε ποιον να πιστέψει. Εδώ ο Κρις σχολιάζει τα απομνημονεύματα του θείου Λη, ενός Αμερικανού κομμουνιστή που ίσως είναι και ολίγον κατάσκοπος β' διαλογής... Με ενδιαφέρει η πολυφωνία· το πώς διαφορετικοί χαρακτήρες προσλαμβάνουν την ίδια πραγματικότητα. Στο «Τυφλό γουρούνι στη Δεύτερη οδό» υπάρχει υπογείως και ένα τρίτο βλέμμα, εκείνο του Πάντυ: ο Πάντυ δεν αποχωρίζεται ποτέ το μαξιλάρι του, τον Τζέθρο· αναζητεί στον κόσμο την τέλεια μαξιλαρότητα.

— Η μουσική και η поп κουλτούρα είναι παρούσες σε πολλά έργα σας. Εδώ τι ρόλο παίζουν;

Όταν γράφει κανείς με έντονο sense of place, όπως εγώ, τοποθετώντας τις ιστορίες σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο, στήνει ένα ολοκληρωμένο σύμπαν, από το οποίο δεν μπορεί να λείπει η поп κουλτούρα, η ζωή της κάθε μέρας. Όμως, στο «Τυφλό γουρούνι στη Δεύτερη οδό», αν και ένας από τους τόπους –πολλά συμβαίνουν και στη Μόσχα και στην Αθήνα– είναι το Μέμφις, το οποίο, λόγω της μουσικής του παράδοσης, θα μπορούσε να γίνει αφορμή Ελβισολογίας, η κοινοτοπία παρακάμπτεται: ο Κρις, τα αδέρφια του, η Σούζαν είναι σχεδόν σαραντάρηδες· και μολονότι δεν μένουν ανεπηρέαστοι από την поп κουλτούρα, την αντιμετωπίζουν από κάποια απόσταση. Οι ήρωες του «Τυφλού γουρουνιού» έχουν άλλες έγνοιες· ενδιαφέρονται λιγότερο για τη συναυλία των Beatles και περισσότερο για το ότι έξω από την αίθουσα έκαναν διαδήλωση θρησκευόμενοι και πάστορες επειδή ο Λένον είχε πει ότι ήταν πιο διάσημοι από τον Ιησού.

— Αν μπορούσατε να καλέσετε έναν ήρωα από το βιβλίο σας να πιείτε μπύρες, ποιον θα διαλέγατε και γιατί;

Όλοι έχουν να αφηγηθούν μια ιστορία που στο βιβλίο μένει σε εκκρεμότητα. Θα ήθελα, για παρά-

Το βιβλίο «Το τυφλό γουρούνι στη Δεύτερη οδό - Χρονικό σε πόλεις με ποτάμι» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη

δειγμα, να συναντήσω τη Σούζαν: μα τι του βρήκε επιτέλους αυτού του καουμπόη από την Αριζόνα; Οπωσδήποτε, το πιο μυστηριώδες πρόσωπο είναι ο Λη: ίσως με λίγες μπίρες να ομολογούσε ότι ήταν κατάσκοπος· επίσης, θα ήθελα να μάθω πώς ήταν το σεξ με τη Λου-ντμίλα· είμαι περίεργη για τα σεξουαλικά ήθη των Σοβιετικών: είχαν γλιτώσει από την ηθικολογία της θρησκείας αλλά όχι από την ηθικολογία του Κόμματος. Μεγάλο μπέρδεμα.

— Χρησιμοποιείτε τον χρόνο με τρόπο που δεν βαραίνει την αφήγηση, παρότι διατρέχετε δεκαετίες. Έχετε κάποιο «μυστικό» γι' αυτή τη συγγραφική τεχνική;

Μ' αρέσει να διηγούμαι ιστορίες και να κάνω μεγάλες χρονολογικές παρενθέσεις. Διασκεδάω να λέω «έγινε το Α, αλλά προτού γίνει το Α, έγινε το Β, ταυτοχρόνως με το Γ και ίσως με το Δ, που είχε προηγηθεί του Ε. Κι εδώ που τα λέμε, ίσως το Ζ να προκάλεσε το Ε...» Μου φαίνεται πως η ζωή είναι μια φάρσα του χρόνου. Έχω γράψει ένα θεατρικό εργάκι, που το έχασα σε κρασάρισμα ηλεκτρονικού υπολογιστή, το οποίο ξεκινάει με έναν πνιγμό και προχωρεί προς την αρχή, όπου, φυσικά, οι δύο ηρωίδες ζούσαν και παραπονιούνταν για τη δυσκολία της ύπαρξης. Μερικές φορές έχω την αίσθηση ανάστροφου χρόνου· κυμαινόμενου ηλικιακού μεγέθους.

— Ποιος είναι ο μεγαλύτερος φόβος σας όταν ξεκινάτε να γράφετε ένα νέο μυθιστόρημα;

Τίποτα δεν φοβάμαι σχετικά με τη συγγραφή. Το μόνο που φοβάμαι είναι οι αρρώστιες που σε κάνουν ανάπηρο. Δεν φοβάμαι τίποτ' άλλο.

— Στις μέρες μας η γραφή συχνά συνομιλεί με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, με τον κατακερματισμένο λόγο. Εσείς απέχετε συνειδητά από αυτά. Σας επηρεάζει αυτό;

Βεβαίως και με επηρεάζει. Είμαι ήρεμη, μακριά από το αγριεμένο πλήθος.

— Τι σας κάνει εντύπωση στις εφαρμογές Τεχνητής Νοημοσύνης και πώς, πιστεύετε, θ' αλλάξουν τον τρόπο που γράφουμε ή διαβάζουμε; Προς το παρόν, αλλάζει τον τρόπο με τον οποίο αναζητούμε πληροφορίες και μαθαίνουμε πράγματα. Ο τρόπος ανάγνωσης έχει αλλάξει εδώ και πολλά χρόνια.

— Σας απασχολεί έντονα η μνήμη και το πώς η οικογενειακή ιστορία διαμορφώνει τα άτομα. Εσείς πώς έχετε διαχειριστεί τις δικές σας οικογενειακές μνήμες στη ζωή και στη γραφή σας;

Αυτό το ζήτημα είναι μεγάλο μέρος της συγγραφής μυθιστορημάτων. Νομίζω ότι από τις οικογενειακές αναμνήσεις έχω φτιάξει, με φτωχικά υλικά, ένα πολυπρόσωπο, περιπετειώδες μυθιστόρημα: τίποτα δεν είναι εντελώς ψέμα, τίποτα δεν είναι εντελώς αλήθεια.

— Τι σας οδήγησε από τη Φαρμακευτική στα γράμματα, στην Ιστορία και στη Φιλοσοφία; Υπήρξε κάποια στιγμή που αισθανθήκατε ότι τα

παρατούσατε όλα ή ότι κάνατε λάθος επιλογή σπουδών;

Τη Φαρμακευτική την πήγα κλαυτή. Αλλά δεν έφταιγε η επιλογή· έφταιγε το πανεπιστήμιο, η χαμηλή ποιότητα της φοιτητικής ζωής, στην οποία δεν ήθελα να ενταχθώ. Το περιεχόμενο των σπουδών μου άρεσε, θεωρητικά τουλάχιστον: λατρεύω τη χημεία· η Φαρμακευτική ήταν μια σχολή Χημείας. Στη συνέχεια, προσπάθησα να σπουδάσω πολλά από τα πράγματα που με ενδιέφεραν: το επίκεντρο ήταν η αμερικανική ιστορία και ο Ψυχρός Πόλεμος, άρα η αντιπαραβολή με τη ρωσική ιστορία της σοβιετικής εποχής. Σ' αυτό το πεδίο απέκτησα αρκετή αυτοπεποίθηση, μολονότι στις επιστήμες του ανθρώπου, τις soft sciences, οι διδακτορικές σπουδές δεν έχουν την «αντικειμενική» αξία που έχουν στις hard sciences.

— Ζείτε και εργάζεστε σε πολλά μέρη – Αθήνα, Παρίσι, Μέμφις. Πόσο έχει επηρεάσει αυτό το μεταβαλλόμενο αναλόγιο τόπων την αίσθηση «ρίζας» ή την αίσθηση ταυτότητας και ποιο είναι το τμήμα της απόστασης από μια σταθερή πατρίδα;

Δεν είμαι δέντρο για να βγάζω ρίζες. Και παρ' όλ' αυτά, όπου μιλώ τη γλώσσα, νιώθω σαν δέντρο.

— Τι απολαμβάνετε περισσότερο όταν βρίσκεσαι στην Αθήνα;

Το ότι πηγαίνω στο πανεπιστήμιο και μαθαίνω καινούργια πράγματα.

— Έπειτα από τόσα βιβλία, δοκίμια, μεταφράσεις, αισθάνεστε ότι έχετε ακόμα την ίδια ορμή με την πρώτη φορά που γράψατε; Η η γραφή έχει γίνει κάτι διαφορετικό για εσάς σήμερα;

Από ορμή άλλο τίποτα. Αν και κάθε βιβλίο διαφέρει και αποκτά δική του ζωή, το κέφι για να το γράψω είναι ακαταμάχητο: αν δεν το γράψω, θα σκάσω. Έχω πεντάχρονο πλάνο συγγραφής.

— Αν η ζωή σας είχε ένα τέλος τώρα και έπρεπε να αφήσετε πίσω μόνο ένα μήνυμα για τους νεότερους συγγραφείς ή τους ανθρώπους που σας διαβάζουν, ποιο θα ήταν – και θα το λέγατε με ευθύτητα, ακόμα κι αν στεκόταν αντίθετα με την εικόνα που έχουν για εσάς;

Δεν μπορεί να έχουν όλοι την ίδια εικόνα. Τέλος πάντων, θα έλεγα κάτι που μάλλον ταιριάζει στην «εικόνα»: η εξωτερική αξιολόγηση του εαυτού δεν έχει καμιά αξία· αξία έχει μόνο η εσωτερική αξιολόγηση.

— Μετά τον Σκάιλαρ ήρθε στη ζωή σας ο Τζέθρο. Γιατί ονομάσατε έτσι τα σκυλιά σας; Τι μας διδάσκουν τα ζώα για τον εαυτό μας που δεν μπορούμε να δούμε από άλλους ανθρώπους;

Σκάιλαρ είναι unisex όνομα: έτσι έλεγαν την αδελφή του κεντρικού χαρακτήρα, του Σαλ (που έγινε Σάλλυ!), σε μια νουβέλα που έχω γράψει, με τίτλο «Μηχανικοί καταρράκτες». Το Τζέθρο προέρχεται προφανώς από τους Jethro Tull, αλλά έτσι ονόμασα και το μαξιλάρι του Πάντυ στο «Τυφλό γουρούνι». Αρχικά, επρόκειτο για Άγγλο γεωπόνο του 18ου αιώνα... Τα ζώα λοιπόν κυρίως μάς διδάσκουν υπομονή και συγχώρεση. Έχουμε γυρίσει τον κόσμο μαζί με τον Σκάιλαρ. Να δούμε τώρα πώς θα γυρίσουμε τον κόσμο και οι τρεις μαζί. **Α**

Η εξωτερική αξιολόγηση του εαυτού δεν έχει καμιά αξία· αξία έχει μόνο η εσωτερική αξιολόγηση

ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Η ενέργεια είναι στην καρδιά των πάντων, γι' αυτό και η ΔΕΠΑ είναι σήμερα παντού. Από το Φυσικό Αέριο μέχρι όλη την αλυσίδα της ενέργειας και από τα μεγάλα έργα και τις στρατηγικές υποδομές, μέχρι την επιχείρηση και το σπίτι. Με εξωστρέφεια και διεθνείς συνεργασίες, εγγυάται την ενεργειακή ασφάλεια της χώρας. Συμμετέχοντας σε νέες, σύγχρονες μονάδες παραγωγής ενέργειας, διασφαλίζει τη σταθερότητα του συστήματος και ενισχύει τον ανταγωνισμό. Με επενδύσεις στην καθαρή ενέργεια, τα ανανεώσιμα καύσιμα και τις νέες τεχνολογίες, δημιουργεί ένα βιώσιμο μέλλον για όλους. Και επειδή στην καρδιά της βιώσιμης στρατηγικής είναι ο άνθρωπος, η ΔΕΠΑ είναι πάντα δίπλα στον καταναλωτή, στους εργαζόμενούς της και στις τοπικές κοινωνίες.

choose

ΟΜΙΛΟΣ

ΔΕΠΑ Εμπορίας Μ.Α.Ε.

ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Ο Γιώργος Ζογγολόπουλος με το γλυπτό «Κενό και σφαίρα»

ΓΙΩΡΓΟΣ ΖΟΓΓΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΓΛΥΠΤΗ

Ο **Νίκος Θεοδωρίδης**, πρόεδρος του Ιδρύματος Γ. Ζογγολόπουλου και ανιψιός του γλύπτη, μας αποκαλύπτει λεπτομέρειες για τα έργα και τον χαρακτήρα του

Της ΝΙΚΗΣ-ΜΑΡΙΑΣ ΚΟΣΚΙΝΑ

Ο Γιώργος Ζογγολόπουλος, ένας από τους μεγαλύτερους Έλληνες γλύπτες, έζησε πάνω από έναν αιώνα και δημιούργησε επί τουλάχιστον 80 χρόνια, μέχρι τις τελευταίες ημέρες της μακράς ζωής του. Με αφορμή τη νέα έκθεση «Ενότητα και πολλαπλότητα», σε επιμέλεια του Θανάση Μουτσόπουλου, που εγκαινιάζεται σε λίγες μέρες στην Γκαλερί Sianti, επισκεφθήκαμε το Ίδρυμα Ζογγολόπουλου. Ο ανιψιός του, Νίκος Θεοδωρίδης, πρόεδρος και ψυχή του Ιδρύματος Ζογγολόπουλου, μαζί με τη σύζυγό του, Υβόννη Θεοδωρίδου, έχοντας ζήσει από κοντά τον καλλιτέχνη, είχαν να μας διηγηθούν πολλά για εκείνον. Η συζήτηση μαζί τους ήταν μαγική. Η Υβόννη Θεοδωρίδου, μάλιστα, υπήρξε για αρκετά χρόνια βοηθός του Γιώργου Ζογγολόπουλου, τον συνόδευε στα ταξίδια του και έλυne ως διά μαγείας όλα τα διαδικαστικά/γραφειοκρατικά ζητήματα που προέκυπταν, προτού εκείνος το αντιληφθεί. Είχαν τόσο μεγάλη αγάπη και θαυμασμό για το έργο του Ζογγολόπουλου αλλά και επιθυμία να τη μεταδώσουν στον συνομιλητή τους, που θα μπορούσα να καθόμουν ώρες να τους ακούω...

ΉΤΑΝ Ο ΠΡΩΤΟΣ ΓΛΥΠΤΗΣ ΠΟΥ ΞΕΚΙΝΗΣΕ ΤΑ ΑΦΑΙΡΕΤΙΚΑ ΕΡΓΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΩΡΟ ΣΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1950.

Το πρώτο αφαιρετικό του έργο ήταν ο «Χορός του Ζαλόγγου», το οποίο πλέον αποτελεί Μνημείο Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO. Πρόκειται για ένα έργο μνημειακών διαστάσεων—18 μ. μήκος και 15 μ. ύψος—σε δύσβατη περιοχή, η κατασκευή του οποίου διήρκεσε αρκετά χρόνια, λόγω της δυσπρόσιτης θέσης του αλλά και του μεγέθους του. Το αποτέλεσμα ήταν ένα εμβληματικό γλυπτό, ένα από τα μεγαλύτερα έργα σε δημόσιο χώρο στην Ελλάδα. Η πρόσβαση σ' αυτό είναι δύσκολη, καθώς χρειάζεται να ανέβεις 410 σκαλοπάτια, ωστόσο αυτό που αντικρίζεις φτάνοντας αξίζει πραγματικά τον κόπο.

COR-TEW: ΤΟ ΕΡΓΟ ΠΟΥ ΤΑΡΑΞΕ ΤΑ... ΨΕΡΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1960

Το δεύτερο χαρακτηριστικό έργο του Ζογγολόπουλου σε δημόσιο χώρο ήταν το αφαιρετικό Cor-Ten, που δημιούργησε τη δεκαετία του 1960. «Το γλυπτό, που στήθηκε έξω από τη ΔΕΘ στη Θεσσαλονίκη, προκάλεσε αρχικά έντονες αντιδράσεις, το στήριξαν όμως οι διανοούμενοι και οι πανεπιστημιακοί της πόλης, με αποτέλεσμα να αποτελεί σήμερα ένα από τα τοπία της συμπρωτεύουσας».

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΙΣ «ΟΜΠΡΕΛΕΣ», ΤΟ ΣΗΜΑ ΚΑΤΑΤΕΘΕΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Το 1995 οι «Ομπρέλες» τοποθετήθηκαν στην είσοδο της Μπιενάλε της Βενετίας, σε πλωτή εξέδρα, ύστερα από σχετική άδεια του λιμεναρχείου της πόλης. Η ίδια η διοργανώτρια αρχή αποδέχθηκε σιωπηρά την εγκατάσταση, συνηγορώντας ουσιαστικά στο να γίνει το γλυπτό σήμα κατατεθέν της για τη συγκεκριμένη χρονιά. «Τις “Ομπρέλες” τις είχε εμπνευστεί από έναν πίνακα της συζύγου του Ελένης, που ήταν ζωγράφος. Ο Ζογγολόπουλος ήταν 97 ετών όταν τις φιλοτέχνησε. Στη συνέχεια τοποθετήθηκαν στην παραλία το 1997, τη χρονιά που η Θεσσαλονίκη ανακηρύχθηκε Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης. Ωστόσο, στο σημείο στο οποίο είχαν τοποθετηθεί δεν ήταν πολύ ορατές. Όταν έγινε η ανάπλαση της Νέας Παραλίας, το 2013, χάρη στις ενέργειες του Ιδρύματος, μεταφέρθηκαν στο σημείο όπου βρίσκονται τώρα και αποτελούν το σήμα κατατεθέν της πόλης αλλά και ένα από τα πιο αναγνωρίσιμα έργα του καλλιτέχνη. Το 1995 τοποθετήθηκε μια παραλλαγή του υδροκινητικού έργου “Ομπρέλες” στην κεντρική είσοδο στο Cour d' Honneur του κτιρίου του Συμβουλίου Υπουργών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις Βρυξέλλες, ενώ λίγο αργότερα, το 1998, μια διαφορετική παραλλαγή του έργου τοποθετήθηκε στην Αθήνα, στο Παλιό Ψυχικό, περιοχή κατοικίας του Γιώργου Ζογγολόπουλου». Επίσης, το 2018 οι «Ομπρέλες» τοποθετήθηκαν στην παραλία του

Οι «Ομπρέλες», στον σταθμό του Μετρό Συντάγματος

Ελ Αλαμίν στην Αίγυπτο και στήθηκαν πάνω στην άμμο, παραπέμποντας σε ένα παλιό τραγούδι της περιοχής που μιλά για ομπρέλες πάνω στην αμμουδιά.

ΤΟ ΤΕΛ ΝΕΑΝΤ ΤΟ ΕΜΠΝΕΥΣΤΗΚΕ ΣΕ ΕΝΑ ΤΑΞΙΔΙ ΤΟΥ ΣΤΗΝ ΕΠΘΕΤΙΑ

Ο Νίκος και η Υβόννη Θεοδωρίδη συνόδευσαν τον Γιώργο Ζογγολόπουλο στην Ελβετία για να επισκεφθεί έναν οφθαλμίατρο. Στο τρένο παρατήρησε τα τεράστια «αυτιά» που έχουν για τηλεπικοινωνίες και εντυπωσιάστηκε. Επιστρέφοντας, δημιούργησε το Tel Néant: «Ο αρχικός του τίτλος ήταν “Μήνυμα προς το υπερπέραν”, ενώ στη συνέχεια του έδωσε τον γαλλικό τίτλο που παραπέμπει σ' αυτό. Ήταν η εποχή που είχε πεθάνει η σύζυγός του και το έργο αυτό αποτελούσε φόρο τιμής σ' εκείνη, ήταν ένας τρόπος επικοινωνίας μαζί της». Το γλυπτό πρωτοπαρουσιάστηκε στην Μπιενάλε της Βενετίας το 1997, ενώ έναν χρόνο αργότερα ταξίδεψε στη Γερμανία και παρουσιάστηκε στο Βερολίνο και στη Βαϊμάρη. Έπειτα αγοράστηκε από τον ΟΤΕ και τοποθετήθηκε έξω από το Μέγαρο στο Μαρούσι, ενώ σε μικρότερο μέγεθος έχει τοποθετηθεί και στον Κήπο του Προεδρικού Μεγάρου, μαζί με άλλα έργα του Ζογγολόπουλου.

ΟΙ ΟΜΠΡΕΛΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Ο Νίκος Θεοδωρίδης θυμάται πώς, μέσα σε ένα ►

◀ Σαββατοκύριακο, ο Ζογγολόπουλος σχεδίασε το γλυπτό που βρίσκεται στο Μετρό του Συντάγματος: «Τον είχε καλέσει ο τότε υπουργός Δημοσίων έργων, ο Λαλιώτης, ώστε να φιλοτεχνήσει κάποιο έργο για τον κεντρικό αυτό σταθμό του μετρό. Μιλάμε για την περίοδο 2001-2, που τότε ήταν ήδη 100 ετών. Ο Ζογγολόπουλος επισκέφθηκε τον ημιτελή σταθμό και την ώρα που βρισκόταν εκεί είδε κάτι εργάτες που ετοιμάζονταν να μπαζώσουν μια τρύπα. Ήταν η τρύπα απ' όπου είχε περάσει ο Μετροπόντικας για ν' ανοίξει τη σήραγγα. Τότε του ήρθε η ιδέα. Τους ζήτησε να μην την κλείσουν και να του δώσουν 48 ώρες ώστε να καταθέσει την πρότασή του. Μέσα σε ένα Σαββατοκύριακο, συνέταξε όχι μία αλλά τρεις προτάσεις. Επικράτησε αυτή που βλέπουμε σήμερα στο μετρό, ένα έργο συνολικού ύψους 25 μέτρων. Εντυσε όλο το πηγάδι με ανοξείδωτο υλικό και κρέμασε ομπρέλες και σκάλες. Εδώ μάλιστα χρησιμοποίησε και χρώμα, κάτι που δεν έκανε συχνά».

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ «ΓΟΡΓΟΠΟΤΑΜΟΣ», ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΕ ΠΟΤΕ

Αυτό το έργο ήταν η πρόταση του Ζογγολόπουλου σε έναν διαγωνισμό του ΥΠΠΟ για ένα μνημείο στην περιοχή του Γοργοποτάμου. Η πρόταση πήρε μεν το πρώτο βραβείο, αλλά εντέλει δεν εγκαταστάθηκε ποτέ. Κάποια χρόνια μετά, ο πρόεδρος του Ιδρύματος κ. Νίκος Θεοδωρίδης είχε προτείνει να τοποθετηθεί το έργο στο παρκάκι που είναι μπροστά στο Γκάζι, που ενδεχομένως να είναι ο μόνος χώρος στην Αθήνα όπου θα μπορούσε να στηθεί: «Στη μελέτη του είχε προβλέψει να φτιαχτεί ένα έργο με 18 μέτρα ύψος και 6 μέτρα διάμετρο. Πρόκειται για έναν κύβο, μέσα στον οποίο βρίσκεται μια σφαίρα. Το σκεπτικό γύρω από αυτή την κατασκευή ήταν ότι δύο διαφορετικές κοσμοθεωρίες (ο ΕΛΑΣ και ο ΕΔΕΣ) συνεργάστηκαν για να πραγματοποιήσουν το πρώτο σαμποτάζ ενάντια στον εχθρό. Παράλληλα, μέσα στο έργο υπάρχουν και σήμαντρα, τα οποία θα χτυπούσαν με τον αέρα. Το έργο αυτό δεν τοποθετήθηκε εντέλει ποτέ στον Γοργοπόταμο».

Ο «ΠΟΣΕΙΔΩΝΑΣ», ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΘΗΚΕ ΠΟΤΕ ΣΤΗΝ ΟΜΟΝΟΙΑ

Άλλο ένα βραβευμένο έργο-πρόταση του Ζογγολόπουλου που δεν βρήκε ποτέ τη θέση του στον δημόσιο χώρο της Αθήνας ήταν ο «Ποσειδώνας», του 1958. Η ιδέα ήταν να τοποθετηθεί το ύψους 12 μέτρων άγαλμα του θεού ανάμεσα στους πίδακες. Τι δουλειά έχει όμως ένας Ποσειδώνας στη στεριά; «Αυτό που θέλησε να αποτυπώσει ο καλλιτέχνης ήταν ένα ενσταντανέ από τη μονομαχία της Αθηνάς με τον Ποσειδώνα, που βρίσκεται στο δυτικό αέτωμα του Παρθενώνα. Η μεν Αθηνά έσκαψε με το δόρυ της και βγήκε ένα κουκούτσι ελιάς, ενώ ο Ποσειδώνας χτύπησε τον βράχο και αναπήδησε νερό. Ωστόσο, το 2014, σχεδόν 60 χρόνια μετά, το ίδρυμα κατάφερε να στήσει αυτό το έργο στις ΗΠΑ στην Πενσιλβάνια Αβενιου της Ουάσινγκτον, έξω από το Milton School of Public Health, 500 μέτρα από τον Λευκό Οίκο».

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟ ΤΟ ΦΙΛΟΤΕΧΝΗΣΕ ΒΑΔΙΖΟΝΤΑΣ ΠΡΟΣ ΤΑ 102 ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΑ

Πρόκειται για το γλυπτό «Ειράνα» (Ειρήνη στη δωρική διάλεκτο). Μπορεί κανείς να το δει στην Υπαίθρια Γλυπτοθήκη στο Ψυχικό και να μάθει περισσότερα γι' αυτό στις καθιερωμένες ξεναγήσεις που οργανώνει το ίδρυμα.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΕΠΙΚΡΩΜΑΤΙΣΜΕΝΟ ΕΡΓΟ ΗΤΑΝ Η «ΑΦΑΙΑ», ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

«Ο Ζογγολόπουλος δεν συνήθιζε να χρωματίζει τα έργα του». Η Αφαία, μέρος μιας σειράς έργων με ονομασίες τόπων –Μυκήνες, Δελφοί κ.λπ.– που φιλοτέχνησε μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1960, είναι το μόνο από αυτή τη σειρά που αποφάσισε να χρωματίσει. 22 χρόνια μετά, ερευνητές στο Μουσείο του Μονάχου ανακάλυψαν ότι η ζωφόρος

που έχουν ξεσπκώσει από τον ναό της Αφαίας για να κοσμήι το μουσείο τους ήταν επιχρωματισμένη. Παρόλο που ο Ζογγολόπουλος δεν το γνώριζε αυτό, από ένστικτο έβαλε χρώμα.

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΓΝΥΠΤΙΚΗ

«Η ζωγραφική ήταν προτέρα της γλυπτικής», αυτή ήταν η άποψή του για τη ζωγραφική, γιατί θεωρούσε ότι δεν μπορείς να κάνεις ένα γλυπτό αν δεν το ζωγραφίσεις πρώτα. Από μικρό παιδί ζωγράφιζε σαν ενήλικας. Ωστόσο, δεν ήθελε να δείξει στο κοινό τα έργα του. Πρώτη φορά παρουσιάστηκαν κάποια ζωγραφικά του σε εκθέσεις (Art Thessaloniki, Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών και στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης στη Ρόδο) αφού είχε φύγει από τη ζωή. Τα ζωγραφικά έργα που έχει στην κατοχή του το Ίδρυμα είναι πάνω από 300, αλλά ελάχιστα έχουν παρουσιαστεί δημοσίως».

ΗΤΑΝ ΓΝΥΠΤΗΣ ΕΠΙ 80 ΧΡΟΝΙΑ

«Ήταν σαν να ήταν μαζί πέντε γλύπτες, αφού η τέχνη του περνάει από διάφορες φάσεις μέσα στα χρόνια. Ξεκίνησε, όπως όλοι, με μνημεία κατά παραγγελία για τον δημόσιο χώρο. Αλλά ήταν πάντα πιο μπροστά από την εποχή του και παρακολουθούσε τι γινόταν στο εξωτερικό. Όταν πήγαινε στις Μπιενάλε στα 97 και τα 98 του χρόνια και μετέφερε τα έργα του με κάτι τεράστιες φορτηγίδες, κάθε φορά σκεφτόταν ποιο θα είναι το έργο του για την επόμενη. Κι έκανε σχέδια μακροπρόθεσμα, παρόλο που βρισκόταν κοντά στα 100 του έτη».

ΔΕΝ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕ ΠΟΤΕ ΝΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΕΙ

«Έχει τόσα έργα, που θα μπορούσε να γεμίσει ένα μουσείο ολόκληρο. Ακριβώς επειδή δεν σταμάτησε ποτέ να δημιουργεί».

Ο ΖΟΓΓΟΛΟΠΟΥΛΟΣ ΔΕΝ ΔΙΔΑΣΚΕ

Αριστερά: Ο «Ποσειδώνας» στην Ουάσινγκτον
Δεξιά: «Ειράνα»

Ξεναγήση ενήλικων στο Ίδρυμα Γ.Ζογγολόπουλου

θα μπορούσε να είχε γίνει καθηγητής στην ΑΣΚΤ, αλλά δεν το θέλησε ποτέ. Ήθελε μόνο να δημιουργεί, να κάνει έργα μέχρι το τέλος της ζωής του. Και δεν σταμάτησε ποτέ να μαθαίνει και να διαβάζει.

ΑΙΩΝΙΟΣ ΕΦΗΒΟΣ

«Δεν του άρεσε να τον αποκαλούν αιώνιο έφηβο. Αν και είναι ένας χαρακτηρισμός που του έχουν αποδώσει λόγω της ακούραστης ενέργειάς του. Και πραγματικά, είχε απίστευτη ενεργητικότητα και οξυδέρκεια μέχρι που έφυγε από τη ζωή».

ΤΟ ΚΟΙΝΩΦΕΛΕΣ ΙΔΡΥΜΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΟΓΓΟΛΟΠΟΥΛΟΥ

Το Κοινωνφελές Ίδρυμα Γεωργίου Ζογγολόπουλου συστήθηκε με πρωτοβουλία του ίδιου του καλλιτέχνη το 2004, ενώ ήταν ακόμη εν ζωή. Σε αυτή κληροδότησε ο Γεώργιος Ζογγολόπουλος το καλλιτεχνικό έργο το δικό του και της συζύγου του, της ζωγράφου Ελένης Ζογγολοπούλου. Στεγάζεται στο σημείο όπου ήταν άλλοτε το σπίτι και το ατελιέ τους. Όπως μου ανέφερε η Υβόννη Θεοδωρίδου: «Είμαστε περήφανοι που διαχειριζόμαστε το τεράστιο έργο του, γιατί μας έχει ορίσει κληρονόμους και στο διαχειριστικό, αλλά και στο πνευματικό και ηθικό του έργο. Αυτό είναι βαρύ για εμάς και αποτελεί τεράστια ευθύνη. Αλλά όλα τα κέρδη η υπερηφάνεια και η αγάπη που έχουμε για τον άνθρωπο τα αντισταθμίζει. 20 χρόνια τώρα μας λείπει πολύ. Και παρόλο που γνωρίζουμε ένα πολύ μεγάλο κομμάτι της δημιουργίας τους (του Γιώργου και της Ελένης), συνεχώς ανακαλύπτουμε τον Γιώργο Ζογγολόπουλο και με μεγάλη μας έκπληξη αποκαλύπτονται σ' εμάς νέα πλάνα, βάσει των οποίων προχωράμε».

Κυριολεκτικά λίγα βήματα από το Ίδρυμα θα βρείτε την Υπαίθρια Γλυπτοθήκη, ένα έργο του Ιδρύματος, σε συνεργασία με τον Δήμο Ψυχικού, που παρουσιάζει σε μικρότερες διαστάσεις μερικά από τα σημαντικότερα έργα του καλλιτέχνη. Το Ίδρυμα διοργανώνει ξεναγήσεις για μικρούς και μεγάλους. Παράλληλα, συμμετέχει στο πρόγραμμα «Το παιδί, η πόλη και τα μνημεία», οπότε δέχεται συχνά επισκέψεις σχολείων, ενώ διοργανώνει και εργαστήρια όπου τα παιδιά, παίρνοντας έμπνευση από τα έργα του, φτιάχνουν τις δικές τους δημιουργίες.

Το Ίδρυμα διοργανώνει πολύ συχνά εκθέσεις σε συνεργασία με άλλους φορείς, ώστε να παρουσιαστεί το έργο του Ζογγολόπουλου σε Ελλάδα και εξωτερικό, φωτίζοντας κάθε φορά διαφορετικές πτυχές του. Κάθε χρόνο, το Ίδρυμα, σε συνεργασία με την UNESCO, συμμετέχει στην παγκόσμια καμπάνια «Orange the World» φωταγωγώντας εμβληματικά γλυπτά του Γιώργου Ζογγολόπουλου με πορτοκαλί χρώμα για την Παγκόσμια Ημέρα Εξάλειψης της Βίας κατά των Γυναικών. Την πρώτη φορά που συμμετείχε στην εν λόγω δράση επέλεξε συμβολικά να φωταγωγήσει το έργο «Χορός του Ζαλόγγου». Μια πολύ σημαντική δράση του Ιδρύματος είναι και η έκθεση σημαντικών έργων του Γιώργου Ζογγολόπουλου στον Κήπο του Προεδρικού Μεγάρου, όπου εδώ και κάποια χρόνια φιλοξενείται Γλυπτοθήκη με έργα σπουδαίων Ελλήνων καλλιτεχνών, επισκέψιμη στο κοινό. Το Tel Néant μάλιστα –που είναι το πρώτο έργο του που τοποθετήθηκε εκεί– δεσπόζει σε περίοπτο σημείο.

Τέλος, το Ίδρυμα φροντίζει και για την προώθηση του έργου του Ζογγολόπουλου στο εξωτερικό. Άλλωστε ο ίδιος ήταν πολίτης του κόσμου, καθώς πέρα από το ότι ταξίδευε πολύ, ζούσε έξι μήνες τον χρόνο στο Παρίσι και έξι στην Ελλάδα. Το έργο του «Ολυμπιακοί κύκλοι» κοσμήι τον Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών. Το γλυπτό αυτό το είχε δώσει ως χριστιδάνειο ο γλύπτης, αλλά με ενέργειες του Ιδρύματος σήμερα αποτελεί ιδιοκτησία του αεροδρομίου. Υπάρχουν, επίσης, πολλά έργα του που εκτίθενται στο εξωτερικό. **A**

«Ολυμπιακοί
κύκλοι»,
Αεροδρόμιο
Ελ.Βενιζέλος

ΟΤΑΝ
ΠΗΓΑΙΝΕ ΣΤΙΣ
ΜΠΙΕΝΑΝΕ
ΣΤΑ 97 ΚΑΙ
ΤΑ 98 ΤΟΥ
ΧΡΩΜΙΑ, ΚΑΘΕ
ΦΟΡΑ ΣΚΕ-
ΦΤΟΤΑΝ ΠΟΙΟ
ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ
ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΕΠΟΜΕ-
ΛΗ, ΠΑΡΟΝΟ
ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟ-
ΤΑΝ ΚΟΝΤΑ
ΣΤΑ 100 ΤΟΥ
ΕΤΗ

«Ο Χορός του
Ζαλόγγου»

Ο Μανώλης Κουμαντάκης ΓΙΑΤΡΕΥΕΙ ΤΑ ΕΞΩΤΙΚΑ ΖΩΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ο κτηνίατρος και βιολόγος εξηγεί γιατί πολλές φορές η «αγάπη» από και προς τα εξωτικά ζώα είναι πολύ πιο περίπλοκη υπόθεση απ' όσο νομίζουμε

Της ΛΑΜΠΡΙΝΗΣ ΤΡΟΥΓΚΟΥ

Μανώλης Κουμαντάκης είναι από εκείνους τους τυχερούς ανθρώπους που γεννιούνται και μεγαλώνουν σε σπίτια γεμάτα ζωάκια, γεμάτα γνήσια αγάπη. «Από πολύ μικρός ήθελα να τα κάνω καλά», λέει, ξεκινώντας να αφηγείται πώς σήμερα είναι βιολόγος και κτηνίατρος στην Αθήνα, με εξειδίκευση στα εξωτικά ζώα. Ήδη πριν κλείσει τα 18 είχε για κατοικίδια πολλά, καθόλου συνηθισμένα είδη ζώων, οπότε ήταν σχεδόν μονόδρομος γι' αυτόν το να σπουδάσει Βιολογία. Τελειώνοντας τις σπουδές του στο τμήμα της Πάτρας, ασχολήθηκε με τη Ζωολογία κι έκανε έρευνα πάνω στις νυχτερίδες.

Μεταξύ των κατοικιδίων του ήταν και το αγαπημένο του ιγκουάνα, δώρο της μητέρας του όταν ήταν στην τετάρτη δημοτικού. Στο δεύτερο έτος της σχολής το ιγκουάνα αρρώστησε και τότε εκείνος ξεκίνησε να δουλεύει ως βοηθός κτηνιάτρου για να βρει τρόπο να το βοηθήσει να γίνει καλά. Είχε, άλλωστε, και τους προβληματισμούς του —ως βιολόγος— για το κατά πόσο μπορείς να επεμβαίνεις στην άγρια ζωή. «Πίστευα ότι σε μια αλυσίδα ειδών που οι άνθρωποι έχουν επηρεάσει πάρα πολύ, οδηγώντας αρκετά προς εξαφάνιση, η απλή παρατήρηση χωρίς παρέμβαση τα αφήνει εκτεθειμένα. Εκεί η πρακτική παρέμβαση ουσιαστικά λείπει». Γι' αυτό ο Μανώλης αποφάσισε να σπουδάσει και Κτηνιατρική. Το ιγκουάνα του εξακολουθούσε να έχει προβλήματα υγείας που δεν μπορούσαν εύκολα να λυθούν.

Σπουδάζοντας και δουλεύοντας, παρατήρησε ότι γενικά τα εξωτικά είδη ζώων στην Ελλάδα έχουν πολύ μεγάλο πρόβλημα όσον αφορά τις νοσηλείες και την κτηνιατρική τους φροντίδα. Για να εξειδικευτεί σ' αυτό, έφτασε μέχρι την Αυστραλία, όπου έκανε εθελοντική κτηνιατρική κυρίως με καγκουρό, κοάλα και άλογα. Δούλεψε και στην Ισπανία, σε κέντρο αποκλειστικά για εξωτικά ζώα. Επιστρέφοντας στην Ελλάδα, ξεκίνησε το μεταπτυχιακό του πάνω σ' αυτό το αντικείμενο, ενώ παράλληλα ήταν υπεύθυνος κτηνίατρος σε κλινική στη Γλυφάδα, δεχόμενος περιστατικά από όλη τη χώρα.

Πλέον έχει ξεκινήσει κάτι δικό του: κατ' οίκον φροντίδα — το «Home Vet», όπως το ονομάζει. Καθημερινά πηγαίνει σε αθηναϊκά σπίτια και συναντά δεκάδες ζωάκια, από τα πιο σπάνια μέχρι τα πιο συνηθισμένα, προσφέροντάς τους τόσο εξειδικευμένη φροντίδα όσο και παρακολούθηση του περιβάλλοντος όπου μεγαλώνουν, βοηθώντας έτσι και τα ίδια τα ζώα και τους κηδεμόνες τους. Ένα από τα βασικά του κίνητρα: πολλά ζώα στρεσάρονται, κινδυνεύουν ή ακόμη και πεθαίνουν εξαιτίας της επίσκεψης στο κτηνιατρείο.

Κάπου ανάμεσα στα ζώα που φιλοξενεί ή νοσηλεύει —τη Δέσποινα, τη ζηλιάρα παπαγαλίνα του, τον Σβεν, χελώνα που βολτάρει στο σαλόνι του, και τους δύο αρουραίους του, που του ζητούν χάδια— συναντήσαμε τον Μανώλη και μας μίλησε για το τι σημαίνει στ' αλήθεια να ζεις και να φροντίζεις εξωτικά ζώα, για τους μύθους και τις αλήθειες γύρω από αυτά και για το γιατί πολλές φορές η «αγάπη» γι' αυτά είναι κάτι πολύ πιο περίπλοκο απ' όσο νομίζουμε.

— Ποιο ήταν το πρώτο ζώο που σ' έκανε να πιστέψεις σ' αυτή την ιδιαίτερη αγάπη;

Ένα χαμστεράκι, όταν ήμουν πέντε χρονών. Εγώ και η αδερφή μου αποκτήσαμε από ένα και γρήγορα βρεθήκαμε με περίπου 60 χάμστερ! Εκεί εξοικειώθηκα με τη φροντίδα τους και με ενθουσίαζε πάντα το ότι στα ζώα βλέπεις ολόκληρο τον κύκλο της ζωής, από την αρχή μέχρι το τέλος. Οι γονείς μου λάτρευαν τα ζώα. Κάθε χρόνο ζητούσα ένα από τον Αϊ-Βασίλη, κι εκείνος μου έφερνε. Η μητέρα μου είχε μπει μέχρι και στη διαδικασία να βρει στρουθοκάμηλο για διαμέρισμα στο Χολαργό. Ευτυχώς δεν το κατάφερε!

Μετά αρχίσαμε να αποκτούμε σκύλους και γάτες, κουνέλια, σκιουράκια. Μέχρι που, στην τετάρτη δημοτικού, ήρθε στη ζωή μου το ιγκουάνα μου κι άρχισα να αναπτύσσω μια αγάπη για τον κόσμο των ερπετών. Πιστεύω πως αυτό το ζώο μ' έκανε κτηνίατρο.

— Ποιες εμπειρίες που έζησες με εξωτικά ζώα στο εξωτερικό σε σημάδεψαν περισσότερο;

Έμεινα έναν χρόνο στη Βαρκελώνη, όπου συνεργάστηκα με πανεπιστημιακούς πάνω σε εξωτικά ζώα. Πριν απ' αυτό, πήγα στο Περού και στη Βολιβία για έρευνα και δουλειά σε κέντρο προστασίας άγριας ζωής στον Αμαζόνιο. Ήταν ωραία, αλλά πολύ δύσκολα: έντονο trafficking, πολλά ηθικά ζητήματα, σε σημείο που τσακώθηκα με τους συνεργάτες μου και αποχώρησα.

Έκανα επίσης δύο πρακτικές στο Βέλγιο με έναν διάσημο ερπετολόγο και εργάστηκα για λίγο στον Ζωολογικό Κήπο της Κοπεγχάγης, κυρίως με ελέφαντες. Το ήθελα, γιατί όποιος θέλει να ασχοληθεί με αυτά τα ζώα δύσκολα αποφεύγει την εκπαίδευση σε μια τέτοια δομή.

— Τι θεωρούμε εξωτικό ζώο στην Ελλάδα;

Στην Ελλάδα λέμε «εξωτικά κατοικίδια» όλα τα ζώα εκτός από τον σκύλο και τη γάτα. Στην Ευρώπη και στο Ηνωμένο Βασίλειο, για παράδειγμα, οι νυφίτσες θεωρούνται κανονικά κατοικίδια, όπως ο σκύλος ή η γάτα. Εδώ όμως τις κατατάσσουμε στα εξωτικά. Αυτό συμβαίνει γιατί στην Αγγλία παραδοσιακά τις χρησιμοποιούσαν στο κυνήγι. Στην Ελλάδα, αντίθετα, δεν υπήρχε τέτοια παράδοση και, κυρίως, υπήρχε ανησυχία για την πιθανή μετάδοση της λύσσας στον άνθρωπο.

— Ποιοι είναι οι πιο διαδεδομένοι μύθοι γύρω από τα εξωτικά ζώα;

Είναι εντυπωσιακό και ίσως σε εξιτάρει να έχεις ένα τέτοιο ζώο, αλλά σχεδόν πάντα οι συνθήκες που μπορείς να του προσφέρεις δεν είναι οι κατάλληλες προκειμένου να ζήσει καλά. Πολλά πεθαίνουν πρόωρα σε σχέση με το αν ζούσαν στο φυσικό τους περιβάλλον. Παλιότερα στην Ελλάδα πουλιούνταν είδη που δεν κάνουν για κατοικίδια. Με τους νόμους της Ε.Ε. περιορίστηκαν τα μεγάλα θηλαστικά —πίθηκοι, σερβάλ, λιοντάρια—, τα οποία δυστυχώς υπάρχουν ακόμα και σήμερα, κρυφά, στην Αθήνα. Γεννούν και συχνά τα εμπορεύονται, ενώ οι συνθήκες που ζουν δεν είναι πάντα ιδανικές.

Στιγμιότυπα από τη
δράση του Μανώλη
Κουμαντάκη
ως κτηνιάτρου
στον Αμαζόνιο

Η παρατήρηση ενός τέτοιου είδους και η σχέση που αναπτύσσει μαζί σου είναι πραγματικά ένα «σχολείο ζωής»

◀ Ζώα όπως φίδια και άλλα ερπετά, που δεν έχουν μεγάλη συνείδηση των συνθηκών διαβίωσης και δεν μπορούν να αντιληφθούν τι είναι κακό ή καλό γι' αυτά, αποτελούν ένα ηθικό δίλημμα. Εγώ πιστεύω ότι είναι καλό να μην τα έχεις. Επιλέγω να έχω κυρίως σκύλους, γάτες, αλλά και ερπετά ή πτηνά που δεν μπορούν να επιστρέψουν στο φυσικό τους περιβάλλον — όλα ζώα που δεν αγόρασα.

— Με την εμπειρία σου ως κτηνίατρος, ποια λάθη βλέπεις να γίνονται συχνότερα στη φροντίδα εξωτικών ζώων;

Αρχικά, η Ελλάδα είναι πολύ πίσω σε αυτόν τον τομέα. Οι κτηνίατροι εξωτικών ζώων είναι ελάχιστοι, λείπουν οι γνώσεις και η τεχνολογία. Εν τω μεταξύ, παρότι ιδανικά θα ήταν καλύτερο να μειωθούν τα εξωτικά κατοικίδια, στην πράξη αυξάνονται συνεχώς τα τελευταία χρόνια.

Το εξωτικό ζώο που προτιμούν οι Έλληνες πιο συχνά είναι τα κουνελάκια. Είναι αρκετά φοβικά και στρεσάρονται πολύ εύκολα· μπορεί ακόμη και να πεθάνουν από φόβο κατά την επίσκεψη στον κτηνίατρο. Οπότε χρειάζονται τον χώρο τους. Ακόμη, συχνό λάθος είναι η συνήθεια στην Ελλάδα να κρατάμε καναρίνια ή άλλα πουλιά σε κλουβιά στο μπαλκόνι· μπορεί να αποβεί καταστροφικό γι' αυτά. Το θετικό είναι ότι πολλοί κηδεμόνες έχουν μάθει αρκετά μέσω ίντερνετ και συχνά είναι πιο ενημερωμένοι από αντίστοιχους σε χώρες όπως το Βέλγιο ή η Ισπανία, όπου ο ειδικός κτηνίατρος είναι πιο προσβάσιμος.

— Πώς δείχνουν τα εξωτικά ζώα αγάπη ή σύνδεση με τον άνθρωπο;

Δεν υπάρχει μία απάντηση, γιατί κάθε είδος εκφράζεται διαφορετικά. Τα ερπετά, ειδικά τα φίδια, είναι τα πιο ιδιαίτερα: δύσκολα τα καταλαβαίνεις. Όσα είχα δεν έδειξαν αμφίδρομη συναισθηματική σύνδεση. Στα ιγκουάνα η αλληλεπίδραση είναι πιο «ορατή»: όταν τα χαϊδεύεις, μπορεί να κλείσουν τα μάτια, να σηκώσουν τον λαιμό. Εγώ το νιώθω σαν αγάπη, ακόμη κι αν ξέρω ότι ίσως είναι αντανakλαστικό.

Στα πτηνά και τα θηλαστικά η σχέση είναι τελείως διαφορετική. Μπορούν να δεθούν, να σε θέλουν, να σε χρειάζονται, να νιώσουν απώλεια.

Οι αρουραίοι, για παράδειγμα, δέχονται εκπαίδευση με εντολές — κάτι που εγώ αποφεύγω να κάνω. Παρ' όλα αυτά, κάθονται στο χέρι σου, ζητούν χάδια — συμπεριφορές που ξεπερνούν την απλή επαφή και δείχνουν ότι σε χρειάζονται.

Οι παπαγάλοι ακόμη περισσότερο: αναγνωρίζουν τι σημαίνουν οι λέξεις και ξέρουν πώς να τις χρησιμοποιούν, διαθέτοντας συχνά πολύ πλούσιο λεξιλόγιο. Ένας από τους παπαγάλους μου βγαίνει μόνος του βόλτα και επιστρέφει σπίτι. Έπειτα από καιρό αναγνωρίζεις το δέσιμο που έχει μαζί σου. Πολλοί παπαγάλοι προτιμούν έναν άνθρωπο ως ταίρι και δένονται μαζί του εμμονικά, κάτι που δεν ξεπερνούν εύκολα. Η ευθύνη είναι τεράστια. Αν μείνουν μόνοι, μπορεί να αναπτύξουν ψυχολογικά προβλήματα ή να αυτοτραυματιστούν. Η φροντίδα τους είναι πιο απαιτητική και από αυτήν ενός σκύλου.

— Τι θα συμβούλευες κάποιον που σκέφτεται να υιοθετήσει ένα εξωτικό ζώο;

Είναι πολύ όμορφο να έχεις ένα εξωτικό ζώο· σου μαθαίνει πολλά. Μαθαίνεις να φροντίζεις έναν οργανισμό συχνά πιο ευαίσθητο από σένα, αλλά έχει πολλές ευθύνες — μερικές φορές περισσότερες απ' ό,τι ένας σκύλος ή μια γάτα.

Το ιδανικό θα ήταν να μην αγοράσει κανείς ένα τέτοιου είδους ζώο, αλλά να το υιοθετήσει από κατά λάθος γέννα ή από γέννες ζώων σε αιχμαλωσία. Και οπωσδήποτε να μην είναι ζώο που προέρχεται από τη φύση. Ανάλογα με την κατηγορία του ζώου, πρέπει να διαβάσεις πάρα πολύ. Δες αν τα βασικά χαρακτηριστικά του είδους ταιριάζουν σ' εσένα ως άνθρωπο. Στο διαδίκτυο υπάρχουν πληροφορίες, αλλά φυσικά πρέπει να συμβουλευτείς και κτηνίατρο εξωτικών ζώων. Σημαντικό είναι το σε ποια ηλικία θα το πάρεις και το πόσο καλά έχεις προετοιμάσει τον χώρο του.

Θα έλεγα σε όποιον θέλει πραγματικά να υιοθετήσει ένα εξωτικό ζώο να το κάνει, γιατί η παρατήρηση ενός τέτοιου είδους, το πόσο πολλά μπορεί να σου δώσει και η σχέση που αναπτύσσει μαζί σου είναι πραγματικά ένα «σχολείο ζωής» για να γίνεις καλύτερος άνθρωπος. **A**

ATHENS VET CARE

Οφθαλμολογία, χειρουργική
και παθολογία κατοικίδιων

Γνωρίζετε ότι υπάρχουν οφθαλμιάτροι συγκεκριμένα για τα κατοικίδια; Στο κτηνιατρείο Athens Vet Care στα Άνω Πατήσια θα συναντήσετε τη Ρία Κωνσταντίνου, κτηνίατρο-οφθαλμίατρο, που θα φροντίσει και θα διαχειριστεί κάθε είδους πρόβλημα σκυλίσια και γατίσιων ματιών.

Μετά από πολυετή εκπαίδευση και εμπειρία στο εξωτερικό, η Ρία επέστρεψε στην Ελλάδα το 2022 όταν και ίδρυσε το Athens Vet Care, ένα λειτουργικό και σύγχρονο κτηνιατρείο στο κέντρο της Αθήνας. Εκεί, μαζί με τους προσεκτικά επιλεγμένους συνεργάτες της, υποδέχονται κατοικίδια και κηδεμόνες και προσφέρουν υπηρεσίες υγείας εφάμιλλες με αυτές της ανθρώπινης ιατρικής. Αρχές τους είναι ο σεβασμός, η τεχνογνωσία και η διαρκής αναζήτηση βελτίωσης της ποιότητας ζωής του κατοικιδίου.

Στο εξειδικευμένο Οφθαλμολογικό τμήμα αναλαμβάνουν πληθώρα παθολογικών και χειρουργικών οφθαλμικών πα-

θήσεων, όπως γλαύκωμα, φλεγμονές, διερεύνηση τύφλωσης, καταράκτη κ.ά. Διαθέτουν υπερσύγχρονο εξοπλισμό και περιβάλλον χαμηλού στρες για τα ζώα.

Εκτός από τα οφθαλμολογικά, στο κτηνιατρείο μπορείτε να απευθυνθείτε για απαιτητικές χειρουργικές επεμβάσεις γεννητικού, γαστρεντερολογικού, ουροποιητικού συστήματος, ογκολογικά χειρουργεία, αποκαταστάσεις τραυμάτων, μικροχειρουργική και άλλα, καθώς και για προληπτική ιατρική, οδοντιατρική, υπέρηχο, βραχείες νοσηλείες, εργαστηριακές εξετάσεις και ό,τι άλλο χρειαστεί το τετράποδό σας.

Στο Athens Vet Care θα αντιμετωπίσουν το ζώο σας με ηρεμία και επαγγελματισμό. Είτε τους επισκέπτεστε για το ετήσιο check up ρουτίνας είτε για κάποιο περίπλοκο περιστατικό δεύτερης γνώμης, θα σχεδιάσουν μια εξατομικευμένη θεραπευτική προσέγγιση και θα δουλέψουν μαζί με εσάς για το κατοικίδιό σας.

INFO

Ταβουλάρη 19
Άνω Πατήσια
2130883957
athensvetcare.net
Athens Vet Care
athensvetcare

ΚΥΝΟΠΟΛΙΣ by URBAN DOGS

Έχει τύχει να ακούσεις για **αστική εκπαίδευση σκύλων**, για **ασκήσεις ψυχοδιανοητικής ανάπτυξης**, για σκύλους **ΥΨ.Ε.Ν.** (υψηλής ευαισθησίας και νευρικότητας);

Μόνο αν είχες ακούσει για το **Κυνόπολις by Urban Dogs**, μια πρότυπη σχολή εκπαίδευσης κηδεμόνων & σκύλων στο Γαλάτσι.

Άραγε γνώριζες ότι οι σκύλοι έχουν **συναισθηματικές ικανότητες** (αυτοπεποίθηση, αισιοδοξία, αντοχή στη ματαίωση, ενσυναίσθηση, διαχείριση φόβου και θυμού) αλλά και **ψυχοδιανοητικές δεξιότητες** (μάθηση, μνήμη, συγκέντρωση, συνεργασία, διαχείριση παρόρμησης, επίλυση προβλημάτων);

Ότι ο **νους** τους (μάθηση και σκέψη), η **ψυχή** τους (συναίσθημα και δεσμοί) και το **πνεύμα** τους (ενέργεια και επιμονή) επηρεάζουν άμεσα τη συμπεριφορά τους;

Στο **Κυνόπολις by Urban Dogs** καταφέρνουμε να βοηθήσουμε τους σκύλους να βρουν **ισορροπία** – ξεπερνώντας δυσκολίες που επηρεάζουν και εσένα τον ίδιο.

✿ Νιώσε τυχερός.

Στέκεσαι μπροστά σε μια ευκαιρία!

✿ Συμπλήρωσε το **Κυνόπολις Quiz** (www.urbandogs.gr/quiz) και δώσε στον σκύλο σου την υποστήριξη που χρειάζεται.

✿ Γίνε ο ήρωας που ο σκύλος σου πιστεύει ότι είσαι.

Με το τεύχος της Athens Voice που κρατάς στα χέρια σου θα λάβεις **επιπλέον έκπτωση 15%** στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που σου ταιριάζει.

Κυνόπολις by Urban Dogs, Δρυάδων 40, 11146, Γαλάτσι, 2169008381 - 6977419968

Παγκόσμια Ημέρα Ζώων ΟΤΑΝ ΤΑ ΖΩΑ ΜΑΣ ΚΟΙΤΟΥΝ ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ

Τα αδέσποτα δεν είναι πρόβλημα κάποιου άλλου. Ο τρόπος που φερόμαστε
στα πιο αδύναμα πλάσματα δείχνει τι είδους κοινωνία είμαστε.

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΓΚΡΟΥΣ

Φαντάσου να γεννήθηκες στον δρόμο ή να σε πέταξαν πριν καν ανοίξεις τα μάτια σου, και να χρειαστεί να ζήσεις τη μικρή σου ζωούλα χωρίς να γνωρίσεις ποτέ ασφάλεια ή ένα χάδι. Φαντάσου να φοβάσαι συνεχώς και κάθε φορά που βλέπεις άνθρωπο να τρέχεις να κρυφτείς. Να περπατάς σ' έναν δρόμο στην επαρχία χωρίς σκοπό, χωρίς τίποτα να φας και κανένα φιλόξενο μέρος για να ξεκουραστείς. Ο ήλιος να σε καίει το καλοκαίρι και το κρύο να σου τρυπάει τα κόκαλα τον χειμώνα. Να ξυπνάς κάθε πρωί χωρίς στέγη, να ψάχνεις στα σκουπίδια για λίγη τροφή, να διψάς και να μην ξέρεις αν θα καταφέρεις να επιβιώσεις την επόμενη μέρα. Κάπως έτσι μοιάζει η ζωή για τα αδέσποτα ζώα. Κι αν το ξέρεις, τέτοιες σκέψεις τρέχουν στο μυαλό σου όταν τα συναντάς και νιώθεις λύπη. Μιλώ από προσωπική πείρα, παρότι μέχρι πριν από λίγα χρόνια δεν είχα ιδέα για όλα αυτά, όπως οι περισσότεροι.

Δεν είχα σκεφτεί ποτέ πως, όταν λέμε «ζώα συντροφιάς», δεν εννοούμε μόνο τα ζωάκια που έχουμε στα σπίτια μας, αλλά όλα τα σκυλιά και όλες τις γάτες. Δες και τα αδέσποτα είναι απλώς μια άλλη ράτσα: βρώμικα, ταλαιπωρημένα, φοβικά – «ζώα του δρόμου». Δεν είναι έτσι. Τα σκυλιά εξημερώθηκαν πριν από περίπου 20.000-40.000 χρόνια κι από τότε ανέπτυξαν χαρακτηριστικά όπως εμπιστοσύνη, προσαρμογή στις ανθρώπινες συνήθειες, ικανότητα να διαβάζουν εκφράσεις και συναισθήματα. Οι γάτες εξημερώθηκαν περίπου πριν από 9.000 χρόνια και επίσης ανέπτυξαν κοινωνική συμπεριφορά, προσαρμόζοντας τη ζωή τους γύρω από τους ανθρώπινους οικισμούς.

Δεν είναι μόνο ότι τα ζώα αυτά προορίζονται να μας προσφέρουν συντροφιά ή ότι μας μειώνουν τη μοναξιά, το άγχος και την κατάθλιψη. Έχουν κι εκείνα απόλυτη ανάγκη για συντροφικότητα και αλληλεπίδραση με τον άνθρωπο. Η τροφή, η προστασία από ασθένειες, οι κίνδυνοι του περιβάλλοντος τα καθιστούν πλήρως εξαρτημένα για την επιβίωσή τους· έχουμε την ευθύνη τους. Όσο για τη νομοθεσία, χρησιμοποιεί τον όρο «ζώα συντροφιάς» για να τα διαχωρίσει από τα άγρια ή τα παραγωγικά ζώα και για να καθορίσει δικαιώματα, υποχρεώσεις και μέτρα προστασίας.

Στην Ελλάδα, δεν ξέρουμε καν πόσα αδέσποτα ζώα υπάρχουν – οι εκτιμήσεις μιλούν για εκατομμύρια. Γιατί αδιαφορούμε; Ίσως τα μάτια μας να έχουν συνηθίσει, ή ίσως να μη θέλουμε να τα δούμε. Ή απλά δεν έχουμε γνώση και παιδεία. Θυμάμαι την έκπληξή μου όταν συνειδητοποίησα ότι οι γάτες που συναντάμε καθημερινά στους δρόμους της Αθήνας είναι άρρωστες, με προσδόκιμο ζωής περίπου τρία χρόνια. Η υγεία τους καταστρέφεται από τις πολλές γεννες, ενώ τα γατάκια που γεννιούνται έχουν πολύ χαμηλά ποσοστά επιβίωσης καθώς υποφέρουν από μολυσματικές ασθένειες, παράσιτα, έλλειψης τροφής ή πεθαίνουν από ατυχήματα. Η καλύτερη περίπτωση για τις αδέσποτες γάτες (όπως και για τους σκύλους) είναι να έχουν στείρωθεί, και τότε έχουν ένα μικρό κομματάκι κομμένο στο αυτί, σαν διακριτικό. Μέχρι τότε, πάντως, μου φαινόταν φυσιολογικό να τις βλέπω να ψάχνουν φαγητό στα σκουπίδια ή να τρέχουν να εξαφανιστούν σαν κυνηγημένες. Όσο για τα σκυλιά, αν βγεις λίγο πιο έξω από την Αθήνα, τα βλέπεις κι αυτά να περιπλανώνται μόνα τους ή σε αγέλες στις γειτονιές, στις παρυφές των πόλεων ή στα γύρω βουνά, να ζουν και να πεθαίνουν μακριά από τα ανθρώπινα βλέμματα, στις πιο σκληρές συνθήκες.

Αν θέλαμε να μιλήσουμε για τα αδέσποτα, θα είχαμε πολλά να πούμε. Ο νόμος του 2021 υποσχόταν την ευζωία τους, αλλά δεν ποτέ εφαρμόστηκε στην πράξη. Οι δήμοι λαμβάνουν εκατοντάδες χιλιάδες ευρώ για να καταγράψουν, να στείρουν και να φροντίσουν τα αδέσποτα, και για να δημιουργήσουν καταφύγια που να πληρούν τις προδιαγραφές – αντί για κυνοκομεία-κολαστήρια. Τα στοιχεία που έβγαλε πριν λίγες μέρες η Ειδική Γραμματεία για την Προστασία των Ζώων Συντροφιάς είναι απογοητευτικά: μόλις 81.031 στείρωσεις σκύλων και 107.656 στείρωσεις γατών σε έναν ανεξέλεγκτο πληθυσμό που συνεχίζει να αναπαράγεται, φέρνοντας στον κόσμο πλάσματα μόνο για να δυστυχίσουν.

Θα μπορούσαμε να μιλήσουμε και για τα σκυλιά που μαζεύονται από τους δήμους και, αντί να επανατοποθετούνται εκεί από όπου συλλέχθηκαν, όπως προβλέπει ο νόμος, εγκαταλείπονται σε έρημες περιοχές να λιμοκτονηθούν, για να μην είναι σε κοινή θέα. Και για όσους εκτρέφουν παράνομα ζώα σε κακοποιητικές συνθήκες και μετά πουλάνε τα κουτάβια σε αγγελίες στο διαδίκτυο. Για τους ιδιοκτήτες που δεν τσιπάρουν τα ζώα τους ώστε να καταχωριστούν στο Εθνικό Μητρώο, ούτε τα στείρωνουν ή δίνουν δείγμα DNA όπως λέει ο νόμος, ή για όσους τα κακοποιούν κρατώντας τα δεμένα σε ταρατσες και πίσω αυλές. Για τα αμέτρητα τσοπανόσκυλα και κυνηγόσκυλα που εγκαταλείπονται νεογέννητα ή όταν πια γεράσουν και δεν κάνουν τη «δουλειά». Και για άπειρα παραδείγματα που οδηγούν στην απελπιστική κατάσταση για τα αδέσποτα ζώα.

Αλλά δεν θα μιλήσουμε για όλα αυτά. Θα μιλήσουμε για εμάς και θα αναρωτηθούμε γιατί δεν είμαστε πιο ευαισθητοποιημένοι. Γιατί δεν ανοίγουμε τα μάτια μας σε αυτές τις σκληρές εικόνες που, αν τις κοιτάξεις κατάματα, σου σφίγγουν την καρδιά: ζώα άρρωστα, κακοποιημένα, που γεννιούνται και πεθαίνουν βασανισμένα στους δρόμους όλης της χώρας. Όταν αρχίσουμε να τα βλέπουμε, μαθαίνουμε και να αναγνωρίζουμε τον τρόπο που κι αυτά μας κοιτούν, μ' αυτό το απέραντο παράπονο στο βλέμμα. Και ίσως αυτό να είναι το νόημα της Παγκόσμιας Ημέρας Ζώων: να ανοίξουμε τα μάτια μας και να σκεφτούμε το δικό μας μικρό μερίδιο ευθύνης. Έχοντας διανύσει αυτόν τον δρόμο, από την αδιαφορία στο νοιάξιμο, ξέρω ότι χρειάζεται χρόνος για να εκπαιδευσουμε το βλέμμα μας και την ενσυναίσθησή μας. Χρειαζόμαστε ανθρώπους γύρω μας που να μας δίνουν το παράδειγμα. Ένα μεγάλο σχολείο είναι να ακολουθούμε στα social media σελίδες εθελοντών και φιλοζωικών οργανώσεων: αφενός είναι ο μόνος τρόπος για να αντιληφθούμε την κατάσταση εκεί έξω, αφετέρου για να καταλάβουμε το ασήκωτο βάρος που σηκώνουν κάποιοι λίγοι άνθρωποι, κάνοντας τη δουλειά του κράτους και τη δουλειά όλων μας, με τεράστιο ψυχικό και οικονομικό κόστος. Κι όσο μπορούμε, να βοηθάμε.

Τα αδέσποτα δεν είναι πρόβλημα κάποιου άλλου, είναι ο καθρέφτης του δικού μας πολιτισμού. Ο τρόπος που φερόμαστε στα πιο αδύναμα πλάσματα δείχνει τι είδους κοινωνία είμαστε. Κι έτσι, κάθε μικρή πράξη φροντίδας ή ευαισθητοποίησης μετράει: κάθε φιλοξενία αδέσποτου μέχρι να βρει σπίτι, δωρεές σε φιλοζωικούς φορείς, συμμετοχή σε εθελοντικές δράσεις, κάθε φορά που συναντάμε ένα ζώο που έχει ανάγκη και δεν το προσπερνάμε. Είναι σίγουρο πως είναι και δικό μας το κέρδος, που επιστρέφει πολλαπλά, όταν αρχίσουμε να νοιαζόμαστε. **A**

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

μέσα από τα μάτια τριών κατοικιδίων της

Της ΧΑΡΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ένας αρουραίος, μια γάτα κι ένα περιστέρι. Κάτοικοι Αθηνών, ο καθένας με τη δική του αλήθεια, τη δική του θέση στην πόλη και τα δικά του όνειρα. Περπατούν, τρέχουν, πετούν, και τελικά μοιάζουν με τους ανθρώπους περισσότερο απ' όσο θα ήθελαν να παραδεχτούν. Και, στην τελική, δεν έχει σημασία αν είναι ή δεν είναι στ' αλήθεια ζώα. Οι δρόμοι, τα μπαλκόνια, τα παγκάκια και τα σπασμένα πεζοδρόμια, όλα άφησαν πάνω τους σημάδια. Και η τριβή τους με τους ανθρώπους, άλλοτε τρυφερή κι άλλοτε βίαιη, τους άλλαξε για πάντα, όπως αλλάζει κι εμάς η ίδια πόλη, κάθε μέρα, χωρίς να το καταλαβαίνουμε.

1. Ο Αστέρης είναι ο αρουραίος των Εξαρχείων.

Κανένας δεν τον γνωρίζει, αλλά αυτός νιώθει πως η περιοχή του ανήκει. Ονειρεύεται μια κόκκινη ξεπερασμένη μοϊκάνια και τρύπια αυτιά σουρωτήρια. Περνάει δίπλα από ανθρώπους λαμβάνοντας βλέμματα απαξίωσης και καμιά φορά κάτω από τα πόδια ανυποψίαστων κυριών που τρομάζουν και πετάγονται στον αέρα, όσο αυτός το διασκεδάζει. Τα απογεύματα αράζει με τους σκεϊτάδες στη Χαριλάου Τρικούπη. Έπειτα κατεβαίνει στα ημιπόγεια δισκάδικα και χαζεύει τα εξώφυλλα. Doors, Πρίολεϊ, Madonna, Σιδηρόπουλος, ΛΕΞ, Τζόπλιν, Κανελλίδου, τι σειρά είναι αυτή; Ποιος τους στοίχισε έτσι; Αυτός θα το 'κανε καλύτερα, αλλά έχει χάρη που δεν του δόθηκε η ευκαιρία γιατί το σύστημα τον θέλει αρουραίό της Αθήνας και η ζωή τον κρατά δέσμιο στην εφαρμοσμένη απάθεια και την επιβίωση μετ' εμποδίων.

Τρέφεται με ό,τι βρει. Κονσέρβες ανοιγμένες από προχθές, κάστανα, καλαμπόκια και κουλούρια Θεσσαλονίκης από τα πλανόδια σταντς. Καπνίζει τις πατημένες γόπες και τα αποτσίγαρα απ' τα διπλανά τασάκια και πάντα από επιλογή. Κάθε Σεπτέμβρη, που αλλάζει τρίχωμα, σχεδιάζει ν' αλλάξει και τον κόσμο. Και δώσ' του τα σπρέϊ και τα συνθήματα με τα ορθογραφικά στους τοίχους της Ακαδημίας. Ο Αστέρης είναι αρουραίος. Και για έναν αρουραίό η Αθήνα πρέπει να είναι πάντα βρόμικη και να μυρίζει καμένο πλαστικό. Έτσι αξίζει να τιμωρούνται όσοι σπαταλούν τα πρωινά τους περνώντας από πλατείες όπως η Κάνιγγος, η Βικτωρίας και η Αμερικής· όσοι περφομαρίζονται πρωί πρωί σαν να μην βγήκαν από μικροσκοπικά υπόγεια με υγρασία στους τοίχους και ντύνονται σαν πανελτζούδες για να κοιτάξουν υποτιμητικά τους αρουραίους της πόλης. Αυτούς θέλει να τρομάζει ο Αστέρης. Αυτούς κοιτά πριν τρυπώσει στις underground σκηνές, ανάμεσα σε αστερόσκοπες και αδίστακτες αρβύλες που του πατούν την ουρά. Ο Αστέρης είναι ένας αρουραίος που τους βλέπει όλους γύρω για αρουραίους. Κι αυτό το λέει ισόττητα.

2. Η Σίλια ανήκει στην Ελένη. Και η Ελένη ανήκει στη Σίλια. Η Σίλια είναι άσπρη, χνουδωτή, αγαπά τα χάδια και έχει ακούσει να τη φωνάζουν γάτα Περσίας. Η Ελένη είναι 32, πολιτικός μηχανικός, ακούει μουσική μόνο από ακριβά ακουστικά, μένει στο Παγκράτι και αγαπά τη Σίλια. Οι δυο τους περνούν μαζί ζωή χαρισάμενη. Όλες οι φίλες της Ελένης ζηλεύουν αυτή τη σχέση. Και να σου τα ίνστραγκραμ στόριζ να ανεβαίνουν με ταγκ @siliathekittycutie, και να σου τα ριπόστ.

Η Σίλια, όμως, όπως και να το κάνεις, είναι κατοικίδιο. Και σαν κατοικίδιο, άλλη ελευθερία δεν γνώρισε πέρα από εκείνη που η Ελένη της επέτρεψε να γνωρίσει. Άλλη Αθήνα δεν είδε πέρα από αυτήν που η Ελένη της έδειξε.

Μια μέρα η Ελένη έλειπε απ' το σπίτι. Η μπαλκονόπορτα είχε ξεχαστεί μισαάνοικτη και από το απέναντι διαμέρισμα ακουγόταν στη διαπασών «Κανείς δεν είναι κανενός», φράση θρασύτατη, βλάσφημη και προπαγανδιστική στα αυτιά της Σίλιας, που λίμαρε τα νύχια της στο μπράτσο του καναπέ.

Το λαϊκό φάλτσο άσμα την έκανε να θελήσει να κλείσει την μπαλκονόπορτα – ήταν, βλέπεις, μαθημένη αλλιώς. Παρ' όλα αυτά, πλησιάζοντας προς τα κει, το μπαλκόνι ήταν τόσο φωτεινό και ο ουρανός του Ιουνίου είχε ένα τόσο καθαρό γαλάζιο, που είπε να βγει για λίγο, ίσα για μια ματιά. Βγαίνει, λοιπόν, και οι πατούσες της παύουν απευθείας να είναι λευκές, καθαρόαιμες Περσίας. Κοιτάζει τα γύρω παγκρατιώτικα μπαλκόνια με τις γλάστρες, τα φυτεμένα δέντρα, τα απλωμένα ρούχα στον ήλιο, τη φοιτήτρια που έκανε ηλιοθεραπεία. Κάτω στον δρόμο περνούν μουσταρδί SUV και σμαρτάκια γαλαζοπράσινα. Μυρίζει φρέσκο ψωμί και βασιλικός πλατύφυλλος. Στα πεζοδρόμια οι αδέσποτες γάτες αυτοκαθαρίζονται. Τις κοιτάζει και τις λυπάται. Αυτές τεντώνονται, χασμουριούνται, τρέχουν, τριβούνται λίγο η μία στην άλλη, σκαρφαλώνουν σε νεραντζιές, πηδούν από κλαδί σε κλαδί, πέφτουν και γεμίζουν χαλίκια, χώματα και μαύρες σκόνες. Χωρίς φιογκάκια στα αυτιά. Χωρίς κορδέλες με ταμπιλάκια ιδιοκτησίας. Χωρίς 52 τ.μ. περιορισμό. Η Σίλια δεν είχε μάθει στα urban σεργιάνια. Ησυχία, τάξη, ασφάλεια και χάδια – αυτά είχε το ημερήσιο πρόγραμμα, κι αυτές οι ψευτοεπαναστάτριες του Παγκρατίου είχαν αρχίσει να της τη δίνουν στα νεύρα. Μια από αυτές της νιαούρισε κλέφτικα κι εκείνη έκανε δυο βήματα πίσω για να μη φανεί που τις κρυφοκοίταζε απ' τον τρίτο. Κι όλο αυτό το κρυφοκοίταγμα κάτι της προκαλούσε, αλλά τι; Ήταν λύπηση, ήταν σίγουρα λύπηση. Λύπηση απέναντι στη φτώχεια, στην αστεγία, στην άγνοια της απόλυτης στέρησης ενός aircondition και μιας απογευματινής κονσέρβας σολομού. Ήταν λύπηση. Ήταν σίγουρα λύπηση. Και η Σίλια δεν αντέχει τη λύπηση. Γι' αυτό μίπηκε ξανά μέσα, κουλουριάστηκε στον καναπέ και δεν έκλεισε μάτι.

3. «Αν η παρακαμακή πορεία των περιστέρων είχε τίτλο, θα ήταν ακριβώς αυτός: Απ' τα σαλόνια στ' αλώνια. Κάποτε ξέρεις τι πολυτέλεια ήμασταν εμείς; Ξέρεις; Φαντάζομαι πως ξέρεις. Στα πούπουλα μας είχαν. Τώρα κανείς δεν μας θέλει. Οριακά αναρωτιούνται γιατί υπάρχουμε και τι προσφέρουμε στην τροφική αλυσίδα. Ναι, ρε φίλε, το βλέπω στο βλέμμα σου, δεν με γουστάρεις. Σαν να σου τρώω τον χώρο ή σαν να προκαλώ εγώ το μποτιλιάρισμα στη Σταδίου. Το νιώθω στο "ξουτ" που κάνεις, λες και ήρθα να κάτσω πάνω σου, να πούμε. Όχι, δεν είναι υπερβολή, οι περισσότεροι σιχαίνονται τα περιστέρια του κέντρου.

»Παλιά μας έστελναν σε αποστολές, κουβαλούσαμε μηνύματα, κερδίζαμε πολέμους. Στην αρχαία Ελλάδα, στην Περσία, στην Αίγυπτο. Μιλάμε για ταξίδια. Παντού εμάς υπολόγιζαν. Στρατηγοί, βασιλιάδες, στρατιώτες... όλοι περίμεναν να γυρίσουμε πίσω με το καλό το νέο. Ξέρεις πόσα μυστικά σώσαμε στον Πρώτο Παγκόσμιο; Κι άσε τον πόλεμο. Τα ζευγαράκια πώς νομίζεις ότι επικοινωνούσαν τότε; Από εμάς εξαρτιόντουσαν σχέσεις και σχέσεις. Παιδιά βαφτίζονταν με το όνομά μας. Είχαμε αξία, κύρος.

»Όχι, δεν τα παραλέω. Σύμβολο ειρήνης μας κάνατε. Και τώρα; Τώρα είμαστε τα "ποντίκια με φτερά" που λέτε, μας κυνηγάτε απ' τις πλατείες, μας διώχνετε απ' τα παγκάκια. Μας κατηγορείτε για αρρώστιες, για βρομιά, για όλα. Λες και φταιμε εμείς που η πόλη γέμισε τοιμέντο και δεν έχετε κανέναν άλλον να κατηγορήσετε.

»Και τώρα; Τι γίνεται τώρα; Περιμένουμε να περάσει η ζωή πετώντας από πάρκο σε πάρκο. Τέλος πάντων, μια που σ' τα λέω, μια που δεν θα αλλάξει και τίποτα. Κι εσύ δεν μιλάς και καθόλου για να δω αν έχω κάπου άδικο».

*(Συζήτηση περιστεριού με άγαλμα Βενιζέλου στο Πάρκο Ελευθερίας)

ΚΑΤΟΙΚΙΔΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

Αρμονική συμβίωση ή σύγκρουση;

Πόσο επικίνδυνοι είναι τελικά οι τετράποδοι φίλοι μας κατά τη συμβίωση και τι προβλέπει η νομοθεσία

Του ΜΠΑΜΠΗ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗ

«**Ν**ομίζω πως το να συνηθίσεις ένα ζώο έχει να κάνει με τον κάθε άνθρωπο ξεχωριστά. Με το κατά πόσο έχει μεγαλώσει, κοινωνικοποιηθεί και ασχοληθεί με κατοικίδια. Τα τελευταία 10 χρόνια μένω στο ίδιο σπίτι και δεν έχω αντιμετωπίσει το παραμικρό πρόβλημα, και να φανταστείς πως στην αρχή μπήκα χωρίς κατοικίδιο – μετά το ανακοίνωσα στους ιδιοκτήτες. Το πήραν πολύ φυσιολογικά. Τους είπα, φυσικά, ότι το ζώάκι είναι μικρό σε μέγεθος. Είδα ότι ανακουφίστηκαν. Πολλοί είναι αυτοί που φοβούνται για τυχόν ζημιές από τα ζώα στην ιδιοκτησία τους. Παίζει, βέβαια, ρόλο το αν το σπίτι νοικιάζεται εξαρχής ως επιπλωμένο. Οι γείτονες, ωστόσο, ήταν σκεπτικοί. Είμαστε μια οικοδομή πέντε διαμερισμάτων και ήμουν η πρώτη με κατοικίδιο. Ήταν λίγο παγωμένοι στην αρχή».

Η Μελίνα, στην οποία ανήκουν τα παραπάνω λόγια, ζει και εργάζεται στη Θεσσαλονίκη. Αποτελεί μέρος της πλειονότητας των κατόχων ζώων συντροφιάς, οι οποίοι δεν φαίνεται να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερο πρόβλημα στη συμβίωσή τους με κατοικίδιο, τόσο σε προσωπικό επίπεδο όσο και σ' αυτό της πολυκατοικίας ή της γειτονιάς. Στα αστικά κέντρα της έντονης και απαιτητικής καθημερινότητας, η συντροφιά ενός ζώου μπορεί να αποδειχτεί ιδανική για πολλούς ανθρώπους, ειδικά σε περίπτωση που μένουν μόνοι τους. Σκύλοι και γάτες κατά κύριο λόγο, αλλά επίσης κουνέλια και πτηνά σπανιότερα, καταλήγουν να θεωρούνται αναπόσπαστο μέρος ενός «νοικοκυριού», με τους ιδιοκτήτες τους να προσαρμόζουν τη ζωή τους στις ανάγκες και τις απαιτήσεις του ζώου. Όπως είναι λογικό, η συμβίωση σε ένα διαμέρισμα μαζί με ένα ζώο συντροφιάς έχει συγκεκριμένες προκλήσεις, με τον περιορισμένο χώρο να απαιτεί οργάνωση και συντήρηση. Ωστόσο, για τη συντριπτική πλειοψηφία του κόσμου η παρουσία ενός ζώου μεταμορφώνει το σπίτι, γεμίζοντάς το ζωντάνια και προσφέροντας ψυχική ισορροπία στους ενοίκους.

«Ο Ερμής τώρα είναι πέντε ετών. Θα τύχει να μείνει μόνος σπίτι, θα γαβγίσει και θα με πάρουν τηλέφωνο να με ρωτήσουν αν είναι όλα καλά. Από καθαρό ενδιαφέρον και μόνο. Που σημαίνει πως με την πάροδο των ετών τον αποδέχτηκαν. Δεν είναι θέμα κακίας, αλλά χωρίς συναναστροφή με κατοικίδια είναι λογικό αρχικά να υπάρχει προβληματισμός. Σήμερα μέχρι και στο σπίτι τους τον βάζουν. Στην ουσία δεν εκπαιδεύεται μόνο το ζώο, αλλά και οι γύρω σου. Τώρα, αν ο άλλος είναι κακεντρεχής, μπορεί να τα βάλει με οποιοδήποτε κατοικίδιο, ακόμα και με μια γάτα, που δεν βγαίνει από το σπίτι. Ακόμα κι ένα πουλί στο κλουβί μπορεί να δημιουργήσει θέμα σ' αυτούς. Καταλαβαίνω πάρα πολλά πράγματα για τους γύρω μου από τον τρόπο που αντιμετωπίζουν τον Ερμή. Με τον δικό μου σκύλο ήταν όλα πολύ ελεγχόμενα», συνεχίζει η Μελίνα.

Ο νόμος που διέπει τη φιλοξενία και συμβίωση με κατοικίδια ζώα σε πολυκατοικίες είναι ο 4830/2021, με τις όποιες κανονιστικές ρυθμίσεις έχουν προστεθεί έκτοτε. Η θεμελιώδης αρχή για τη διατήρηση των ζώων είναι η τήρηση των κανόνων ευζωίας τους, των υγειονομικών διατάξεων, καθώς και των ωρών κοινής ψυχίας. Με τον όρο «ευζωία» δε, εννοείται η καλή φυσική και ψυχική κατάστασή τους, που, όσον αφορά τις συνθήκες στις οποίες διαβιούν και πεθαίνουν, προϋποθέτει ένα άνετο, ασφαλές και υγιεινό κατάλυμα. Η διατήρηση των ζώων συντροφιάς επιτρέπεται σε κάθε κατοικία, συμπεριλαμβανομένων των διαμερισμάτων σε πολυκατοικίες. Βάσει νόμου, μέχρι τρία (3) κατοικίδια ζώα (σκύλοι, γάτες ή συνδυασμός τους) επιτρέπονται σε ένα διαμέρισμα, ωστόσο ένας κανονισμός πολυκατοικίας με αυξημένη ισχύ (π.χ., με συμβολαιογραφική πράξη και μεταγραφή) μπορεί να περιορίσει τον αριθμό αυτό σε ένα ή

δύο. Σε περίπτωση αλλαγής του κανονισμού μιας πολυκατοικίας, οι νέες ρυθμίσεις ισχύουν μετά την πάροδο 12 μηνών από την ψήφιση της αλλαγής αυτής. Ένας τέτοιος κανονισμός τέλος μπορεί και οφείλει να ορίζει τους κανόνες και τις υποχρεώσεις για την παρουσία των κατοικίδιων σε κοινόχρηστους χώρους, που έχουν να κάνουν με τη χρήση λουριού, τον άμεσο καθαρισμό τυχόν ακαθαρσιών κ.ά.

Για το θέμα μιλήσαμε και με την Κατερίνα, η οποία είναι από τις περιπτώσεις που συνδυάζουν σκύλο με γάτα. Κάτι το ιδιαίτερο, καθώς συνήθως οι φιλόζωοι δείχνουν ξεκάθαρα την προτίμησή τους στο ένα ή το άλλο. Όπως είναι λογικό, η Κατερίνα προσαρμόζει την καθημερινότητά της στη συμβίωση με τα δύο ζώα και τις ξεχωριστές τους ανάγκες. Κι αυτό γίνεται αρκετά πιο δύσκολο την περίοδο των διακοπών της.

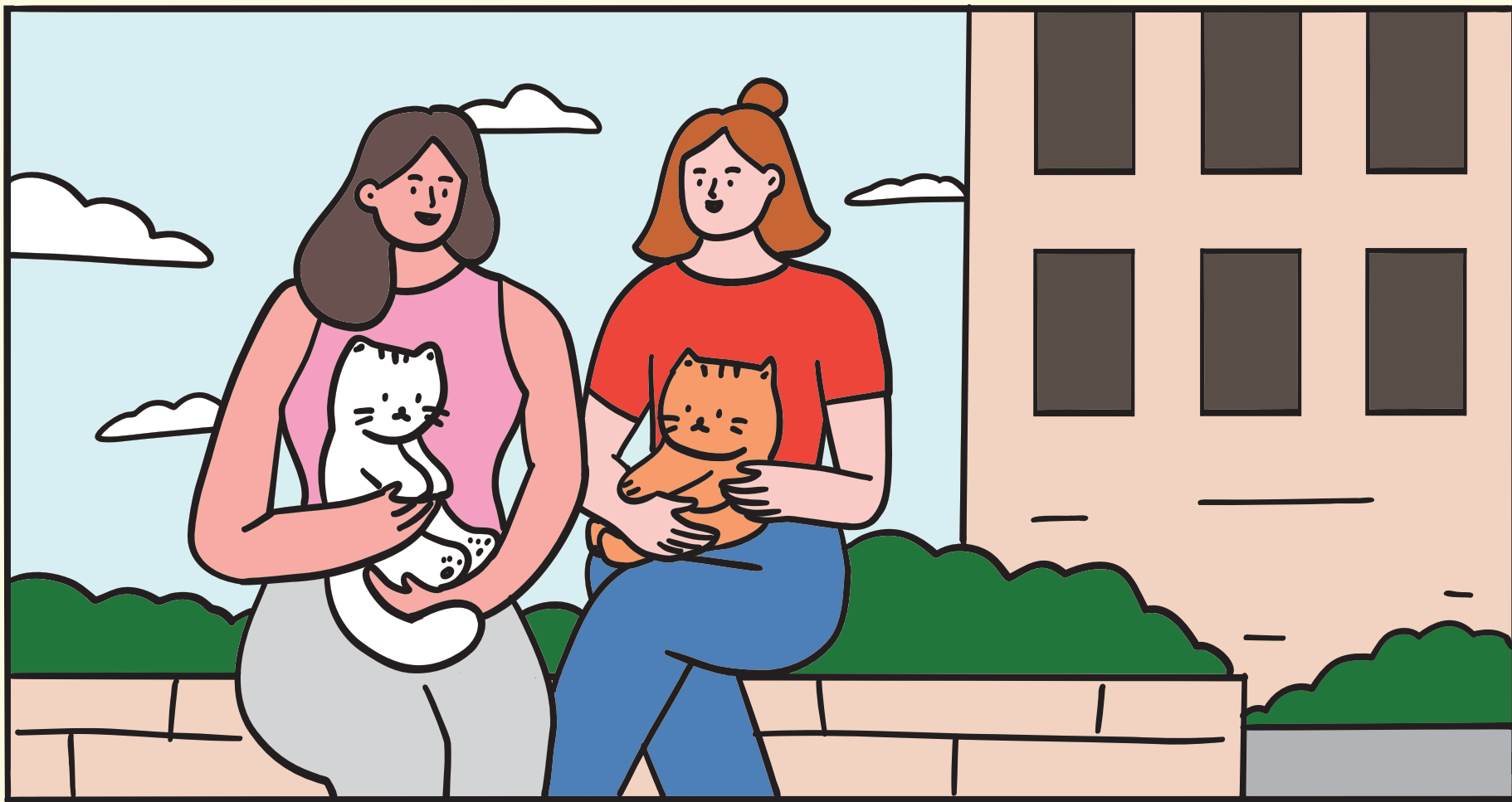
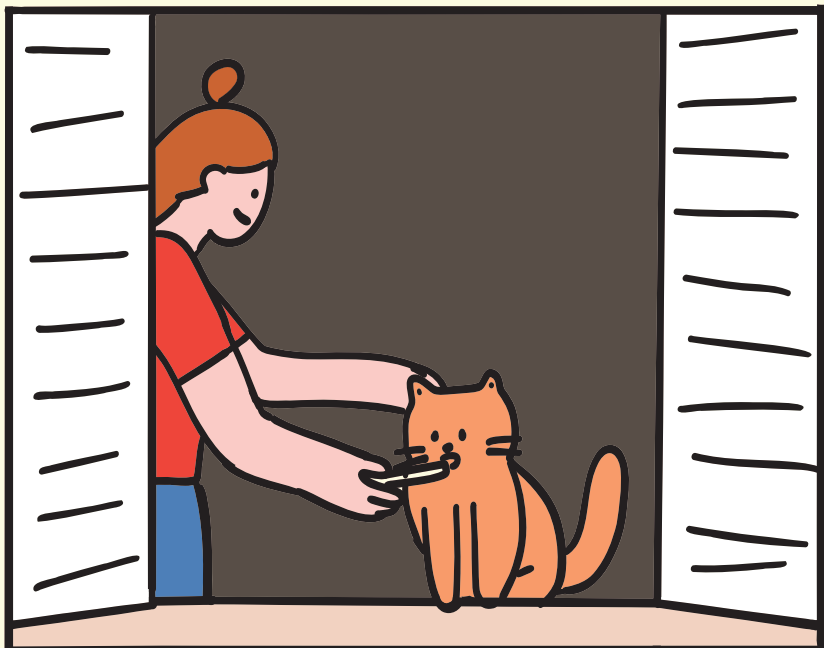
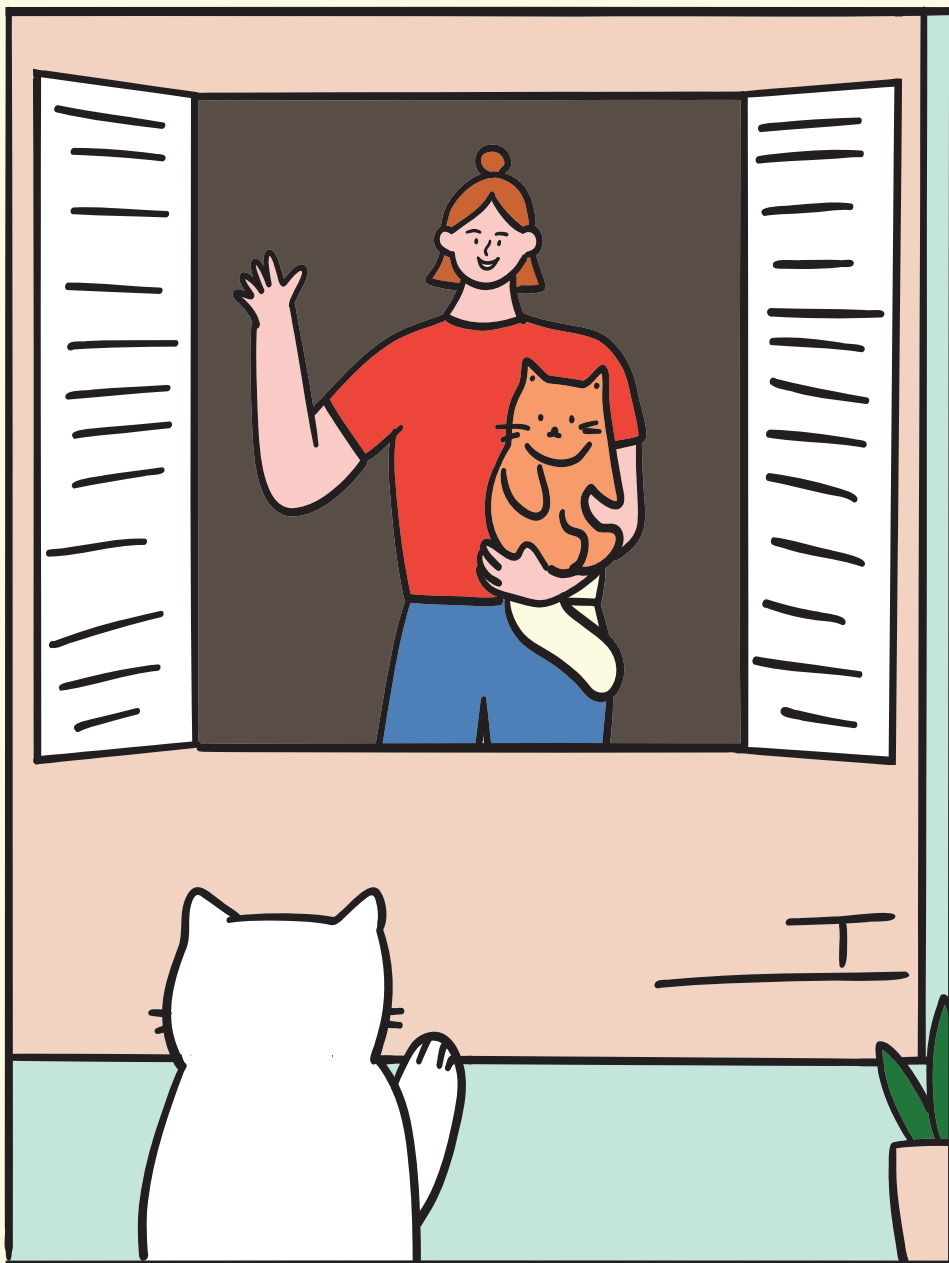
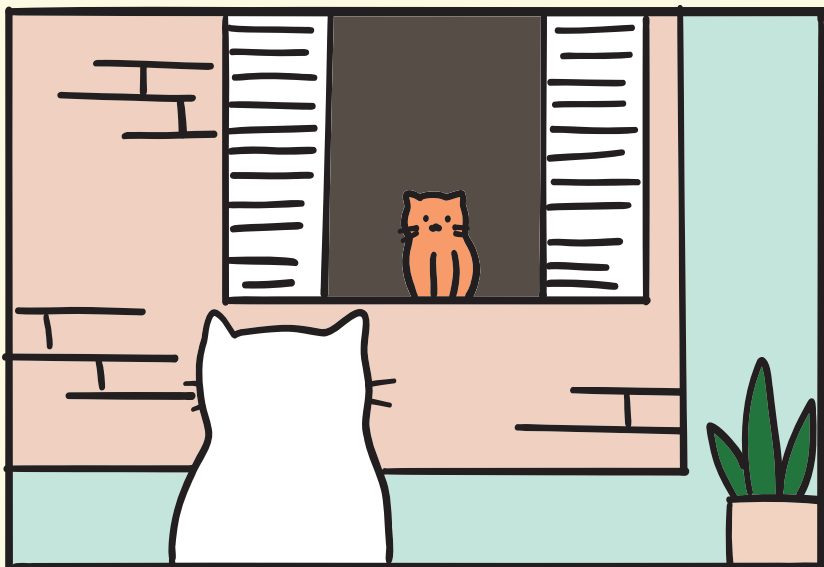
«**Παλιότερα ανήκα στην κατηγορία των ενοικιαστών και είχα αρκετά θέματα.** Στάθηκα τυχερή και κατάφερα να πάρω το δικό μου σπίτι, όπου ζω εδώ και 10 χρόνια. Κι έτσι τώρα αντιμετωπίζω το όποιο ζήτημα μόνο τα καλοκαίρια, όταν θέλω να πάω κάπου αλλού εκτός από τον Πόρο, όπου επίσης έχω σπίτι. Κατά συνέπεια, το μεγαλύτερο διάστημα των διακοπών μου συνήθως το περνάω εκεί, μια κι είμαι από αυτούς που έχουν και γάτα και σκύλο. Εκεί να δεις θέματα που έχουν οι ιδιοκτήτες! Ανησυχούν ότι τα ζώα θα κάνουν ζημιές. Ότι θα κάνουν τις ανάγκες τους μέσα στο σπίτι. Ότι φέρνουν αρρώστιες. Και το καλύτερο; “Εμείς τα αγαπάμε πολύ, αλλά δεν τα θέλουμε μέσα στο σπίτι μας”. Επίσης λένε πως είναι πολύ πιθανό να παραπονιούνται και οι γείτονες».

Το 14% των νοικοκυριών στην Ελλάδα έχει κατοικίδιο σκύλο, ενώ το 13% έχει γάτα

Ισχύει το ίδιο και για τους σκύλους και για τις γάτες; τη ρωτάω. «**Χειρότερα φρικάρουν με τις γάτες.** Δεν ασχολήθηκαν ποτέ τους ουσιαστικά μ' αυτά τα πλάσματα κι έχουν μείνει σε κλισέ τύπου “κολλάνε το ξόπλασμα”, “είναι κακές” κ.λπ.».

Κατά πόσο έχουν βάση οι φοβίες των ιδιοκτητών ακινήτων; Και, πολύ περισσότερο, τι ακριβώς μπορούν να κάνουν σε περίπτωση που διαπιστώσουν όντως φθορές σε έπιπλα και τοίχους; Συνομιλώντας με μεσίτες, η κοινή διαπίστωση είναι πως το νομικό πλαίσιο για τις φθορές είναι ασαφές. Από την άλλη, πολλές φορές η αγωνία των ιδιοκτητών για τυχόν ζημιές αλλά και μυρωδιές είναι έκδηλη. Ειδικά οι δυσάρεστες οσμές μπορεί να είναι ακόμα αισθητές όταν ένας καινούργιος υποψήφιος ενοικιαστής δει ένα σπίτι για πρώτη φορά. Ένας ιδιοκτήτης θα μπορούσε να προτιμήσει τον υποψήφιο ενοικιαστή που δεν έχει κατοικίδιο, χωρίς αυτό φυσικά να σημαίνει πως δεν μπορεί αργότερα να του προκύψει αυτή η επιθυμία. Σε κάθε περίπτωση, όλα εξαρτώνται από την καλή διάθεση των δύο μερών, την τήρηση των κανόνων ευζωίας καθώς και την καλή σχέση των ιδιοκτητών ζώων, αλλά προφανώς και των ιδίων των ζώων με τους γείτονες.

Σύμφωνα με στοιχεία που δίνουν οι Συνήγοροι για τα Ζώα Ελλάδος, το 14% των νοικοκυριών στην Ελλάδα έχει κατοικίδιο σκύλο ενώ το 13% έχει γάτα. Μιλάμε δηλαδή για περίπου 1.410.000 κατοικίδια, χωρίς να συνυπολογίζονται τα υπόλοιπα ζώα συντροφιάς. Είναι σίγουρα προς τη θετική κατεύθυνση το ότι υπάρχει σταθερό νομικό πλαίσιο για τη διαβίωση των ζώων στις πολυκατοικίες, ενώ μόνο θετικά αποτιμάται η αναβάθμιση της κακοποίησής τους από πλημμέλημα σε κακούργημα στον νόμο 4830. Ευχή όλων είναι οι φιλόζωοι να συνεχίσουν να φροντίζουν για τη συμπεριφορά και γενικότερη εκπαίδευση των κατοικίδιων τους, ώστε να ελαχιστοποιούνται οι οποίες οχλήσεις και να συνεχίσει η κοινωνία να απολαμβάνει την παρέα των συμπαθέστατων τετραπόδων. **Α**

ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ, αστέρες των social media δεν είναι μόνο οι άνθρωποι. Σκυλιά, γάτες και άλλα κατοικίδια έχουν καταφέρει να γίνουν viral, να συγκεντρώνουν εκατομμύρια followers και να δημιουργήσουν κοινότητες πιστών fans, που ανυπομονούν για κάθε τους post. Κάποιες φορές μάλιστα, οι μικροί αυτοί influencers είναι τόσο δημοφιλείς, που συντηρούν εξ ολοκλήρου τους ανθρώπους που τα φροντίζουν! Με αθωότητα, χιούμορ και στιγμές που λιώνουν καρδιές, αποδεικνύουν ότι ένα απλό «νιάου» μπορεί να κερδίσει περισσότερα likes από ένα φωτογραφημένο πρωινό latte ή μια πολυτελή βίλα στις διακοπές. Καλώς ήρθατε στον κόσμο των pets influencers, όπου τα κατοικίδια έχουν τον πρώτο λόγο και οι followers κάνουν... ουρά.

Από cute βίντεο σε παγκόσμιο φαινόμενο

Η ιστορία ξεκινά με απλά βίντεο και φωτογραφίες που προκαλούν γέλιο ή τρυφερότητα. Τα κατοικίδια με Instagram και TikTok συμμετείχαν σε trends και challenges και, με την ευκολία του share, απέκτησαν followers που ξεπέρασαν αυτούς των κηδεμόνων τους. Ερευνητές έχουν μελετήσει το φαινόμενο των ζώων influencers και έχουν καταλήξει στο ότι η επιτυχία τους δεν είναι ακριβώς τυχαία. Το κοινό, μέσω της αλληλεπίδρασης, αναζητά τη συναισθηματική σύνδεση και την αυθεντικότητα που δεν βρίσκει στην καθημερινότητά του. Τα κατοικίδια προσφέρουν αθωότητα, τρυφερότητα, θετικά συναισθήματα, αποδεικνύουν πως μπορείς να είσαι «αληθινός» στα κοινωνικά δίκτυα, χωρίς υπερβολές, ρούχα τρανταχτών brands κι επαγγελματικό styling. Κάπως έτσι δημιουργείται μια συλλογική εμπειρία με βάση το ενδιαφέρον των χρηστών, οι οποίοι μάλιστα ανταλλάσσουν tips και σχόλια. Με άλλα λόγια, τα κατοικίδια influencers δημιουργούν κοινότητες.

Από γάτες, η Nala Cat, με περισσότερους από 4 εκατ. followers, συχνά εμφανίζεται σε συνεργασίες με εταιρείες. Η Lil Bub, με 2,4 εκατ. ακολούθους, έχει γίνει διάσημη για τη μικρή γλωσσίτσα της, που κρέμεται συνεχώς. Ο σκωτσέζικος τροφαντός Hosico, με τη χαρακτηριστική του καθιστή στάση, μετρά πάνω από 1,5 εκατ. ακολούθους. Οι συνονόματες Cleo the city —μία αριστοκρατική γάτα Περσίας— και Cleo the Bengal —μία εκλεπτυσμένη Βεγγάλης— μετρούν γύρω στους 150.000 ακολούθους η καθεμιά.

Από σκύλους, ο Doug the Pug ενθουσιάζει τους πάνω από 3 εκατ. followers του με memes, βίντεο και αστείες φωτογραφίες. Ο Mannie the Frenchie θεωρείται το πιο «πολυακολουθημένο» γαλλικό μπουλντόγκ, με πάνω από 950.000 ακολού-

θους. Ο Magnus είναι ένα διάσημο λαμπραντόρ-σκύλος θεραπείας, με 1,3 εκατ. fans. Αλλά και το Bunnydayoff, με 1 εκατ. ακολούθους, είναι το προφίλ του πιο διάσημου κουνελιού στον κόσμο.

Το φαινόμενο στην Ελλάδα

Μπορεί όλα τα παραπάνω να είναι κατοικίδια του εξωτερικού, και στην Ελλάδα όμως τα ζώα influencers εμφανίζονται δυναμικά, έστω και σε μικρότερη κλίμακα. Ποιος δεν ξέρει τον Τσίτσο; Τον πιο διάσημο γάτο των ελληνικών social media, με πάνω από 80.000 ακολούθους, που έχει δημιουργήσει το δικό του πιστό φιλοζωικό community. Η Kira eats does είναι η περιβόητη μαύρη γάτα που έγινε γνωστή στο TikTok από τον χορό της, τον λεγόμενο «Τσίκι Τσίκι», και σήμερα μετρά πάνω από 43.000 ακολούθους. Αλλά και ο Siba, με τα μαγευτικά πορτοκαλί μάτια του, που συμμετέχει σε εκθέσεις και διαγωνισμούς, συγκεντρώνει πάνω από 18.000 ακολούθους. Η σκυλίτσα Milli προτείνει στους 54.500 ακολούθους της dog friendly μέρη, προϊόντα και διατροφικά tips. Το πανέμορφο cavalier Kupo, με από 146.000 ακολούθους, λάνσαρε δική του συλλογή με προϊόντα, καθώς και παιδικό βιβλίο με τις ιστορίες του.

Από τους followers στα έσοδα

Ίσως λόγω της αθωότητας και της αυθεντικότητάς τους καλλιεργείται η αίσθηση πως τα κατοικίδια είναι πιο αξιόπιστα από τους ανθρώπους influencers. Μάλιστα έχει παρατηρηθεί πως αναρτήσεις με ζώα influencers ή έστω με κατοικίδια οδηγούν σε υψηλότερη αλληλεπίδραση με το προωθούμενο περιεχόμενο, άρα και μεγαλύτερη προθυμία αγοράς του διαφημιζόμενου προϊόντος. Τι σημαίνει αυτό; Τα ζώα influencers δεν φέρνουν μόνο χαμόγελα, αλλά και εισόδημα στους ιδιοκτήτες τους. Υπολογίζεται ότι κατοικίδια με πάνω από 1 εκατ. followers μπορούν να αποφέρουν χιλιάδες ευρώ ανά post, ανάλογα με το engagement και τη

στратηγική των συνεργασιών. Η δημοφιλία τους αξιοποιείται μέσω sponsored posts, συνεργασίες με brands τροφών, αξεσουάρ, παιχνίδια και υπηρεσίες pet care. Σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχει merchandising, δηλαδή πώληση προϊόντων με την εικόνα ή το όνομα του κατοικίδιου, και συμμετοχή σε διαφημίσεις, εκδηλώσεις ή τηλεοπτικές εμφανίσεις. Σε κάθε περίπτωση, ανάμεσα σε likes, viral βίντεο και στατιστικά που αυξάνονται, τα κατοικίδια μας θυμίζουν κάτι απλό αλλά πολύτιμο, που παραμένει σταθερό: τη χαρά της στιγμής. Μας κάνουν να χαμογελάμε, να απολαμβάνουμε τη συντροφιά τους και να εκτιμούμε κάθε μικρή στιγμή μαζί τους. ■

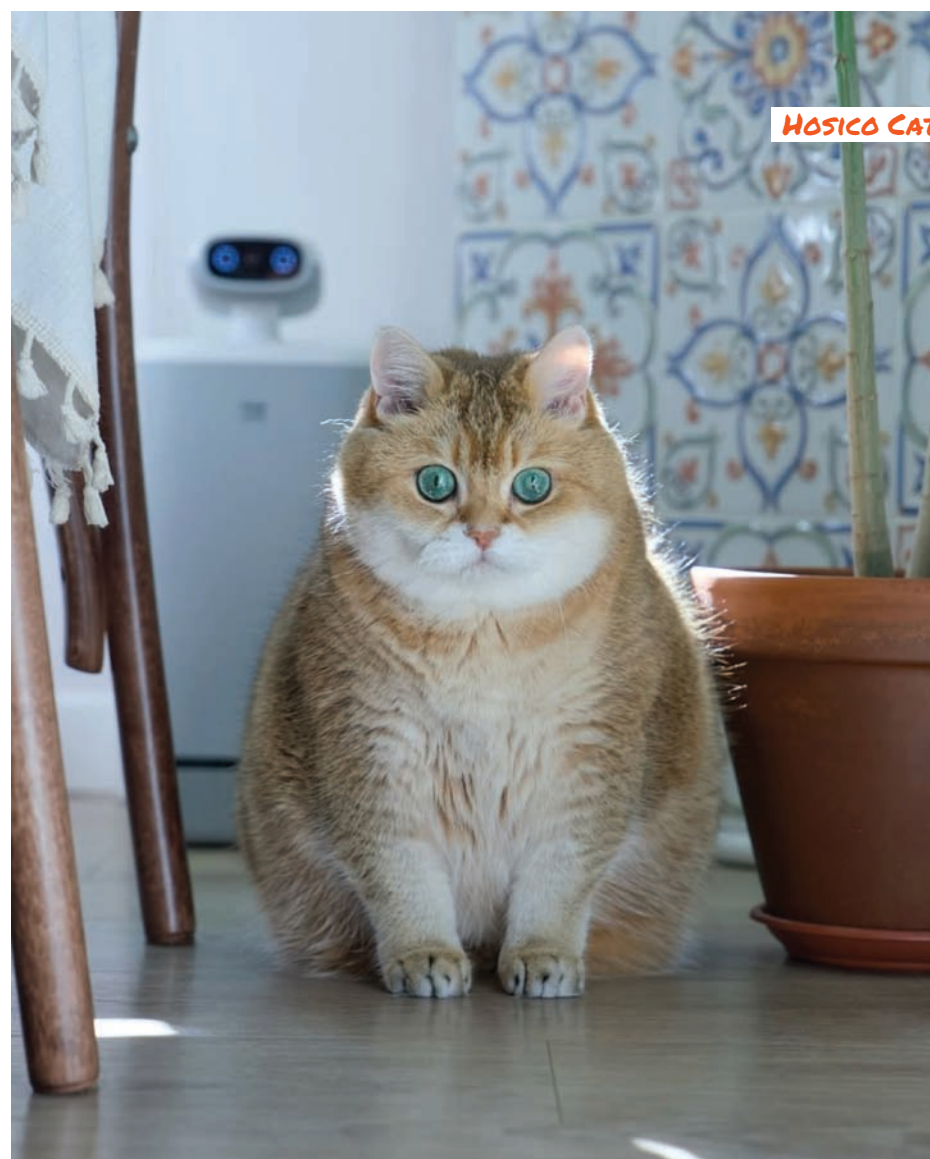

ΖΩΑ INFLUENCERS

Όταν τα κατοικίδια κατακτούν τα social media

Πώς τα pets χτίζουν κοινότητες, γίνονται stars και πηγή εισοδήματος

Της ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΚΑΜΠΟΣΟΥ

ΤΑ ΠΙΟ **ICONIC** ΖΩΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ POP ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ

Όταν οι πιστοί μας φίλοι έκλεψαν το spotlight κι έγιναν αθάνατοι

Της ΜΑΡΙΑΣ-ΙΩΑΝΝΑΣ ΣΙΓΑΛΟΥ

Υπάρχουν ζώα που ξεπέρασαν τους ανθρώπους συμπρωταγωνιστές τους. Ζώα που μπήκαν σε ταινίες, σειρές, video games, βιβλία ή ακόμα και στην πολιτική επικαιρότητα και έμειναν για πάντα στο συλλογικό μας ασυνείδητο. Κάποια έγιναν memes, άλλα σύμβολα κι άλλα μας έκαναν να κλάψουμε με λυγμούς μπροστά στην οθόνη. Από την Ντόλι και τον Σίμπα μέχρι τον Μήτσο το ιγκουάνα, αυτά είναι κάποια από τα πιο θρυλικά ζώα, που άφησαν ιστορία.

Ιστορικά & επιστημονικά

Χάτσικο Κάθε μέρα στον σταθμό Σιμπούγια, ο Χάτσικο περίμενε τον «φιλαράκο» του, που είχε πεθάνει. Η ιστορία του έγινε σύμβολο αφοσίωσης και συγκίνησε όλο τον κόσμο. Το αγαλμά του στην Ιαπωνία είναι σήμερα σημείο συνάντησης χιλιάδων ανθρώπων.

Λάικα Ένα αδέσποτο της Μόσχας εκτοξεύτηκε στο διάστημα το 1957 κι έγινε το πρώτο ζωντανό πλάσμα σε τροχιά. Σύμβολο προόδου αλλά και θυσίας, η ιστορία της μπήκε σε τραγούδια, αφίσες και κόμικς.

Ντόλι Το πρώτο θηλαστικό που κλωνοποιήθηκε από ενήλικο κύτταρο κι άλλαξε την επιστήμη. Η Ντόλι πυροδότησε συζητήσεις για την ηθική και τη βιοτεχνολογία. Έγινε το πιο διάσημο πρόβατο του κόσμου.

Ο Έξυπνος Χανς Ένα άλογο που θεωρήθηκε πως έλυνε μαθηματικά προβλήματα, αλλά τελικά διάβαζε τις εκφράσεις των ανθρώπων. Ο Χανς έγινε παράδειγμα στην ψυχολογία και την επιστήμη της επικοινωνίας. Ακόμα και σήμερα, τ' όνομά του αναφέρεται κάθε φορά που μιλάμε για «έξυπνα» ζώα.

Τα κόργκι της βασίλισσας Ελισάβετ Τα κόργκι έγιναν συνώνυμα με τη βασίλισσα και τη μοναρχία. Για δεκαετίες τη συνόδευαν σε φωτογραφίες, πορτρέτα και δημόσιες εμφανίσεις. Η εικόνα της Ελισάβετ χωρίς κόργκι δίπλα της είναι σχεδόν αδιανόητη.

Η γάτα του Καρλ Λάγκερφελντ Η Chouette, η πανάκριβη γάτα του διάσημου σχεδιαστή, ζούσε κυριολεκτικά σαν σταρ. Με προσωπικό Instagram, book deals και δική της περιουσία, έγινε fashion icon. Τελικά, τα κατοικίδια μπορούν να έχουν haute couture status.

Ο σκύλος του Παβλόφ Ένα πείραμα που έγραψε ιστορία: εάν ο ήχος του κουδουνιού ακουστεί επανειλημμένα την ίδια στιγμή που προσφέρεται τροφή στον σκύλο, αυτός τελικά αντιδρά με έκκριση σέλου στο άκουσμα του κουδουνιού, ακόμη κι αν δεν του δίνεται φαγητό. Έτσι γεννήθηκε ο όρος «κλασική εξάρτηση» στην Ψυχολογία. Ο σκύλος του Παβλόφ έγινε ίσως το πιο διάσημο ζώο στην επιστήμη της μάθησης.

Σειρές και ταινίες

Λάσι Το πιο πιστό κόλεϊ στην τηλεόραση και τον κινηματογράφο υπήρξε θρύλος πολλών δεκαετιών. Η Λάσι έσωζε πάντα την κατάσταση, αντιπροσωπεύοντας την αφοσίωση και τη νοημοσύνη των σκύλων. Δεν είναι τυχαίο ότι τ' όνομά της έγινε συνώνυμο με τον «σωτήριο σκύλο» σε όλο τον κόσμο.

Μπετόβεν Ένας τεράστιος σκύλος Αγίου Βερνάρδου μπλέκει συνεχώς σε μπελάδες και κάνει άνω κάτω μια ολόκληρη οικογένεια στη σειρά ταινιών του '90. Ο Μπετόβεν έγινε συνώνυμο του χαριτωμένου χάους που φέρνει ένας σκύλος στο σπίτι. Οι ταινίες του έκαναν γενιές παιδιών να θέλουν το δικό τους «γιγαντόσκυλο».

Μάρλεϊ Το λαμπραντόρ από το «Μάρλεϊ, ένας μεγάλος μπελάς» ήταν η προσωποποίηση της ακατάσχετης ενέργειας και της άνευ όρων αγάπης.

Η σχέση του με τον Όουεν Γουίλσον και την Τζένιφερ Άνιστον στην ταινία έφερε δάκρυα και γέλια. Εσείς έχετε κλάψει περισσότερο σε ταινία; **Σπίριτ** Ένα άλογο μάστιγγκ, που παλεύει για την ελευθερία του στην ταινία «Σπίριτ: Το άγριο άλογο». Ο Σπίριτ είναι σύμβολο ανεξαρτησίας και δύναμης.

Φλίπερ Ένα δελφίνι που μιλούσε με ήχους και γέλια έγινε τηλεοπτικό φαινόμενο τη δεκαετία του '60. Ο Φλίπερ έφερε τη θάλασσα και την περιπέτεια στις οθόνες εκατομμυρίων ανθρώπων. Η δημοφιλία του τον έκανε το πιο αγαπημένο θαλάσσιο ζώο της τηλεόρασης.

Στέλλα από το «Modern Family» Το γαλλικό μπουλντόγκ της Γκλόρια και του Τζέι έγινε ένας από τους πιο αστείους δευτερεύοντες χαρακτήρες του «Modern Family». Η Στέλλα «έκλεβε» σκηνές με τη φάτσα και τις ιδιοτροπίες της.

Σφιγξ από τα «Φιλαράκια» Είναι η γάτα χωρίς τρίχωμα που αγοράζει η Ρέιτσελ και όλοι τη βρίσκουν ανατριχιαστική. Με το «εξωγήινο» παρουσιαστικό της, έμεινε αξέχαστη σε ένα από τα πιο cult επεισόδια της σειράς.

Χέντβιχ από τον «Χάρι Πότερ» Η λευκή κουκουβάγια του Χάρι δεν ήταν μόνο ταχυδρόμος αλλά και σύμβολο της παιδικής του αθωότητας. Η Χέντβιχ συνόδευε τον ήρωα σε κάθε του βήμα μέχρι την πιο δραματική στιγμή της σειράς. Η απώλειά της στο τελευταίο βιβλίο θεωρείται από τους φαν μία από τις πιο σπαρακτικές.

Κινούμενα σχέδια & κόμικς

Κινγκ Κονγκ Σκαρφαλωμένος στο Έμποϊρ Στέιτ Μπίλντινγκ, με αεροπλάνα να τον πολιορκούν, ο Κινγκ Κονγκ δεν ήταν ποτέ τέρας. Από το 1933 μέχρι σήμερα, ο γιγάντιος γορίλας παραμένει τραγικός ήρωας, θρύλος του σινεμά και σύμβολο της μάχης φύσης-πολιτισμού.

Μπάμπι Ένα ελαφάκι που μεγαλώνει μέσα στο δάσος και βιώνει τον χαμό της μητέρας του συγκίνησε γενιές θεατών. Ο Μπάμπι έγινε σύμβολο αθωότητας, απώλειας και ενηλικίωσης. Ακόμα και σήμερα η σκηνή με το κυνηγετικό όπλο θεωρείται από τις πιο δραματικές στιγμές της Disney.

Σίμπα Από το «Χακούνα Ματάτα» μέχρι την ανάβαση στον Βράχο της Ζωής, ο Σίμπα είναι η απόλυτη ιστορία ενηλικίωσης της Disney. Η μάχη του να ξεπεράσει το παρελθόν και να γίνει βασιλιάς συγκίνησε και ενέπνευσε μια ολόκληρη γενιά.

Νέμο & Ντόρι Ο μικρός κλόουν φώσφορος που χάθηκε στη θάλασσα και η ξεχασιάρα φίλη του μας έμαθαν πρώτοι τι σημαίνει εμμονή και επιμονή. Η αναζήτηση του Νέμο είναι ένα ταξίδι αγάπης, ενώ η Ντόρι μάς διδάσκει: «Τι κάνουμε στα δύσκολα; Κολυμπάμε κολυμπάμε!».

Σκούμπι-Ντου Με ένα «Scooby-Dooby-Do, where are you?» ξεκινάει το μυστήριο. Ο Σκούμπι είναι δειλός, αλλά πάντα βρίσκει το κουράγιο να λύσει την υπόθεση. Μαζί με τη συμμορία του, αποτελεί μια από τις πιο διαχρονικές φιγούρες της pop κουλτούρας.

Σνούπι Ξαπλωμένος στη σκεπή του σπιτιού του, φαντάζεται ότι είναι πιλότος και γράφει ιστορίες. Ο Σνούπι δεν είναι απλά σκύλος αλλά φιλόσοφος και alter ego του Τσάρλι Μπράουν. Ένα μπιγκλ που κουβαλάει ολόκληρη κοσμοθεωρία.

Γκάρφιλντ Λατρεύει τα λαζάνια, μισεί τις Δευτέρες και τρολάρει τον ιδιοκτήτη του, Τζον. Ο Γκάρφιλντ είναι η πιο καυστική γάτα των κόμικς, με χιούμορ που άντεξε δεκαετίες. Το μόνιμο ξινό του ύφος έγινε meme πριν εφευρεθεί το ίντερνετ, before it was cool, που λέμε.

Τοτόρσ Ένα χνουδωτό πλάσμα, κάτι ανάμεσα σε κουνέλι-γάτα-ποντίκι, με τεράστιο χαμόγελο, που εμφανίζεται στο δάσος και γίνεται φίλος με

Σκηνές από
την ταινία Flipper

Η ταινία
«Ελευθερώ-
στε τον Γουί-
λι» οδήγησε
σε εκστρα-
τείες με
σκοπό την
απελευθέ-
ρωση φαλαι-
νών από
ενυδρεία

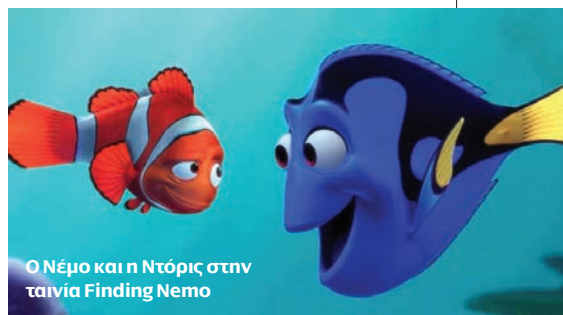
Στιγμιότυπο από την
"Hachi: A Dog's Tale"
με πρωταγωνιστή τον
Ρίτσαρντ Γκιρ, 2009

Η Ντόλι το πρόβατο

Ο Νέμο και η Ντόρις στην
ταινία Finding Nemo

Στιγμιότυπο από την
ταινία Simba

Στιγμιότυπο από την
ταινία The Garfield
Movie

δύο παιδιά. Ο Τοτόρο του Μιγιαζάκι είναι η μασκότε της Studio Ghibli και παγκόσμιο σύμβολο της παιδικής φαντασίας.

Γουίλι Η ιστορία της όρκας που έπρεπε να δραπετεύσει από το ενυδρείο συγκίνησε το κοινό του '90 στην ταινία «Ελευθερώστε τον Γουίλι». Ο Γουίλι έγινε συνώνυμο της ελευθερίας και της σχέσης ανθρώπου-ζώου. Η ταινία οδήγησε σε εκστρατείες με σκοπό την απελευθέρωση φαλαινών από ενυδρεία.

Ποντικομικρούλης Ένα ποντικάκι με ανθρώπινη οικογένεια και μεγάλες περιπέτειες. Ο Ποντικομικρούλης έδειξε ότι ακόμα και το πιο αδύναμο πλάσμα μπορεί να σταθεί ηρωικά. Η ιστορία του έγινε κλασική για παιδιά σε βιβλίο και σινεμά.

Hello Kitty Δεν είναι ακριβώς γάτα, αλλά έγινε το πιο αναγνωρίσιμο φανταστικό ζώο της Ιαπωνίας. Η Hello Kitty ξεκίνησε ως χαρακτήρας της Sanrio και εξελίχθηκε σε παγκόσμιο brand. Σήμερα είναι συνώνυμη με την κουλτούρα kawaii.

Γουίνί Ένα αρκουδάκι εμμονικό με το μέλι και με σοφία παιδική αλλά διαχρονική. Ο Γουίνι μάς δείχνει πως η αφέλεια κρύβει συχνά τις πιο αληθινές αλήθειες.

Video games

Πικάτσου Με ένα «πι-κα» και σπιθες στα μάγουλα, έκλεψε την παράσταση από τον ίδιο τον Ας. Ο Πικάτσου έγινε η πιο αναγνωρίσιμη φιγούρα του gaming, μασκότε της Nintendo και των Pokémon.

Σόνικ Ένας μπλε σκαντζόχοιρος, που τρέχει πιο γρήγορα από τον ήχο, έγινε το αντίπαλο δέος του Μάριο. Ο Σόνικ κουβαλάει την κουλτούρα των 90s, με attitude και coolness.

Της Ελλάδος «παιδιά»

Λουκάνικος Στην πρώτη γραμμή των πορειών της Αθήνας, ανάμεσα σε συνθήματα και δακρυγόνα, στεκόταν ατάραχος.

Κανέλλος Ο προκάτοχος του Λουκάνικου, περιπλανήθηκε σε διαδηλώσεις και πανεπιστήμια. Ο Κανέλλος έγινε cult φιγούρα της Αθήνας.

Πίνιατ, ο σκύλος στο Μαξίμου Μικρόσωμος αλλά χαμογελαστός, μπήκε στο Μέγαρο Μαξίμου κι έγινε η πιο feelgood νότα της επικαιρότητας.

Άργος Ο γέρος σκύλος του Οδυσσέα, που περίμενε 20 χρόνια τον αφέντη του και μετά ξεψύχησε. Μια από τις πιο συγκινητικές σκηνές της «Οδύσσειας» και όλης της λογοτεχνίας.

Βουκεφάλας Το θρυλικό άλογο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, που τον συνόδευε σε μάχες και κατακτήσεις.

Μήτσος, το ιγκουάνα του Λάζαρου Ένα απρόσμενο κατοικίδιο που έγινε viral στην ελληνική oos prime time σκηνή. Μονίμως στον ώμο του φιλαράκου του –και όχι ιδιοκτήτη του– Λάζαρου στη σειρά «Είσαι το ταίρι μου», οι δύο τους ζούσαν ανενόχλητη τη φάση τους.

Ραλφ, ο σκύλος του Μανώλη Ο μεγαλόσωμος σκύλος του ενός και μοναδικού θαμώνα του μπαρ στο «Κωνσταντίνου και Ελένης». Ο Ραλφ με τον Μανώλη τα 'πιναν καθημερινά στο «χαμαίτυπειον». **A**

PET'S HEAVEN

Η αξιοπρεπής αποχαιρετιστήρια φροντίδα για τα ζώα συντροφιάς

Όσοι έχουν μοιραστεί τη ζωή τους με ένα ζώο γνωρίζουν πως η απώλειά του αφήνει ένα μεγάλο κενό. Η στιγμή του αποχαιρετισμού είναι πάντα δύσκολη και συχνά οι κηδεμόνες αναζητούν έναν τρόπο που να τιμή τη σχέση και την αγάπη που μοιράστηκαν.

Τα τελευταία χρόνια, η αποτέφρωση ζώων κερδίζει έδαφος και στην Ελλάδα, προσφέροντας μια αξιοπρεπή και οικολογική επιλογή. Εξειδικευμένα αποτεφρωτήρια, όπως το Pet's Heaven, δίνουν τη δυνατότητα μιας διαδικασίας

one step: από την παραλαβή μέχρι την παράδοση της τέφρας στον κηδεμόνα, με διαφάνεια και φροντίδα, για σκύλους, γάτες, πτηνά, τρωκτικά και ψάρια.

Το ζώο κάθε ιδιοκτήτη συνοδεύεται από έναν μοναδικό ατομικό αριθμό (ατομικός αριθμός σήμανσης), χαραγμένο σε πυράντοχο ταμπελάκι, που εξασφαλίζει ότι η τέφρα που επιστρέφεται ανήκει αποκλειστικά στο δικό του κατοικίδιο. Όλη αυτή η διαδικασία, καθ' όλα όμοια με την αποτέφρωση των ανθρώπων, συνιστά μια μικρή αλλά ουσιαστική τελετή που βοηθά τον κηδεμόνα να κλείσει τον κύκλο με σιγουριά και σεβασμό. Επιπρόσθετα, το αποτεφρωτήριο Pet's Heaven, κατανώντας την ανάγκη μας για μια πιο προσωπική πινελιά, μας προσφέρει τη δυνατότητα κατασκευής χειροποίητων κεραμικών τεφροδόχων κατά παραγγελία, όπου μπορεί να αναγραφεί το όνομα του ζώου ή και κάποιο προσωπικό μήνυμα.

Extra tip: Στις επιπλέον υπηρεσίες του Pet's Heaven σημειώστε και την επιλογή ενός κοσμήματος. Κάθε κόσμημα διαθέτει μια ειδική θήκη, στην οποία μπορεί να τοποθετηθεί μια μικρή ποσότητα τέφρας.

INFO

69ο χλμ.
Αθηνών - Λαμίας
Θήβα - Μπογριάνι
2114208201
6936556535
f Petsheavengr
@petsheaven.gr
info@petsheaven.gr

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

PET LOVERS

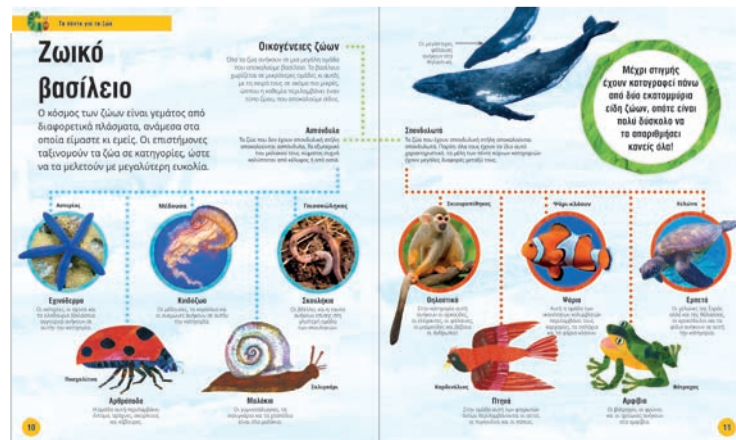
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ANUBIS

Ο πολυβραβευμένος συγγραφέας και εικονογράφος Eric Carl μας ξεναγεί στον μαγικό κόσμο των ζώων

Τον δρόμο σε έναν μαγευτικό κόσμο ανοίγουν στα παιδιά οι εκδόσεις Anubis, με τη νέα σκληρόδετη παιδική εγκυκλοπαίδεια: «Μια κάμπια πολύ πεινασμένη παρουσιάζει: Η ΠΡΩΤΗ ΜΟΥ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΖΩΩΝ». Πρόκειται για έναν πλήρη οδηγό με πληροφορίες για εκατοντάδες ζώα, για παιδιά ηλικίας 3-12 ετών, αλλά και ένα πολύτιμο εργαλείο για γονείς και εκπαιδευτικούς. Η εγκυκλοπαίδεια προσκαλεί τους μικρούς αναγνώστες να «ταξιδέψουν»

μαζί της στο ζωικό βασίλειο, εισάγοντάς τους με τον καλύτερο τρόπο στη μαγεία και στα θαύματα της φύσης. Περιέχει μια σειρά ολοζώντανων, συναρπαστικών φωτογραφιών από γνωστούς φωτογράφους της άγριας φύσης, καθώς και πάνω από 250 κλασικές εικονογραφήσεις από τον Κόσμο του Eric Carl, εξάπτοντας τη φαντασία των παιδιών. Κι εκείνα, θα βουτήξουν στα βάθη του ωκεανού, θα πετάξουν ψηλά στον ουρανό, θα διασχίσουν τις πιο καυτές ερήμους και θα συναντήσουν τα πιο εκπληκτικά ζώα! Τα παιδιά θα μάθουν πληροφορίες για τα γρηγορότερα ψάρια της Γης, τα οποία σκίζουν τα νερά με ασύλληπτες ταχύτητες, αλλά και για τους κροκόδειλους, οι οποίοι μπορούν να αλλάξουν τον σάραντα φορές στη ζωή τους. Τα παιδιά θα εξερευνούν και θα απολαμβάνουν αυτόν τον εκπληκτικό οδηγό ξανά και ξανά, ανακαλύπτοντας ότι η μάθηση είναι μια πανέμορφη περιπέτεια! Η σκληρόδετη παιδική εγκυκλοπαίδεια είναι πλέον διαθέσιμη σε όλα τα μεγάλα βιβλιοπωλεία και τα online καταστήματα.

INFO

Εκδόσεις Anubis
Σολωμού 39
Αθήνα, 2169001092-7
www.anubis.gr
f Εκδόσεις Anubis
@ekdoseis_anubis

PETFULLY

Τα handmade αξεσουάρ που θα αγαπήσεις

Το Petfully είναι κάτι παραπάνω από μια μικρή επιχείρηση· είναι το αποτέλεσμα της αγάπης των ανθρώπων του για τα ζώα και της ανάγκης τους να μοιραστούν αυτή τη σχέση με άλλους «γονείς κατοικίδιων». Ως μαμά η Λίλη, ξέρει πόσο σημαντικό είναι να νιώθεις ασφάλεια και χαρά στην καθημερινότητα με το αγαπημένο σου πλάσμα. Έτσι, δημιουργεί στο χέρι μοναδικά κολάρια, λουριά και αξεσουάρ που κουβαλούν φροντίδα, μεράκι και μια προσωπική ιστορία πίσω από κάθε ράψιμο. Στο Petfully μοιράζονται τις δημιουργίες τους τόσο με μεμονωμένους πελάτες όσο και με συνεργάτες καταστημάτων που αγαπούν το ποιοτικό χειροποίητο.

INFO

2103003489
www.petfully.gr
f petfully
petfully.gr

ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ
ΗΜΕΡΑ
ΖΩΩΝ
4 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Η Pet Pet σημαίνει emphatic αγάπη προς τα κατοικίδια μας! Με έμφαση στην ποιότητα των πρώτων υλών, την προσοχή στη λεπτομέρεια και τη συνεχή καινοτομία, δημιουργούμε προϊόντα που καλύπτουν κάθε ανάγκη των αγαπημένων σας φίλων.

Φέτος, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ζώων στις 4 Οκτωβρίου, είμαστε ιδιαίτερα περήφανοι καθώς πέντε προϊόντα της Pet Pet βραβεύτηκαν για την ποιότητά τους και τη συμβολή τους στη φροντίδα των κατοικίδιων. Η διάκριση αυτή μας δίνει δύναμη να συνεχίσουμε με αγάπη και αφοσίωση για τα κατοικίδια μας!

Βραβευμένα προϊόντα

For the love of pets

PET X-RAYS

Η πρώτη φορητή ακτινολογική μονάδα στην Ελλάδα δίπλα στο κατοικίδιό σου

Η Pet X-rays είναι η πρώτη φορητή ακτινολογική μονάδα στην Ελλάδα, προσφέροντας τη δυνατότητα να πραγματοποιούνται ακτινογραφίες εκεί όπου υπάρχει ανάγκη, εντός κι εκτός Αττικής. Με χρόνο άφιξης που υπολογίζεται μόλις σε 30 με 45 λεπτά εξυπηρετεί κτηνιατρεία, κατ' οίκον επισκέψεις και καταφύγια ζώων, διευκολύνοντας ιδιοκτήτες και επαγγελματίες. Το μεγάλο πλεονέκτημα των υπηρεσιών είναι η ταχύτητα και η άνεση, η ακριβής διάγνωση, καθώς και η μείωση του στρες τόσο για τον τετράποδο φίλο σας όσο και για εσάς. Η ομάδα αποτελείται από έμπειρο και καταρτισμένο προσωπικό που αγαπά και φροντίζει τα ζώα, ενώ ο σύγχρονος εξοπλισμός υψηλής ποιότητας εγγυάται αξιόπιστα αποτελέσματα. Με την Pet X-rays η ακτινολογική εξέταση γίνεται απλή, άμεση και χωρίς ταλαιπωρία. Διαθέσιμοι όλη την εβδομάδα, όλο το 24ωρο.

INFO

6970132210 • www.petrays.gr
f Pet X-rays @pet_xrays
petrays24@gmail.com

5 ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΟΥ Η ΓΑΤΑ ΣΟΥ ΠΟΝΑΕΙ ΚΑΙ ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΠΩΣ ΝΑ Σ' ΤΟ ΠΕΙ...

ή απλώς δεν τη «διαβάζεις» σωστά

Όταν η γάτα σου πονάει, εμφανίζει κάποια από αυτές τις συμπεριφορές

Της ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΥ

Όπως όλοι οι γατοκνιδεμένες, έτσι κι εμείς, πιστεύαμε ότι από τη Λούνα λείπει μόνο η (ανθρώπινη) φωνή. Και τι έξυπνο γατάκι και τι κοινωνικό, με τρόπους και νάζι, τι συναισθηματικό, όλο πατουσάκια και κουτουλιές για χάδια.

Μέχρι που το γατί κακόπαθε, αρρώστησε, πονούσε, και δεν το καταλάβαμε ως τη μέρα που βρεθήκαμε αξημέρωτα αλλόφρονες στο κτηνιατρείο, με τη Λούνα να αιμορραγεί από τη μύτη και να μην μπορεί να ανασάνει. Πέρα απ' το ότι χρειαστήκαμε ηρεμιστικά για πρώτη φορά στη ζωή μας, γιατί πιστέψαμε ότι το ζωντανό μας πέθαινε αβοήθητο μπροστά στα μάτια μας, δεν είχαμε ερμηνεύσει σωστά και τα σημάδια που μας έδειχναν ότι πονούσε. Να λοιπόν μερικά απ' αυτά, για να μην την πατήσετε κι εσείς σαν κι εμάς.

#1 Παρατεταμένο φτέρνισμα, σε κάποιες περιπτώσεις με αίμα.

Γενικώς, τα γατιά φτερνίζονται συχνά. Αν όμως η γάτα σου φτερνίζεται συνεχόμενα και σε κάποια από τα φτερνίσματα το υγρό είναι κόκκινο, έφυγες για κτηνίατρο όπως είσαι. Ή κάτι έχει μπει στη ρινική της κοιλότητα και την κάνει να υποφέρει (το καλό σενάριο), ή πονάει το δόντι της αδιανόητα και ίσως χρειάζεται άμεσα εξαγωγή (το μέτριο σενάριο), ή έχει κάποιον πολύποδα στην ευρύτερη ρινική/στοματική περιοχή και οπλίσου με κουράγιο και υπομονή.

#2 Απρόσμενα επιθετική συμπεριφορά.

Αν δεν υπάρχει κάτι στο περιβάλλον της που να της προκαλεί εκνευρισμό και φόβο, τα πράγματα είναι σοβαρά. Αν η για χρόνια ευγενική σου ψηφίνα ξαφνικά γρατζουνάει, (σου) επιτίθεται κάθε φορά που την πλησιάζεις και απομακρύνεται με συριγμό (το γνωστό «xxxx») και κλάμα, η εφτάψυχη βασανίζεται ή από κάποιον όγκο ή από κάποιο νευρολογικό πρόβλημα. Μην καθυστερήσεις μια επίσκεψη στο κτηνιατρείο για τσεκ-απ.

#3 Πίνει πολύ συχνά νερό και σχεδόν χτυπάει βάρδιες κοντά σε κάποια βρύση.

Νεφρική ανεπάρκεια σε πρώιμο στάδιο ή σοβαρότερο πρόβλημα με τα νεφρά. Μοιάζει χαριτωμένο που η γάτα μας τρέχει κάθε φορά που καταλαβαίνει ότι θ' ανοίξουμε τη βρύση του νιπτήρα ή του μπάνιου, αλλά πολύ συχνά αυτό μαρτυρά σοβαρό πρόβλημα και πόνο στο σώμα της.

#4 Είναι ληθαργική, όχι όμως με τον συνηθισμένο τρόπο που τα γατιά κοιμούνται όλη μέρα.

Όταν, μάλιστα, πας να τη μετακινήσεις ή να την ξυπνήσεις για να φάει, νιαουρίζει με παράπονο σαν να την πονάς. Αν αυτή η δυσφορία συνοδεύεται και από ταχύπνοια ή δύσπνοια, κάποιο καρδιολογικό πρόβλημα της στερεί τη ζωντάνια. Συνήθως όλα αυτά μαζί παρατηρούνται σε μεγαλύτερες σε ηλικία γάτες, οπότε τον νου σας στις γριούλες σας.

#5 Τσεκάρετε λίγο τη μουσούδα και τα μάτια.

Καμιά φορά, γάτες όλων των ηλικιών έχουν μισόκλειστα τα μάτια και κάπως σουφρωμένο το μουσούδι – και, όχι, δεν μας στέλνουν kitty kisses, τα γνωστά και ως «φιλιά της γάτας» με μισόκλειστα ματάκια. Πονάνε μέτρια έως πολύ και μορφάζουν ακριβώς όπως οι άνθρωποι όταν βασανίζονται από κάποιον σοβαρό σωματικό πόνο. Ένα απαλό χάδι σε όλο το σώμα της γάτας μπορεί να σας καθοδηγήσει καλύτερα για το πώς αισθάνεται και για το «πού» πονάει. **A**

ΛΟΥΝΑ

Ευχαριστίες στην κτηνίατρο κ. Ροδόπη Μασουρά για τις πληροφορίες και τη φροντίδα

Επιμέλεια:
ΜΑΡΙΑ-ΙΩΑΝΝΑ
ΣΙΓΑΛΟΥ

Look

SWATCH NEON VIBES

Τα 80s και 90s σε νέα έκρηξη

Tο neon επέστρεψε δυναμικά στη μόδα και τη street κουλτούρα, ξυπνώντας την ατμόσφαιρα των 80s και 90s με φως και ένταση. Η **Swatch** ανατρέπει ξανά το παιχνίδι του στιλ με τη συλλογή **NEON**, φέρνοντας το παρελθόν στο σήμερα με απρόσμενη φρεσκάδα. Έξι νέα ρολόγια, γεμάτα χρώμα, νοσταλγία και attitude, επανασυστίνουν την εποχή των arcade και των VHS μέσα από ένα σύγχρονο, εκρηκτικό πρίσμα. Το **NEON FLUMOTIONS** επιστρέφει από το 1988

με λεπτή κάσα **SKIN CLASSIC**, ενώ το **NEON SIGNAL FLAG** (1990) παίζει με πορτοκαλί, κίτρινο και πράσινο σε ανανεωμένη παλέτα. Το **NEON EMERALD CHRONO** δίνει νέο ρυθμό στον χρονογράφο, ενώ το **NEON SKYCHART** (1991) ξεχωρίζει με μοβ και ηλεκτρικό πράσινο. Το **NEON SEPIA** (1994) κυριαρχεί με **BIG BOLD** μορφή και το **NEON HIELO** (1993) μεταμορφώνεται σε statement piece. Η συλλογή **NEON** είναι εδώ για να φωτίσει το σήμερα με τον πιο εκρηκτικό παλμό.

ΒΙΩΣΙΜΗ ΜΟΔΑ

Καιρό έχουμε
ν' ακούσουμε
αυτή τη φράση!

Της ΕΛΕΝΑΣ ΛΑΝΑΡΑ

Τι απέγινε η βιώσιμη, ηθική, κοινωνικά υπεύθυνη μόδα;

©STEPHANE CARDINALE / CORBIS VIA GETTY IMAGES

Οργανικό βαμβάκι, ηθικές πρακτικές παραγωγής, βιώσιμη μόδα – καιρό έχω ν' ακούσω αυτές τις λέξεις. Λες και οι προβολείς έπαψαν να είναι στραμμένοι επάνω τους, λες και μπήκαν σε δεύτερη μοίρα, στο πίσω διάζωμα. Πού είναι όλοι αυτοί που έφτιαχναν υφάσματα από φύκια και κρεμάστρες από ανακυκλωμένα κουκούτσια; Πού είναι όλοι εκείνοι που έσωζαν τον πλανήτη και τη συνειδήσή μας με φυτικά βαμμένα υφάσματα, οι σχεδιαστές που χρησιμοποίησαν νήματα από τρίχα αλόγου και οι ακτιβιστές που παρακινούσαν και πίεζαν τους μεγιστάνες της μόδας να περιορίσουν τη μόλυνση και τη σπατάλη; Πιο πολύ για το Shein ακούω και βλέπω γύρω μου στρας και βάτες... Είναι η ιδέα μου;

Η τελευταία δεκαετία στη μόδα ήταν γεμάτη με μηνύματα πράσινα, φιλελεύθερα και προοδευτικά – upcycling, capsule wardrobes, βιωσιμότητα, θριφτάρισμα, αλλά και gender fluidity, quiet luxury, συμπερίληψη. Ολόκληρος ο κλάδος της μόδας προσπαθούσε να επαναπροσδιοριστεί γύρω από αυτές τις έννοιες. Πουλούσαν. Οι μεγάλοι έκαναν

rebranding και τόνιζαν τις έννοιες αυτές στις καμπάνιες τους. Οι μικροί τις έκαναν hashtag και φρόντιζαν να τις κολλήσουν κάπου κάτω από τα reels τους στο Instagram. Λες και η μόδα είχε βάλει στόχο να μας σώσει από τον κακό μας εαυτό. Σήμερα, το κοινό σαν να κουράστηκε από την ηθικολογία και το κήρυγμα. Και οι σχεδιαστές, οι μεγάλοι τουλάχιστον, σαν να επιστρέφουν στη χλιδή και την υπερβολή. Μια στροφή για την οποία κανείς δεν δείχνει να απολογείται.

Ουπς... κάτι πήγε στραβά

Ίσως έγινε ένα λάθος, επικοινωνιακό. Όλη η στροφή της μόδας προς την ηθική και τη βιωσιμότητα προξενούσε στον καταναλωτή τύψεις. Ότι με κάθε ρούχο που αγοράζει καταστρέφει τον πλανήτη και καταδικάζει το μέλλον των παιδιών του, των εγγονιών του και βάλε. Όμως οι ενοχές ποτέ δεν λειτουργούν ως κίνητρο πραγματικής αλλαγής. Μας ωθούν να κάνουμε ίσως κάποια μικρή, προσωρινή αλλαγή, ίσα ίσα για να απαλλαγούμε από αυτές. Μέχρι εκεί.

Είναι και το οικονομικό θέμα. Είναι λογικό να θέλεις ρούχα που καθρεφτίζουν τις αρχές σου και τις αξίες σου. Να θέλεις μια φούστα που δεν ράφτηκε από κακοπληρωμένους (ανήλικους) ανθρώπους και που για να φτιαχτεί δεν μολύνθηκε κάποιο ποτάμι στη Λατινική Αμερική. Αλλά κοστίζει πολύ, πολύ πιο πολύ από αυτή που θα παραγγείλεις από το Temu, και πιο πολύ ενδεχομένως από όσο αντέχει η τσέπη σου.

Μετά είναι και το θέμα της εμπιστοσύνης. Η πράσινη στροφή της μόδας είχε και μια σκοτεινή πλευρά. Πολλές εταιρείες έκαναν τεράστιες καμπάνιες περί βιωσιμότητας, που τελικά δεν ήταν παρά **greenwashing**. Το αγγελικό, οικολογικό προφίλ τους δεν ήταν παρά ένα μαρκετίστικο τρικ, ένα προσωπείο που πίσω του είχε και κακοπληρωμένη εργασία και μολυσμένα ποτάμια. Οι καταναλωτές το έμαθαν ή το διαισθάνθηκαν κι η εμπιστοσύνη άρχισε να χάνεται. Η συζήτηση άρχισε να φθίνει...

Και βέβαια είναι και το θέμα της υποκρισίας. Αυτής των premium brands. Τα οποία την τελευταία δεκαετία δεν αρκούσαν στο να

φτιάχνουν και να πουλάνε ακριβά, ποιοτικά, πολυτελή ρούχα. Ήθελαν να έχουν και ευαισθησία, όχι μόνο οικολογική αλλά και κοινωνική και πολιτική. Η υψηλή μόδα ήθελε να έχει αξίες και θέσεις ηθικές, δίκαιες και συμπεριληπτικές. Ήθελε να έχει φωτιστέφανο.

Το 2014 ο **Καρλ Λάγκερφελντ** έκανε ένα σόου στο Παρίσι όπου τα μοντέλα παρίσταναν ότι βρίσκονται σε πορεία διαμαρτυρίας και κουβαλούσαν πανό και πλακάτ με συνθήματα του τύπου «Women's Rights are more than Alright» και «History is her Story». Οκ, το όλο πράγμα ήταν ανώδυνο, ελαφρύ και χαρωπό – δεν έθιγε και τίποτα βαρύ, εκτρώσεις ή γυναικοκτονίες. Την επόμενη χρονιά, το σόου του **Pyer Moss** το σοβάρεψε λίγο παραπάνω. Ξεκίνησε με ένα σύντομο φιλμάκι για την αστυνομική βία κατά των μαύρων. Συγγενείς τέτοιων θυμάτων κάθονταν στις πρώτες θέσεις, οι δημοσιογράφοι, οι κοσμικοί και οι φασιονίστρες είχαν μεταφερθεί στα πίσω καθίσματα. Τα μοντέλα φορούσαν λευκές μπότες που έγραφαν «I can't Breathe». Και το 2016

η **Μαρία Γκράτσια Κιούρι**, στην πρώτη της συλλογή για τον οίκο **Dior**, είχε T-shirt με το σύνθημα «We should all be Feminists». Πωλούνται ακόμη. 920 ευρώ.

Το ένα θέμα είναι ότι μπορείς να είσαι φεμινίστρια και χωρίς να δώσεις ένα μνιάντικο για ένα T-shirt. Το άλλο θέμα είναι ότι όσο αγνά και ειλικρινή (λέμε τώρα) κι αν είναι τα κίνητρα των δημιουργών, κάτι δεν κολλάει. Το να κατασκευάζεις ρούχα που απευθύνονται σε ελάχιστους δεν κολλάει με τις προοδευτικές ιδέες που προσπαθούσαν οι μεγάλοι οίκοι να προσεταριστούν. Το να πουλάς T-shirt (θα το ξαναπώ) των 920 ευρώ δεν κολλάει με την προσπάθεια να κάνεις τον κόσμο ένα πιο δίκαιο μέρος. Δεν κολλάει πρακτικά. Δεν κολλάει ηθικά.

Let's get loud

Και ίσως να μην κολλάει και αισθητικά. Το οικολογικό, ηθικό και βιώσιμο. Έχει dress code. Έχει πολύ λινό, βαμβακερό και ψάθινο, έχει ήπιους τόνους και χρώματα γήινα. Όμως η μόδα αλλάζει – πάντα. Αυτή είναι η φύση της. Και η νέα μόδα, μαθαίνω, είναι εξωστρεφής, φανταχτερή και φωνακλάδικη. Σαν το όνομά της – **boom boom aesthetics**. Τι έγραφαν τα hashtags μέχρι χθες; Quite luxury; Ας το ξεχάσουμε. Η νέα μόδα φωνάζει «κοιτάξτε με».

Χρυσά ρολόγια, γούνες αληθινές και ψεύτικες, βάτες, γραβάτες. Σατέν πουκάμισα αντί για λινά, κόκκινο αντί για εκρού, ρούχα φτιαγμένα για να κάνουν κεφάλια να γυρίζουν και όχι για τους λίγους που πιάνουν το νόημα. Το boom boom, λέει, ευθύνεται και για τα ανδρικά κοσμήματα – τα δαχτυλίδια και τα ασημένια κολιέ–, για τα ανδρικά παντελόνια με ζώνη και πιέτες και το βαρύ μακιγιάζ των γυναικών. Σε πρώτη ανάγνωση μοιάζει σαν μόδα που μας φορέθηκε από τους ψηφοφόρους του Τραμπ. Αλλά ίσως είναι κάτι μαζικότερο. Ίσως είναι μια στρατηγική επιβίωσης, όταν η ζωή μοιάζει να μας πηγαίνει από το ένα ακραίο καιρικό φαινόμενο στο άλλο. Ίσως είναι απλώς μια αντίδραση στην πίεση, την οικονομική πίεση. Πολλοί πάντως στον χώρο της μόδας (και ιδιαίτερα οι μικροί, αυτοί που βρίσκονται στην παραμεθόριο της αυτοκρατορίας της μόδας) προσπαθούν απλώς να επιβιώσουν. Και οι πελάτες τους επίσης. Και όταν προσπαθείς απλώς να επιβιώσεις, η βιωσιμότητα και οι ηθικές αξίες δεν είναι απαραίτητα οι πρώτες σου έγνοιες και προτεραιότητες. Ίσως να 'ναι κι οι τελευταίες.

Η χλιδή και η λάμψη, αντίθετα, γίνονται πολύ ευπρόσδεκτες σε κάτι τέτοιες περιστάσεις. Ο κόσμος που κουράστηκε από τα ηθικά κηρύγματα, στρέφεται πρόθυμα ξανά στο βασικό στοιχείο της μόδας: την υπερβολή και την επίδειξη. Και η μόδα, με hashtags του τύπου «rich girl aesthetics» και «mobwife trend», ξαναγίνεται μια φαντασίωση υπερβολής. Σαν να αφήνει κατά μέρους την ηθική ενοχή και να επιστρέφει στον παλιό καλό της ρόλο – όχι να μας κάνει να αισθανόμαστε καλύτεροι άνθρωποι, αλλά να μας ταξιδεύει σε έναν κόσμο πιο θεαματικό από την πραγματικότητα. Κι αυτό μου φαίνεται πιο ειλικρινές από το να κάνει κοινωνικό ακτιβισμό στην πασαρέλα ή να παριστάνει ότι σώζει τον κόσμο με «ηράσινες» capsule collections. Δεν είναι «ηθικό». Αλλά είναι θεαματικό. Δεν είναι πιθανότατα οικολογικό και δεν σου απαλύνει τις τύψεις. Αλλά σου φτιάχνει το κέφι. Εμένα μου φτάνει. **A**

STRADIVARIUS

Μπρελόκ σκύλος charm με όψη δέρματος €15,99

MODIVO

Oversized σακάκι Magda Matuya

KARL LAGERFELD

Τσάντα Ikon Choupette

VICHY

Αντιγηραντική κρέμα ημέρας 50ml
Liftactiv Collagen Specialist 16 Day

Επιμέλεια:
ΜΑΡΙΑ-ΙΩΑΝΝΑ
ΣΙΓΑΛΟΥ

PAWSOME

Σκουλαρίκια Itty Bitty Kitty €29

ZARA

Πουλόβερ από τον Λούκα Γκουαντανίνο
για την 50ή επέτειο του Zara

LEGO

Ο νεαρός Σίμπα από τον
«Βασιλιάς των Λιοντα-
ριών» της Disney €139

SWATCH

Ρολόι Poodle Purple €75

GIOSEPPO

Μποτάκια Kitten Heel
Caspian €84,95

SWAROVSKI

Θήκη κινητού iPhone 13 Pro €75

ABOUT YOU

Πουλόβερ Polo Ralph Lauren €475

Ημερολόγιο ανθεκτικότητας

Έχεις καταλάβει γιατί παχαίνουμε;

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΓΚΡΟΥΣ

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, πριν κάποιες μέρες έκανα το τελευταίο μπάνιο — και το πιο ωραίο. Επειδή άργησα, άρχισε να νυχτώνει κι ήταν τόσο γαλήνια μέσα στο νερό που δεν ήθελα να βγω. Κάτι που με έκανε να σκεφτώ πως, αν κοιτούσα τη θάλασσα από τον δρόμο, δεν θα τολμούσα να μπω να κολυμπήσω νυχτιάτικα, αλλά έτσι όπως με βρήκε το τελευταίο φως μέσα στο νερό μού φάνηκε σαν το πιο ωραίο πράγμα στον κόσμο. Κι όλο αυτό μου θύμιζε όταν συχνά κοιτάμε κάτι απέξω και μας φαίνεται βουνό, ενώ αν καταφέρουμε να μπούμε μέσα και αρχίσουμε να το κάνουμε, λέμε μετά στον εαυτό μας τι χαζοί που ήμασταν και πόσο ωραίο και εύκολο είναι.

Έτσι και με τα πράγματα που έχουν να κάνουν με τον τρόπο της ζωής μας, όπως το να μάθουμε προσέχουμε τον ύπνο μας και τη διατροφή μας ή να κάνουμε γυμναστική. Ίσως χρειαστεί να αλλάξουμε συνήθειες, κι αυτό μοιάζει πολύ δύσκολο. Μέχρι οι συνήθειες όντως να αλλάξουν, και μόνο τότε συνειδητοποιούμε ότι τελικά δεν ήταν και τόσο... Το αντίθετο. Οι καινούργιες συνήθειες μάς είναι πια πολύ απαραίτητες και επιπλέον μας κάνουν πιο ανθεκτικούς και καλοδιάθετους — ή τουλάχιστον έτσι το αισθάνθηκα εγώ. Αυτό βέβαια δεν συμβαίνει επειδή ξυπνάμε ένα πρωί και λέμε «θα γίνω mindfull με τη διατροφή μου και με το σώμα μου». Χρειάζεται ένας καιρός προετοιμασίας, που θα το σκεφτούμε και θα το επιθυμήσουμε. Και συνήθως είναι η ανάγκη που μας σπρώχνει, όπως ένας γιατρός που θα μας πει «καλό θα ήταν να κόψετε τα γλυκά» ή «πρέπει να κόψετε το τσιγάρο», ή αν δεν μας αρέσει που λαχανιάζουμε όταν ανεβαίνουμε τις σκάλες, ή μετά από έναν χωρισμό που έχουμε φτάσει στον πάτο και λέμε «θέλω να κάνω μια νέα αρχή». Ή μπορεί να είναι το παράδειγμα ενός κοντινού μας ανθρώπου, που τον αγαπάμε και τον εκτιμάμε, και βλέπουμε τα ευεργετικά οφέλη πάνω του — κι αυτό είναι πολύ ωραίο, γιατί έτσι καταφέρνουμε να είμαστε χρήσιμοι ο ένας για τον άλλο.

Αυτό που θέλω να σου πω, όμως, είναι για τα κιλά που πήρα — κάτι που παλιότερα θα μου φαινόταν εντελώς ανάξιο λόγου. Κανονικά δεν θα έπρεπε να αποτελούν θέμα συζήτησης τα κιλά μας, αλλά κανείς δεν μας μαθαίνει πέντε βασικά πράγματα που, αν τα ξέραμε, αντι

να μιλάμε για αυτά απλώς θα τα κάναμε. Κανείς δεν μας μαθαίνει ότι το πολύ ή το λάθος φαγητό κάνει κακό στην υγεία μας, και ότι αν αρχίσουμε να παίρνουμε βάρος καλό είναι να βρούμε τι δεν πάει καλά ή μήπως κάτι πρέπει να αλλάξουμε στη διατροφή μας — αν και δεν είναι πάντα εύκολο να κάνουμε αυτές τις ερωτήσεις στον εαυτό μας, ειδικά αν είμαστε ζορισμένοι ή έχουμε άγχη και προβλήματα.

Από την άλλη, όλα συνδέονται: τα κιλά που πήραμε με την κακή διάθεση και το άγχος μας, η γεύση και η ποσότητα του φαγητού που τρώμε με την ενέργεια που (δεν) έχουμε μέσα στη μέρα, η υγεία του εντέρου με τη διαύγεια του μυαλού μας, η πλαδαρότητα των μυών μας με την προστασία της καρδιάς, κι ένα σωρό άλλα πράγματα που αλληλεπιδρούν μέσα μας συνεχώς, γιατί έτσι είμαστε φτιαγμένοι. Κάνουμε το λάθος να σκεφτόμαστε τον εαυτό μας σαν ξεχωριστά κομμάτια, ενώ όλα είναι συγκοινωνούντα δοχεία. Κι αν από μια ηλικία και μετά αρχίζει να μας απασχολεί η υγεία μας είναι γιατί την αισθανόμαστε πιο εύθραυστη, κι αυτό μας προξενεί φόβο για το «μετά» — και δικαίως. Γι' αυτό όλη αυτή η συζήτηση για τη διατροφή και τα κιλά δεν είναι lifestyle και περιοδικά και αμερικάνικες δίαιτες, αλλά είναι *lifestyle medicine*. Κι αν το καταλάβεις αυτό, χωρίς υπερβολή, μπορεί να σου σώσει τη ζωή.

Resilience tips

- Τα λίγα κιλά που παίρνουμε «σιγά σιγά» είναι ένα καμπανάκι.
- Το λίπος στην κοιλιά δεν είναι απλώς αισθητικό θέμα: συνδέεται με το συκώτι, με την ινσουλίνη και με τα λιπίδια του αίματος, επηρεάζοντας την καρδιά και τον μεταβολισμό μας.
- Οι δίαιτες δεν είναι αποτελεσματικές για να ελέγξουμε το βάρος μας. Χρειαζόμαστε την κατάλληλη διατροφή που να ταιριάζει στον τρόπο ζωής μας και να μας αρέσει.
- Η μεσογειακή διατροφή και η καθημερινή κίνηση είναι τα πιο απλά και ασφαλή εργαλεία για υγεία και ισορροπία.

Henri Matisse,
Breakfast, 1920

Εγώ, λοιπόν, πήρα μέσα σ' έναν χρόνο 5 κιλά. Πώς; Από τα 57 πήγα στα 58, και μετά στα 60, και μετά στα 62, χωρίς να τρώω περισσότερο από πριν, απλώς επειδή είχα χάσει τα οιστρογόνα μου λόγω της εμμηνόπαυσης και επειδή δεν έκανα τη διατροφή που χρειαζόταν ο οργανισμός μου. Κι αν δεν έβαζα ένα φρένο, στο μέλλον θα πήγαινα στα 63, στα 65, και μια μέρα θα είχα φτάσει στα 70 χωρίς καθόλου να το καταλάβω και χωρίς να φταίω, και θα έλεγα «πρέπει να αδυνατίσω».

Κι όταν ο ακτινολόγος ένα απόγευμα, δίνοντάς μου τα αποτελέσματα από έναν υπέρηχο κοιλίας, μου είπε χαμογελαστά «*όλα καλά! μόνο έχετε λίγο λιπάκι στο συκώτι*», δεν κατάλαβα τι εννοούσε. Η απορία μου λύθηκε όταν συνειδητοποιήσα ότι, από μια ηλικία και μετά, ο μεταβολισμός μας αλλάζει. Καίμε πιο αργά τις θερμίδες και γι' αυτό παίρνουμε πολύ πιο εύκολα βάρος, κυρίως στην κοιλιά — εκεί που μαζεύεται το σπλαχνικό λίπος. Το «λιπάκι στο συκώτι» είναι από τα πιο συχνά καμπανάκια μετά τα 50, όχι κάτι φοβερό από μόνο του, αλλά μπορεί να ανεβάσει τη χοληστερίνη και το ζάχαρο. Και άρα είναι σημάδι ότι πρέπει να προσέξουμε περισσότερο τη διατροφή μας, το βάρος μας και την άσκηση. Μαζί μ' αυτά, προσπάθησα να καταλάβω τι είναι η μεταβολική υγεία και τι είναι η καμπύλη του ζαχάρου, τι επίδραση έχουν στον οργανισμό μας τα γλυκά και οι πολλοί υδατάνθρακες, κι ένα σωρό άλλα πράγματα που κάνουμε λάθος. Που έχουν σαν αποτέλεσμα, μεγαλώνοντας, τα παραπάνω κιλά να αρχίζουν να φαίνονται στις εξετάσεις αίματος: όπως φάνηκαν και στις δικές μου. Το επόμενο βήμα θα ήταν ένα χαπάκι για τη χοληστερίνη κι ένα ακόμα για το ζάχαρο ή δεν ξέρω για τι άλλο. Κάπως έτσι, έχοντας μάθει να μετράμε την τροφή με τη συναισθηματική μας ανάγκη, και όχι με τη θρέψη του οργανισμού μας, καθώς γερνάμε, μοιάζουμε με αυτοκίνητα που βγάζουν προβλήματα και παλιώνουν πιο γρήγορα από την ώρα τους.

Κατάλαβες τώρα τον μηχανισμό, γιατί παχαίνουμε; Επειδή δεν κάνουμε κάτι σε αυτό το κρίσιμο σημείο που παίρνουμε λίγα λίγα τα κιλά, που οι διαφορές είναι μικρές και πραγματικά δεν έγινε και τίποτα, αλλά συνηθίζουμε αμέσως τον εαυτό μας λίγο πιο βαρύ από πριν.

Τελικά ξαναγύρισα στα 57 κιλά, αλλάζοντας τη διατροφή μου και μια σειρά από πράγματα. Ξέρεις τι με βοήθησε πιο πολύ; Το ότι άρχισε να με απασχολεί το πώς δουλεύει ο οργανισμός μου και κατάλαβα τι διατροφικά λάθη έκανα. Γιατί όλα μια διαδικασία είναι, που το ένα οδηγεί στο άλλο. Κάπως έτσι ξεκίνησα να σου τα γράφω όλα αυτά, για να περιγράψω μέσα από την εμπειρία μου πώς είναι να αλλάζεις συνήθειες, σιγά-σιγά, στο μέτρο του εφικτού, και να αρχίσεις να αισθάνεσαι πιο υγιής και ισορροπημένος μέσα σου. Το μόνο σίγουρο είναι ότι για να χάσουμε βάρος δεν χρειαζόμαστε «δίαιτα», που είναι βασανιστική και τα αποτελέσματά της δεν διαρκούν. Αλλά μια διατροφή που να είναι βιώσιμη, να ταιριάζει στον τρόπο της ζωής μας, να την απολαμβάνουμε και να μας κάνει καλό — χωρίς να το κάνουμε θέμα. Και το χρειαζόμαστε όλοι, ανεξάρτητα από την ηλικία μας και τα κιλά μας. **A**

Η ΛΙΘΟΥΑΝΗ ΥΨΙΦΩΝΟΣ ΑΣΜΙΚ ΓΚΡΙΓΚΟΡΙΑΝ
ΣΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

Μια ανεπανάληπτη συνάντηση με έργα Τσαϊκόφσκι και Ραχμάνινοφ

Με μια λαμπρή πορεία που την οδήγησε στις πιο φωτεινές σκηνές της Ευρώπης—από τη Βιέννη και το Σάλτσμπουργκ έως τη Μαδρίτη και τη Σκάλα του Μιλάνου—έρχεται στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών η Λιθουανή υψίφωνος **Ασμίκ Γκριγκοριάν**, για να μοιραστεί με το κοινό της Αθήνας μια βραδιά γεμάτη πάθος και λυρισμό. Οι διακρίσεις της, όπως το Orus Klassik και το Μεγάλο Βραβείο της Επιτροπής στα Βραβεία Μουσικού Θεάτρου, την καθιστούν ήδη θρύλο της εποχής της. Μαζί με τον σπουδαίο πιανίστα και συμπατριώτη της **Λούκας Γκένιουσας**, θα ερμηνεύσουν ένα πρόγραμμα εστιασμένο σε τραγούδια του ρωσικού ρομαντισμού. Η βραδιά ξεκινά με Τσαϊκόφσκι και ολοκληρώνεται με Ραχμάνινοφ, έναν συνθέτη που αγαπά πολύ η Γκριγκοριάν και του οποίου κομμάτια συμπεριέλαβε, μάλιστα, στο πολυβραβευμένο άλμπουμ της «*Dissonance*». Όπως η ίδια αναφέρει, οι ρομάντσες του κορυφαίου αυτού Ρώσου μουσικού, διάρκειας λίγων λεπτών, μοιάζουν με όπερες-μινιατούρα. —**Νίκη-Μαρία Κοσκινά**

Χορηγός Τράπεζα Πειραιώς.

INFO Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, 17 Οκτωβρίου

Θέατρο,
μουσική,
εκθέσεις,
προβολές.
Πολιτιστικές
προτάσεις
που μας
ιντριγκάρουν
αυτό το
επταήμερο.

1 Ο Ρόμπι Ουίλιαμς ξανά στην Ελλάδα

Για πρώτη φορά έρχεται στο Παναθηναϊκό Στάδιο ο αληθινός σόουμαν της παγκόσμιας ποπ σκηνής, για να παρασύρει το κοινό σε μια ανεπανάληπτη εμπειρία, όπως μόνο εκείνος ξέρει. Με μια καριέρα γεμάτη επιτυχίες, εκατομμύρια πωλήσεις δίσκων, δεκάδες βραβεία και αμέτρητες sold out εμφανίσεις, συνεχίζει να γοητεύει και να εμπνέει. Ένας ζωντανός θρύλος, για ένα ακόμη live στην Ελλάδα, έτοιμος να αποδείξει ξανά γιατί το κοινό τον λατρεύει. *Καλλιμάραρο, 2 Οκτωβρίου*

©EPA/MICHAEL BUHOLZER

2 Παλεύοντας με τα θηρία της ψυχής

Στην πέμπτη του ατομική έκθεση, με τον τίτλο «The Beast was Harmless and Horrible», σε επιμέλεια Γιάννη Κουκουλά, ο Θοδωρής Μπαργιώτας μετατρέπει το ανοίκειο σε οικείο. Με ζωγραφική που ισορροπεί ανάμεσα σε ρεαλισμό και φανταστικό, καλεί τον θεατή να συναντήσει το εσωτερικό του τέρας. Μορφές, χρώματα και ένταση συνθέτουν έναν κόσμο όπου ο φόβος και η επιθυμία γίνονται ένα. *Γκαλερί Αίμα, 2 Οκτωβρίου έως 1 Νοεμβρίου*

3 Το «Blue train» επιστρέφει

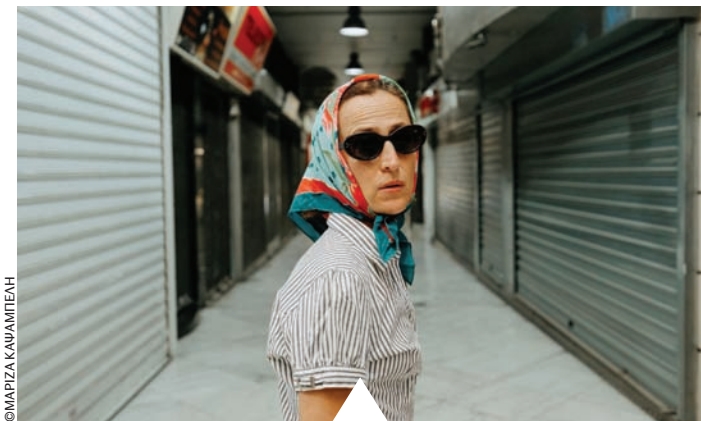
Με ανανεωμένο καστ έρχεται για δεύτερη σεζόν το έργο του Γεράσιμου Ευαγγελάτου, σε σκηνοθεσία Γιώργου Σουλεϊμάν. Με φόντο τα γενέθλιά του, ο κεντρικός ήρωας προσπαθεί να διαχειριστεί την κρίση ηλικίας του, ενόψει των 45, σε συνδυασμό με τις απαιτήσεις ή τις συμβουλές των πιο κοντινών του ανθρώπων. Ένα έργο φρέσκο που θέτει ερωτήματα του σήμερα και μιλά στην ψυχή και τις αναζητήσεις μας. *Θέατρο Αλμα, από 3 Οκτωβρίου*

4 Τα παιδιά που μεγαλώνουν απότομα

Ο «Πουπουλένιος» του Μάρτιν Μακ Ντόνα σε σκηνοθεσία Νικορέστη Χανιωτάκη επανέρχεται και φέτος, με μια αλλαγή στη διανομή: ο Δημήτρης Πιατάς αντικαθιστά τον Αλέκο Συσσοβίτη. Ένας συγγραφέας βρίσκεται στον ανακριτή, καθώς τα διηγήματά του έχουν απίστευτες ομοιότητες με ανεξιχνίαστες παιδοκτονίες. Ο κόσμος της φαντασίας μπλέκεται με την πραγματικότητα σε ένα αστυνομικό θρίλερ που κρατά αμείωτο το ενδιαφέρον του θεατή. *Σύγχρονο Θέατρο, από 3 Οκτωβρίου*

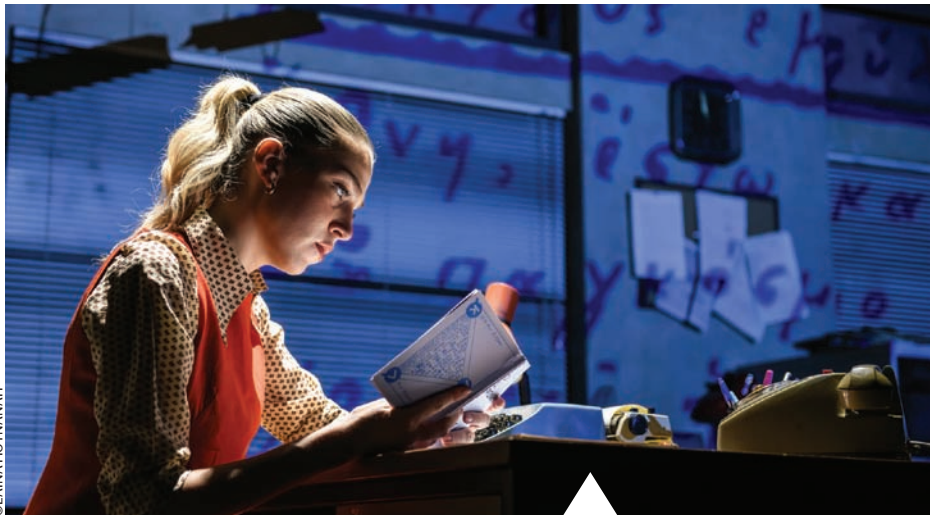
Για να καταχωριστείτε στους οδηγούς της Α.Υ., στείλτε δελτία Τύπου 2 εβδομάδες πριν από την προγραμματισμένη ημερομηνία. Ταχυδρομικώς στη διεύθυνση Χαρ. Τρικούπη 22, 10679 Αθήνα ή στο fax 210 3617310 ή στο avguide@athensvoice.gr

© ΜΑΡΙΖΑ ΚΑΥΑΜΠΕΛΗ

5 Η ταραγμένη Αθήνα του 1965

Για πρώτη φορά μεταφέρεται στη θεατρική σκηνή το τελευταίο μυθιστόρημα του Στρατή Τσίρκα «Η χαμένη άνοιξη», σε θεατρική διασκευή του Άρη Λάσκου και σκηνοθεσία του Βαλάντη Φράγκου. Η δράση μάς μεταφέρει στην Αθήνα του 1965, σε μια περίοδο πολιτικών αναταραχών, με αποκορύφωμα τη δολοφονία του Σωτήρη Πέτρουλα. Στο έργο πρωταγωνίστρια είναι κυρίως η ιστορία. **Θέατρο Πορεία, από 2 Οκτωβρίου**

© ΕΛΙΝΑ ΠΟΥΝΑΝΗ

6 Ένα δημοσιογραφικό δράμα

Τα «Ανεξάρτητα κράτη» του διδύμου Γιώργος Παλούμης και Αντώνης Τσιτσιόπουλος αντλούν έμπνευση από την ιστορία του γιατρού Βασίλη Τσιρώνη κατά τη Δικτατορία και τις αρχές της Μεταπολίτευσης, μεταφέροντας επί σκηνής ένα δυνατό αστυνομικό θρίλερ, που ξεχώρισε την προηγούμενη σεζόν. Ένας άνθρωπος κλείνεται στο σπίτι του, αντιδρώντας στο σύστημα, ώσπου η αστυνομία εισβάλλει κι εκείνος πέφτει νεκρός. Αυτοκτονία ή κρατική δολοφονία; **Θέατρο Χώρα, από 5 Οκτωβρίου**

© ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΣ

7 Οι αποκαλύψεις που σοκάρουν

Ένας καθηγητής καλεί τους μεταπτυχιακούς φοιτητές του σε μια φαινομενικά ήσυχη, ποιοτική βραδιά στην Κυψέλη. Όσπου το κλίμα ανατρέπεται. Φήμες και διαδόσεις έρχονται να ταραξουν τις συζητήσεις τους και τα όρια αρχίζουν να χάνονται. Ποιος θα αποδώσει δικαιοσύνη τώρα; «Οι άγριοι» του Γιώργου Παλούμης παίζονται για δεύτερη χρονιά και είναι μια σκληρή αθηναϊκή ιστορία που διαδραματίζεται σε μια πολυκατοικία στο κέντρο το 2025. **Θέατρο Τζένη Καρέζη, από 5 Οκτωβρίου**

8 Από την Αμερική στην Αθήνα για λίγες ημέρες

Ο επιτυχημένος ηθοποιός του Μπρόντγουεϊ Τζιν Ζιλέτ έρχεται για λίγες ημέρες στην Ελλάδα για να πρωταγωνιστήσει στην παράσταση που υπογράφουν το δίδυμο Ιόλη Ανδρεάδη και Άρης Ασπρούλης. Το «Αρτώ/Βαν Γκογκ» παρουσιάζει τον Αρτώ σε ένα κατάσμεστο αμφιθέατρο, έπειτα από χρόνια εγκλεισμού, να υποστηρίζει σθεναρά την άποψη ότι ο Βαν Γκογκ δεν αυτοκτόνησε. **Θέατρο Σημείο, 1 έως 19 Οκτωβρίου Παναθηναϊκό Στάδιο, 26 Σεπτεμβρίου**

© ΕΛΙΝΑ ΠΟΥΝΑΝΗ

9 Οι Σπυριδούλες αλλάζουν στέγη

Η παράσταση της Νεφέλης Μαϊστράλη, σε σκηνοθεσία Θανάση Ζερίτη και Χάρη Κρεμμύδα, από την ομάδα 4Frontal, ζωντανεύει την αληθινή ιστορία μιας 12χρονης υπηρέτριας και φωτίζει τις ψυχοκόρες των δεκαετιών '50 - '60. Με ζωντανή μουσική από τους Θραξ Πανκς και επτά εξαιρετικούς ηθοποιούς, αποκαλύπτει μια σκληρή, επίκαιρη αλήθεια για την αυτοδιάθεση των γυναικών. **Θέατρο Κατερίνας Βασιλάκου, από 6 Οκτωβρίου**

10 Χαρούλης: Ο τελευταίος καλοκαιρινός «χορός»

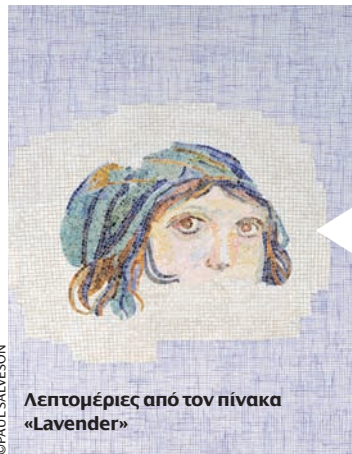
Ο ερμηνευτής ολοκληρώνει τον φετινό κύκλο των περιοδειών του με τον τίτλο «Ελα στον χορό» με δυο μοναδικές εμφανίσεις στην Αθήνα, προτού φύγει για το τελευταίο του live στη Θεσσαλονίκη. Μια συναυλία-γιορτή, με κέφι, αγαπημένα τραγούδια, όπως άλλωστε μας έχει συνηθίσει. Πάρτε ζακετούλα και ετοιμαστείτε να τον απολαύσετε, σε δύο live γεμάτα ένταση και παλμό. **Δημοτικό Θέατρο Λυκαβηττού, 4 & 5 Οκτωβρίου**

© ΚΙΚΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

11 Το τίμημα της ομορφιάς

Ο Αργύρης Ξάφης επιστρέφει για ακόμη μια χρονιά στην παράσταση «Το πιο όμορφο σώμα που έχει βρεθεί σε αυτό το μέρος» του Καταλανού Ζουζέπ Μαρία Μιρό, σε σκηνοθεσία Ζωής Ξανθοπούλου. Ένας άντρας υποδύεται όλους τους ρόλους, μεταπηδώντας από τον έναν στον άλλο και αξιοποιώντας όλη τη σκηνή για ένα συγκλονιστικό one-man show. **Θησείον, από 3 Οκτωβρίου**

© PAUL SALVESON

Λεπτομέρειες από τον πίνακα «Lavender»

12 Οι μελωδία της... ζωγραφικής

Στην έκθεση «Μουσική και μωσαϊκά», ο Πάολο Κολόμπο συνθέτει ακουαρέλες και πικτικές εγκαταστάσεις όπου γραμμές και χρώματα τέμνονται σαν πτυχώσεις υφασμάτων, σε μια καθαρή αναφορά στην αρχαιότητα. Η ζωγραφική του γίνεται ποιητική γλώσσα, διάλογος ανάμεσα σε παράδοση και μοντερνισμό, ακαδημαϊκή και λαϊκή κουλτούρα, που αποκαλύπτει την ουσία μέσα στη λιτότητα. **Γκαλερί Bernier / Eliades, έως 8 Νοεμβρίου**

13 Ο Δημήτρης Παπαϊωάννου δημιουργεί για τα 40 χρόνια Κυκλαδικής Τέχνης

Το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης γιορτάζει 40 χρόνια με μια μοναδική fundraising παράσταση του Δημήτρη Παπαϊωάννου. Το έργο «THIS THAT KEEPS ON – a personal archaeology» ανασυνθέτει θραύσματα τεσσάρων δεκαετιών σε ζωντανό διάλογο αρχαίου και σύγχρονου, όπου χορευτές και εικόνες-χίμαιρες υφαίνουν μια προσωπική αρχαιολογία. Τα έσοδα της εκδήλωσης στηρίζουν τη μεταμόρφωση του Μουσείου. **Ωδείο Ηρώδου του Αττικού, 3 Οκτωβρίου**

Αριζόνα Dream

Ο Μόσχος

Θεραπευτήριο

Σαϊτα

Κι όμως, υπάρχουν ακόμη φτηνά και τίμια στέκια

Της ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΒΝΑΤΣΙΟΥ

«Φτηνό; Τι είναι πια φτηνό σήμερα;». Η φίλη που εμπιστεύομαι τη γνώμη της μου γυρίζει πίσω την ερώτηση και αφήνει βαθύ αναστεναγμό. Όντως. Σουβλάκια παραγγέλνεις και το 20ευρω δεν το γλυτώνεις. Αλλά υπάρχουν ακόμη εκείνα τα ωραία, τα «δικά» μας μαγαζιά. Εκεί που θα βγεις, θα φας, θα το ευχαριστηθείς και θα φύγεις χωρίς να κάνεις από μέσα σου υπολογισμούς για το τι σου έμεινε στην τσέπη. Αυτά τα εστιατόρια είναι καλά, είναι νόστιμα, είναι και τίμια. Και, ευτυχώς, υπάρχουν ακόμα

ΚΑΦΕΝΕΙΑ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΚΑΦΕΝΕΙΑ

Αριζόνα Dream

Η Στέλλα ήθελε να φτιάξει ένα μαγαζί οικείο, ένα καφενείο παραδοσιακό, να μπορείς να έρθεις, να τσιμπήσεις κάτι, να πιεις ένα τσίπουρο ή μια ρακή και να μην πληρώσεις πολλά λεφτά. Έτσι, έστησε ένα τόσο δα κουζινάκι, άπλωσε καρέκλες στην Αγίας Ζώνης, τον ομορφότερο κυψελιώτικο πεζόδρομο, κι άνοιξε το Arizona Dream. Η μαμά της, η γλυκιά κυρά Λευκή, μαγειρεύει τηγανιά κοτόπουλο με μoustάρδα, τέλειο χοιρινό ριγάντο, σκιουφικτά με μανιτάρια και άλλα μικρά πιατάκια που θα χορτάσουν την πείνα σου – όλα κάτω από €9/πιάτο. **Αγίας Ζώνης 42, Κυψέλη**

Το Κουτσό

Αυτό το συνεργατικό καφενείο στη Βαλτινών, μια ανάσα από το Πεδίον του Άρεως, είναι σκέτη ανακούφιση. Ιδανικό σημείο για να συναντήσεις φίλους με αφορμή το τσιμπολόγημα – οι τιμές του είναι τέτοιες που με τεράστια ευκολία λες τη φράση «Μια ακόμη γύρα απ' όλα, παρακαλώ!». Έχει φοβερές πατατούλες σοτέ (με σκόρδο, πάπρικα, μπούκοβο, δεντρολίβανο, ρίγανη και μπαλσάμικο), χειροποίητη καπνιστή μελιτζανοσαλάτα (τη σωστή), φιλετάκια κοτόπουλο, κεμπάπ πολιτικό,

φρέσκο χωριάτικο λουκάνικο, ντάκο γενναιόδωρο. Πήραμε σχεδόν όλο τον κατάλογο, μπίρες τόσες που κανείς δεν θυμάται πόσες ακριβώς (...), στο τέλος πληρώσαμε €18/άτομο – ούτε καν 20. Νομίζω τους κλέψαμε. **Βαλτινών 14, Γκύζη, 2111180163**

Γαρούφος ή Παλιό Καφενείο

Είναι ένα καλτ (πιο καλτ πεθαίνεις) καφενείο δίπλα στο ΠΛΥΦΑ, που λέγεται Γαρούφος (το όνομα του ιδιοκτήτη), αλλά ακούει και στ' όνομα Παλιό Καφενείο – όπως κι αν το φωνάζεις, θα γυρίσει. Και τέλος πάντων, το όνομα δεν έχει σημασία, γιατί άμα φας τα συκωτάκια του, ξεχνάς και το δικό σου. Ο Γαρούφος (ή παλιό καφενείο) είναι δύναμη υπολογίσιμη στη σχάρα: τα καλαμάκια του λουκούμι, το μπιφτέκι πελώριο και γεμιστό, το λουκάνικο αυστηρώς χωριάτικο. Θα φας τηγανητές πατάτες βουνό, θα φας κι ομελέτες τεράστιες, στο τέλος θα τραγουδήσεις και Καζαντζίδη. **Κορυτσάς 48, Βοτανικός, 2103466041**

Ολύμπιον

«Παραδοσιακών Καφεπωλείων» λέει η ταμπέλα του, αλλά το Ολύμπιον το λες και μαγέΡΙκο, το λες και τόπο συνάντησης (εδώ τρώει όλη η γειτονιά), το λες και «πάλι καλά που υπάρχει». Εδώ θα βρεις όλα τα παινεμένα μαγειρευτά

της ελληνικής κουζίνας, σε τιμές που μοιάζουν πολύ καλές για να είναι αληθινές. Όταν φτάσει ο λογαριασμός θα νομίσεις πως είναι λάθος – δεν είναι. **Αναπαύσεως 9, Μετς, 2109244388**

ΨΑΡΑΚΙ ΠΟΥ ΝΟΣΤΙΜΙΖΕΙ
ΚΑΙ ΔΕΝ ΚΟΣΤΙΖΕΙ

Θεραπευτήριο

Σταθερή αξία στα Πετράλωνα αυτό το Θεραπευτήριο γιατρεύει την πείνα και τη φτώχεια μαζί, δύο σε ένα. Άλλοι έρχονται για τα μαγειρευτά του κι άλλοι για το κρέας του, αλλά όσοι ξέρουν θα σου πουν για τον σπαρταριστό «βυθό» του. Για τα ολόφρεσκα μύδια αχνιστά, τη σουπιά στα κάρβουνα, τις πραγματικά φρέσκες γαρίδες, τα μεγάλα ψάρια σχάρας, για την ψητή σαρδέλα και το τηγανητό γαυράκι. Στο Θεραπευτήριο ποτέ κανείς δεν έμεινε αγιάτρευτος (πεινασμένος). **Καλλισθένης & Κυδαντιδών 41, Πετράλωνα, 2103412538**

Λαγουδέρα

Αρχικά, να πω κάτι βασικό: όταν ξεκινήσεις για εδώ, μην ξεχάσεις... την ταυτότητά σου! Για να φας στη Λαγουδέρα, πρέπει πρώτα να περάσεις από το φυλάκιο του Πολεμικού Ναυτικού (!) μια που το εστιατόριο βρίσκεται εντός Π.Ο.Ν (Προμηθευτικός Οργανισμός Ναυτικού) – ένας ναύτης στην είσοδο

θα σου ζητήσει διαπιστευτήρια για να σε αφήσει να περάσεις κατά τ' άλλα ανενόχλητος. Να το κάνεις, γιατί αξίζει να την ανακαλύψεις αυτή την ψαροταβέρνα, που για δεσ πού πήγε και κρύφτηκε. Δεν θα πιστεύεις πόσο φρέσκο είναι το ψαράκι που τρως, πόσο νόστιμοι οι θαλασσινοί μεζέδες και πόσο λίγο πλήρωσες για όλα αυτά. **Ιερά Οδός 102Α, Εντός Π.Ο.Ν., 2104410059**

Τριαντάφυλλο της Νοστιμιάς

Τριάντα ολόκληρα χρόνια στη Στοά Λέκκα αυτό το Τριαντάφυλλο μας έχει καλομάθει. Δεν έχει μόνο ψάρι, αλλά τη φήμη του σ' αυτό τη χρωστάει. Θα πάρεις οπωσδήποτε τη φιλεταρισμένη σαρδέλα, τις σπαρταριστές κουτσομούρες και τον μπακαλιάρο. Κι από θαλασσινά, το θράψαλο και το χταπόδι σχάρας, όπως και τις γαρίδες σαγανάκι – όλα λίγο κάτω ή πάνω από 10€. **Λέκκα 22, Σύνταγμα, 2103227298**

Ο Μόσχος

Ταπεινό ψαράκι σε τίμιο ταβερνάκι. Μπορεί στον Μόσχο στον Ταύρο να μη βρεις μεγάλα ψάρια, αλλά κανένα μικρόψαρο του αφρού δεν θα σου λείψει. Ούτε η αίσθηση της παλιάς αθηναϊκής γειτονιάς, που κάπως έτσι τη φαντάζεσαι: από ένα τραπέζι στο πεζοδρόμιο να παρακολουθείς τις γειτονισες να χαιρετιούνται εγκάρδια και να λένε τα νέα τους. Λες και μπήκες κατά λάθος σε

πλάνο της Φίνος Φιλμς. Από εκείνη την εποχή είναι και οι τιμές. **Λ. Ειρήνης 19, Ταύρος, 2103466355**

ΣΩΣΤΗ ΤΑΒΕΡΝΑ
ΕΙΝΑΙ Η ΤΙΜΙΑ ΤΑΒΕΡΝΑ

Σαϊτα

Αν δεν ξέρεις τη Σαϊτα, κι ακούσεις για μια ταβέρνα στην Πλάκα, μάλλον θα καγχάσεις. «Άλλο ένα μαγαζί για τουρίστες!», θα σκεφτείς, και πόσο άδικο θα έχεις. Όχι ότι δίπλα σου δεν τρώνε ηλιοκαμένοι ταξιδευτές με σαγιονάρες και ψάθινα καπέλα. Αλλά το φαγητό είναι ακριβώς όπως πρέπει: απλό, χορταστικό, τίμιο και φρεσκομαγειρεμένο. Μέχρι κι ο μουσακάς τους αξίζει! Τα μπιφτέκια είναι άψογα, οι πατάτες ολόφρεσκες, το αρνάκι πεντανόστιμο. Φάγαμε πέντε άτομα, σκάσαμε και οι πέντε, πληρώσαμε συνολικά €95 και φύγαμε χαϊδεύοντας τις κοιλιές μας. **Κυδαθηναίων 21, Πλάκα, 2103226671**

Σπύρος και Αντώνης

Ασπροκόκκινο καρό τραπεζομάντιλο, ατμόσφαιρα παλιάς ταβέρνας (τσικνα, ξύλο και παθιασμένες συζητήσεις), στο βάθος και μια εξίσου νοσταλγική αυλή για τις καλές μέρες. Ο Σπύρος και Αντώνης είναι το πιο νόστιμο μυστικό των Πατνσιών κι η μαεστρία του ψήστη στη σχάρα δεν παίζεται. Όλα τα κρεατικά της ώρας να τα πάρεις (με-

γάλο σουξέ το μπιφτέκι και το μερακλίδικο παιδάκι) και να μην πιστεύεις τα μάτια σου όταν έρθει ο λογαριασμός – ναι, είναι τόσο φτηνό, υπογράφω. **Γαβριηλίδου 24, Άνω Πατήσια, 2102022358**

Αξώτης

Σκαρφαλωμένη εκεί ψηλά στις ανηφόρες του Πολύγωνου, αυτή η ταβέρνα (Αξώτης είναι ο Ναξιώτης, κι εδώ πρωτοκατοίκησαν πολλοί από το νησί) είναι συνώνυμη με τα παιδάκια της. Από αρνάκι ή και από κοτόπουλο, ψημένα στην εντέλεια όπως και κάθε τι άλλο που βγάζει αυτή η σχάρα: μπιφτέκι, πανσέτα, χοιρινή μπριζόλα, φιλέτο κοτόπουλο. Μπροστά σε όλα αυτά μη ξεχάσεις το άλλο υπερθέαμα του καταστήματος: τη θεϊκή, ψιλή τηγανητή πατάτα, που κανείς δεν θέλει να μοιραστεί. **Παπαρσένη 15, Πολύγωνο, 2106459130**

Μαύρος Γάτος

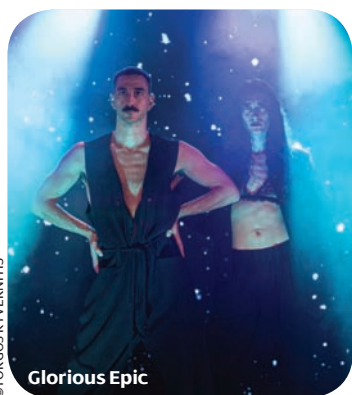
Δεν υπάρχει Παγκρατιώτης που να μην υπερηφανεύεται για αυτή την ταβέρνα. Ο Μαύρος Γάτος είναι εκεί πολύ πριν η γειτονιά του γίνει μόδα, κι αντέχει ακόμη με την ίδια ποιότητα και όλα τα τραπέζια του γεμάτα. Όλοι παίρνουν παιδάκι (και καλά κάνουν), εγώ θα σου προτείνω και τα μπιφτέκια και οπωσδήποτε το μοσχάρι στο συκώτι, που τυλίγεται μέσα σε αρνίσια μπόλια. Μεγαλεία! **Πολέμνος 4, Παγκράτι, 2107236903**

VERY ΜΕΞΙΚΑΝΟΙ

30 ΧΡΟΝΙΑ
AMIGOS.
ΓΙΝΑΜΕ ΒΕΡΟΙ
ΜΕΞΙΚΑΝΟΙ!

Amigos
30
ΧΡΟΝΙΑ
DESDE 1995

ΓΛΥΦΑΔΑ: ΚΥΠΡΟΥ 65 | ΝΕΑ ΣΜΥΡΝΗ: ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ 70 | AMIGOS.GR

To Art Explora Festival

Το πλωτό μουσείο για πρώτη φορά στην Ελλάδα

Το Art Explora Festival, το πλωτό μουσείο-καταμαράν 47 μέτρων, έρχεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα και αγκυροβολεί στον Πειραιά. Για δέκα ημέρες, το λιμάνι μετατρέπεται σε κόμβο καλλιτεχνικής δημιουργίας, με ελεύθερη είσοδο. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει χορό, περφόρμανς, συναυλίες, DJ sets, προβολές, εργαστήρια και εκθέσεις, δίνοντας στους επισκέπτες μια πολυδιάστατη εμπειρία.

Το φεστιβάλ ανοίγει με το «*Bolero*» του Αντώνη Φωνιάδακη, ενώ ακολουθούν έργα των Αντώνη Βαή, Σοφίας Μαυραγάνη, Πάνου Χαραλάμπους και Λενιώς Κακλέα. Στο μουσικό σκέλος ξεχωρίζουν το *Symphony for Barrels* του Γιώργου Μωραϊτή, τα DJ sets του HER Project, οι ήχοι του ρεμπέτικου από τον Μανώλη Πάππο και η *Odyssey* του Κυριάκου Καλαϊτζή με το σύνολο Εν Χορδαίς.

Παράλληλα, το πλωτό μουσείο φιλοξενεί τρεις εκθέσεις στα εκθεσιακά περίπτερά του, εστιασμένες στη Μεσόγειο, που χρησιμοποιούν τη δύναμη της εικόνας, του ήχου και των νέων τεχνολογιών. Ξεχωρίζουμε την έκθεση «*Παρούσα*», σε συνεργασία με το Μουσείο του Λούβρου, που αποτελεί μια μοναδική εμπειρία εμβύθισης για τους θεατές.

Τέλος, το πρόγραμμα εμπλουτίζεται από εγκαταστάσεις ήχου, εικονική πραγματικότητα, κινηματογραφικές προβολές, αλλά και συμμετοχικές δράσεις από διάφορους Έλληνες καλλιτέχνες και κοινότητες.

INFO Λιμάνι Πειραιά, Πύλη Ε8, 3 έως 12 Οκτωβρίου

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΜΕ ΑΙΤΙΑ

«Μια συνομιλία»

Δύο γυναίκες συνδέουν τη λογοτεχνία με τις κοινωνικές επιστήμες

Του ΑΡΗ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ

Φεμινιστής από τα γεννοφάσκια μου, δεν μπορώ παρά να προτείνω το παρόν πόνημα, που αποτελεί τη συνομιλία δύο διαπρεπών φεμινιστριών – εκ των οποίων η μία έχει ήδη λάβει (το 2022) το Νόμπελ Λογοτεχνίας (αναφέρομαι φυσικά στην Αννί Ερνώ), ενώ η ετέρα, η Ροζ-Μαρί Λαγκράβ, είναι κοινωνιολόγος, με σημαντικό έργο στον τομέα των έμφυλων και ταξικών σχέσεων.

Ο επιμελής αναγνώστης, ο φανατικός θιασώτης των Νόμπελ και υποστηρικτής αναφανδόν των Booker θα σπεύσει να εφοδιαστεί με το συγκεκριμένο βιβλίο των 160 σελίδων, στο οποίο θα απολαύσει την κουβέντα δυο διαπρεπών γυναικών που γεννήθηκαν τη δεκαετία του 1940 και ακολούθησαν μαχητική πορεία στην υποστήριξη του φεμινιστικού κινήματος, που άνθισε για μια ακόμη φορά τη δεκαετία των παιδιών των λουλουδιών, εκείνων που έκαναν καταφύγιο τις σπηλιές στα Μάταλα και που οι αστοί της εποχής αποκαλούσαν μετά βδελυγμίας «χίπηδες».

Ο αναγνώστης θα μάθει πώς έγινε η Ερνώ συγγραφέας –τύχη και αναγκαιότητα, θα το ονόμαζε κάποιος άλλος, εγνωσμένης αξίας–, αλλά και για τα εμπόδια που συνάντησε σε αυτή τη συγγραφική της διαδρομή, τις λοιδορίες κάποιων ομοτέχνων της αλλά και τις εύφημες μνείες άλλων, ώσπου πήρε το Νόμπελ στα 82 της και έκλεισαν μερικά στόματα. Ή μήπως άνοιξαν; Διότι η Ερνώ δεν είναι αυτό που θα έλεγαν κανείς «εύκολη» συγγραφέας. Όσοι έχουν διαβάσει την «Εμμόνη» της θα καταλάβουν τι εννοώ.

Οι αλήθειες που αναβλύζουν από αυτό το βιβλίο και αφορούν το φεμινισμό στο σύνολό του, καθώς και τις σχέσεις

ανδρών και γυναικών αλλά και τις κοινωνικές δομές εξουσίας, πραγματικά καθηλώνουν.

Ιδού τι αναφέρει η ίδια στο κείμενο για κάποια στιγμή της ζωής της που βιώνει μια φάση «εξ αποκαλύψεως αλήθεια»:

«Με αφετηρία το “La Femme gelee” (Η παγωμένη Γυναίκα, δεν έχει εκδοθεί στα ελληνικά) υπάρχει αυτή η σκέψη που διεισδύει μέσα μου, που με κυριεύει όλο και περισσότερο, επειδή αναδύεται συνεχώς στην καθημερινή ζωή και θα με ωθήσει να γράψω: “Εργάζομαι, αλλά εγώ πάντα κάνω τα ψώνια, την κουζίνα, είμαι αυτή που βάζει πλυντήρια, που συνοδεύει τα παιδιά στις διάφορες δραστηριότητες και στον γιατρό. Δεν πάω ποτέ σινεμά μόνη ή διακοπές χωρίς τον σύζυγό και τα παιδιά μου... κ.λπ., κ.λπ.”. Τι μεσολάβησε μεταξύ εκείνης της ζωής όπως τη φανταζόμουν και την ήθελα στα είκοσί μου και αυτής εδώ της ζωής; Γνώριζα τη λακωνική απάντηση: Μπλέχτηκα σε αστικό γάμο με εκπρόσωπο της πιο κλασικής κληρονομικής πατριαρχίας. Έγραψα λοιπόν για να ανασυνταχθώ αλλά και για να ξαναπάρω στα χέρια την ίδια μου τη ζωή, να προκαλέσω μια ανεπαίσθητη αλλαγή. Ο χωρισμός μου ήρθε ένα χρόνο μετά την κυκλοφορία του βιβλίου».

Εγώ πάλι, πρώτα χώρισα και μετά έγραψα το «Δεν ήξερες... δεν ρώταγες!»

Τι τα θες, δεν υπάρχει πεπατημένη – προς την ενάρετη οδό του διαζυγίου.

31ες Νύχτες Πρεμιέρας Πιο δυνατές από ποτέ

Η φετινή διοργάνωση θα πραγματοποιηθεί με περιορισμένο προϋπολογισμό, γεγονός που πείσωσε τους διοργανωτές, οι οποίοι σχεδίασαν ένα εξαιρετικά ελκυστικό πρόγραμμα

Στην πιο κρίσιμη φάση της ιστορίας τους βρίσκονται οι Νύχτες Πρεμιέρας, το κινηματογραφικό φεστιβάλ της Αθήνας. Ο καλλιτεχνικός τους διευθυντής, Λουκάς Κατσίκας, τονίζει ότι: «αυτή τη στιγμή το μέλλον των Νυχτών Πρεμιέρας δείχνει σκοτεινό, αλλά εμείς, από σεβασμό προς τους θεατές αλλά και τους εαυτούς μας, καλούμαστε να ξεπεράσουμε τις απρόσμενες δυσκολίες και να παρουσιάσουμε μια δυνατή διοργάνωση, που περιλαμβάνει πολλές από τις καλύτερες ταινίες της σεζόν».

Είναι η πρώτη φορά εδώ και πολλά χρόνια που οι Νύχτες Πρεμιέρας πραγματοποιούνται σε τόσο αντίξοες συνθήκες. Οι διοργανωτές δηλώνουν προβληματισμένοι για τη στάση της πολιτείας – η οποία έκοψε χωρίς εξήγηση την επιχορήγηση του ΕΣΠΑ –, αλλά μπόρεσαν να κρατήσουν και πάλι ψηλά τον πήχη, παρότι ο μειωμένος κατά 1/3 προϋπολογισμός οδήγησε στην κατάργηση τεσσάρων ενότητων (αφιερώματα, ειδικές προβολές, τμήμα Midnight και τμήμα Music & Film). Παρ' όλα αυτά στο φετινό πρόγραμμα υπάρχουν τουλάχιστον 10 ταινίες που κάνουν την πανελλαδική τους πρεμιέρα στις Νύχτες Πρεμιέρας και είναι από τις καλύτερες της φετινής χρονιάς. Ας τις δούμε αναλυτικά.

1 Η «*Βουγονία*» του Γιώργου Λάνθιμου έρχεται κατευθείαν από το φεστιβάλ της Βενετίας, όπου εντυπωσίασε κοινό και κριτική επιτροπή. Ριμέικ του νοτιοκορεάτικου φιλμ «*Save the green planet*», η ταινία μετουσιώνεται, χάρη στο μαγικό άγγιγμα του σκηνοθέτη, σε μια κατάμαυρη κωμωδία καθώς και σε ένα σοκαριστικό σχόλιο για το κρίσιμο στάδιο όπου βρίσκεται σήμερα η παραδομένη στα fake news και την υστερία ανθρωπότητα. Το διδυμό Έμα Στόουν-Τζέσι Πλέμονς ανανεώνει τη συνεργασία του με τον Λάνθιμο σε μια από τις σπάνιες περιπτώσεις που ο σκηνοθέτης δεν έχει εμπλοκή στο πρωτότυπο ή διασκευασμένο σενάριο. **3/10/25, 22:00, CINOBO OPERA 1**

2 Η «*Συγκάλυψη*» («*Cover*») των Πόιτρας και Όμπενχαους βρίσκεται στο τμήμα των ντοκιμαντέρ και αφορά τη σύγχρονη αμερικανική ιστορία και την ελευθερία της έκφρασης και του Τύπου, που σήμερα απειλούνται περισσότερο από ποτέ. Η Λόρα Πόιτρας (Χρυσό Λιοντάρι και οσκαρική υποψηφιότητα για το φιλμ «*Όλη η ομορφιά και η αιματοχυσία*») καταγράφει με ακρίβεια τα πιο σκανδαλώδη περιστατικά συνταγματικής κατάχρησης της σύγχρονης αμερικανικής Ιστορίας, έχοντας σε ρόλο αφηγητή τον γνωστό δημοσιογράφο Σίμουρ Χερς, που κάλυψε τα ρεπορτάζ της σφαγής αμάχων στο Βιετνάμ, του Γουότεργκε-

ϊτ, των βασανιστηρίων στο Αμπού Γκράιμπ κ.ά. Όπως λέει κι ο κύριος Κατσίκας: «η νέα ταινία της Πόιτρας, κορυφαίας ντοκιμαντερίστας, που είχε βραβευτεί πριν από λίγα χρόνια και στις Νύχτες Πρεμιέρας, είναι από τις ταινίες που προβλέπεται να ανοίξουν έντονες συζητήσεις». **10/10/2025, 19:00, ΔΑΝΑΟΣ 1 & 12/10/2025, 22:00, ΑΣΤΥ**

3 Η νέα ταινία του Μπι Γκαν «*Αναγέννηση*» είναι μια εικαστική εμπειρία που συνδέεται με έναν επίκαιρο πολιτικό προβληματισμό. Θέμα του φιλμ, που κέρδισε το Ειδικό Βραβείο της Επιτροπής στις Κάννες, είναι μια εφιαλτική συνθήκη από το κοντινό μέλλον, όπου τα όνειρα τελούν υπό διωγμό. Όμως κάποιοι συνεχίζουν να ονειρεύονται, προκαλώντας την οργισμένη αντίδραση του καθεστώτος. Ο φημισμένος Κινέζος δημιουργός του «*Long Day's Journey Into Night*» μας προσκαλεί σε ένα φιλικό παράδοξο, όπου η ιστορία του σινεμά συνδιαλέγεται ευρηματικά μ' ένα αισθαντικό θέαμα που κορυφώνεται εντυπωσιακά χάρη σε ένα 40λεπτο μονοπλάνο. **4/10/2025, 22:00, ΑΣΤΟΡ**

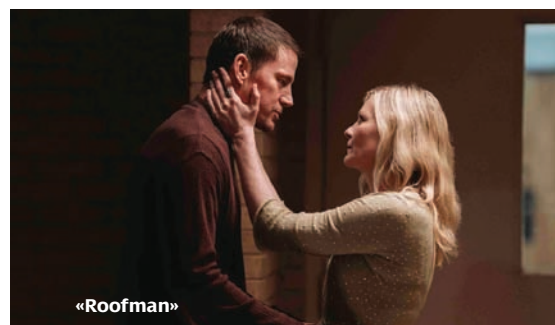
4 Το προφανές είναι να σταθούμε περισσότερο στο σινεφιλικό «*Nouvelle Vague*», μια αναφορά στο γαλλικό σινεμά των 60ς και ειδικά στον επιδραστικό Γκοντάρ, την άλλη ταινία του Ρίτσαρντ

«La Grazia»

«Αν είχα πόδια θα σε κλωτσούσα»

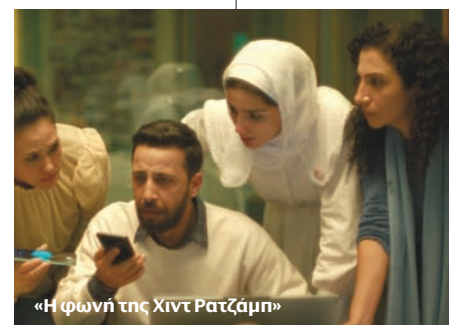
«Roofman»

«Οδός Μάλαγα»

«Θεμέλια ζωής»

«Η φωνή της Χιντ Ρατζάμπ»

Λινκλέιτερ που παίζεται στο φεστιβάλ, αλλά εμείς θα προτείνουμε το πιο ταπεινό και ατμοσφαιρικό **«Blue moon»**. Μια βροχερή νύχτα του 1943, σε ένα μπαρ του Μπρόντγουεϊ, ο στικουργός του θρυλικού ομότιτλου άσματος Λόρενς Χαρτ, που βρίσκεται στο λυκόφως της καριέρας του, συναντά παλιούς φίλους και συνεργάτες και στοχάζεται για τις επιλογές της ζωής του. Με δύο εξαιρετικούς πρωταγωνιστές (ο Ίθαν Χοκ στην καλύτερη πιθανότητα ερμηνεία της καριέρας του και ο βραβευμένος στην Μπερλινάλε Άντριου Σκοτ), ο Λινκλέιτερ επιστρέφει στο διαλογικό σινεμά, που τον έκανε διάσημο. **7/10/2025, 21:30, ΟΛΥΜΠΙΑ**

Με το **«La Grazia»** ο κορυφαίος σύγχρονος Ιταλός σκηνοθέτης **Πάολο Σορεντίνιο** επιστρέφει στον δρόμο των μεγάλων ταινιών με ένα πολιτικό φιλμ που καταχειροκροτήθηκε στο 82ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Βενετίας. Η έβδομη συνεργασία του βραβευμένου με Όσκαρ σκηνοθέτη με τον Τόνι Σερβίλο είναι ένα δικτυακό πολιτικό σχόλιο, διανθισμένο με ελεγειακή εσωτερικότητα, αλλά και μια πικρή αίσθηση για τις διαψεύσεις των ιδεολογιών. **9/10/2025, 21:30, ΟΛΥΜΠΙΑ**

Ο **Ντέρεκ Σιάφρανς** είχε καθλώσει πριν από μερικά χρόνια τους λάτρεις των αισθηματικών δραμάτων με το «Blue Valentine». Τώρα με το **«Roofman»** αφηγείται την αληθινή ιστορία ενός πρώην στρατιωτικού, που στα τέλη της δεκαετίας του '90 λήστεψε δεκάδες εστιατόρια McDonald's

στην Αμερική, φυλακίστηκε και κατάφερε να αποδράσει, βρίσκοντας κρησφύγετο σε κατάσταση παιχνιδιών, όπου συνάντησε τον έρωτα στο πρόσωπο μιας ανύπαντρης μητέρας δύο παιδιών. Μια γλυκόπικρη ερωτική περιπέτεια, φτιαγμένη με τα υλικά ενός ανόθευτου ρομαντισμού και πρωταγωνιστές τους Τσάνινγκ Τέιπουν και Κίρστεν Ντανστ. **3/10/25, 19:00, CINOBO ΟΠΕΡΑ 1**

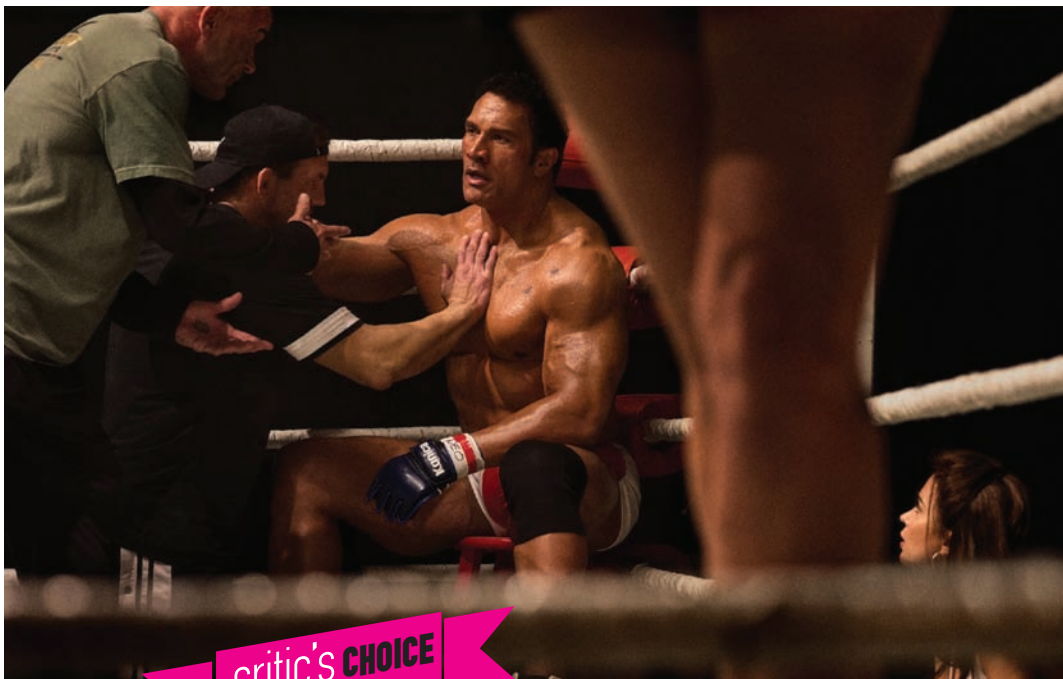
Η ταινία **«Αν είχα πόδια θα σε κλωτσούσα»**, στο επίσημο διαγωνιστικό πρόγραμμα, είναι ένα συγκλονιστικό δράμα γύρω από τον αγώνα που δίνει μια ψυχοθεραπεύτρια (η Ρόουζ Μπερν στην κορυφαία ερμηνεία της καριέρας της) όχι μόνο για να φροντίσει, αλλά κυρίως για να προστατεύσει την κόρη της, η οποία πάσχει από μυστηριώδη ασθένεια. Για το ψυχολογικό θρίλερ της **Μέρι Μπρόνστιν**, ο Λουκάς Κατσίκας θεωρεί ότι «θα γίνει ένα από τα πιο αγαπημένα του κοινού και εκτιμώ ότι θα παίξει σίγουρα και στα επερχόμενα Όσκαρ». **8/10/2025, 22:00, ΟΛΥΜΠΙΑ**

Το όνομα της, γεννημένης το 1980 στην Ταγγέρη, Μαροκινής **Μαριάμ Τουζανί** μπορεί να μη σας λέει πολλά, αλλά θα αναφέρω μόνο δύο λέξεις: Μπλε καφτάνι. Ναι, η δημιουργός μιας από τις αγαπημένες ταινίες του ελληνικού κοινού επιστρέφει. Η **«Οδός Μάλαγα»** σηματοδοτεί όμως και μια άλλη επιστροφή. Την Κάρμεν Μάουρα (αλλοτινή μούσα του Πέδρο Αλμοδόβαρ) σε έναν από τους ωραιότερους ρόλους της: εκείνον μιας

70χρονης γυναίκας που ζει ευτυχισμένη στην Ταγγέρη, μέχρι που η κόρη της την υποχρεώνει ξαφνικά να πουλήσει το πολυαγαπημένο διαμέρισμά της. **12/10/2025, 19:00, ΔΑΝΑΟΣ 1**

Στο **«Θεμέλια ζωής»** («*Rebuilding*») ήρωας είναι ένας αγρότης που ζει στο Κολοράντο, ο οποίος επιδιώκει να διεκδικήσει μια καλύτερη ζωή για τη μικρή του κόρη. Το χτισμένο με τα αναγκαία συστατικά χαρμολύπης δεύτερο φιλμ του Αμερικανού **Μαξ Γουόκερ Σίλβερμαν** είναι ένα ελεγειακό και μελαγχολικό κινηματογραφικό ποίημα, που υπογραμμίζει τις βασικές αρετές του χάρις στη συγκινητική χημεία του ανερχόμενου Τζος Ο'Κόννορ («*Οι αντίπαλοι*», «*Η χίμαιρα*») και της αφοπλιστικής πιτσιρίκας Λίλι Λα Τόρε. **4/10/2025, 22:00 & 7/10/2025, 22:00, ΑΣΤΥ**

Έντονες αντιδράσεις θα προκαλέσει η **«Φωνή της Χιντ Ρατζάμπ»**, που έκανε αίσθηση στη Βενετία λόγω της πραγματικής ιστορίας του 6χρονου κοριτσιού από τη Γάζα, αλλά ίσης αξίας μοιάζει να είναι και το **«Κράτα την ψυχή σου στο χέρι και περπάτα»**. Το ντοκιμαντέρ έχει ως θέμα τις βιντεοκλήσεις μεταξύ της Ιρανής σκηνοθέτριας Σεπιντέ Φαρσί και της νεαρής Παλαιστίνιας φωτορεπόρτερ Φάτμα Χασόνα, που προσφέρουν ένα ρεαλιστικό αποτύπωμα γύρω από την εφιαλτική πραγματικότητα στη Γάζα. Ένα φιλμ καθλωτικό, που σε συνεπαίρνει με τον ανατριχιαστικό ρεαλισμό του. **7/10/2025, 19:30 & 8/10/2025, 22:00, ΑΣΤΟΡ Α**

critic's CHOICE

The Smashing Machine: Η καρδιά ενός μαχητή (THE SMASHING MACHINE) ***

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Μπένι Σάφντι ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Ντουέιν Τζόνσον, Έμιλι Μπλαντ, Ράιαν Μπρίντερ

Ο Μαρκ Κερ είναι ένας παλαιστής που αγνοεί τι σημαίνει ήττα, καθώς σε όλους τους αγώνες του Απόλυτου Πρωταθλήματος Πυγμαχίας του UFC που έχει πάρει μέρος, επιβλήθηκε με χαρακτηριστική άνεση στους αντιπάλους του. Συνεχώς δίπλα του βρίσκεται η υποστηρικτική σύζυγός του, Νταν, που τον ενθαρρύνει σταθερά. Όσπου έρχεται η στιγμή, σ' ένα τουρνουά της Ιαπωνίας, που ο Μαρκ θα νιώσει ότι δεν είναι ανίκητος. Η πρώτη ήττα (έστω κι αν ο αγώνας ακυρώθηκε μετά από ένσταση του ήρωα) τον φέρνει αντιμέτωπο με σκέψεις και συναισθήματα που δεν μπορεί να ελέγξει.

Σε αντίθεση με το αμερικανικό όνειρο του «Ρόκι» και των επιγόνων του, το φιλμ του Μπένι Σάφντι, που βασίζεται στην πραγματική ιστορία του δις πρωταθλητή βαρέων βαρών στο UFC Μαρκ Κερ, αφορά στο ξύπνημα ενός εφιάλτη. Όλα στη ζωή του ήρωα είναι τακτοποιημένα, με μια ζεν ηρεμία-στάση ζωής, η οποία έρχεται σε αντιδιαστολή με τη βία και το αίμα που ξεχειλίζει από τα «κλουβιά του θανάτου». Φιλοσοφημένος, με ευγένεια και λεπτούς τρόπους, ο πάντα στωικός παλαιστής δεν χάνει ποτέ την υπομονή του, είτε η αγαπημένη του αλλά και αφηρημένη Νταν (η Έμιλι Μπλαντ άψογη στον ρόλο της) φτιάχνει λάθος το σμούθι του, είτε ο αντίπαλός του τον «παίζει» βρόμικα. Η μόνη ρωγμή που υπάρχει στον ιδεατό κόσμο του παλαιστή, ο οποίος έχει ανάγει την «τέχνη» του σε ιεροτελεστία, είναι ο εθισμός του στα φάρμακα. Ο Μπεν Σάφντι χωρίς τον αδελφό του, Τζος, με τον οποίο έφτιαζαν το καλτ πλέον «Good Time» και το υπερφιλόδοξο «Uncut Gems», πορεύεται στον σωστό σκηνοθετικό δρόμο. Η απρόσμενα χαμηλόφωνη αφήγηση ακόμη και στις ήρεμες σκηνές, ανεβάζει σταδιακά την ένταση: η διαρκής υποβόσκουσα αγωνία καιροφυλακτεί και περιμένουμε την έκρηξη του θηρίου. Πίσω από τους μηχανισμούς του αθλήματος της πάλης αναζητούνται τα αίτια δημοτικότητας του ωμού θεάματος, οπότε εύστοχα ο Σάφντι καταδεικνύει πως η βία του αθλήματος χρειάζεται μια και μόνο αφορμή για να μεταφερθεί και στην πραγματική ζωή. Η μεταμόρφωση του Ντουέιν Τζόνσον είναι εντυπωσιακή. Αν ο θηριώδης The Rock δεν μετέπλαθε ερμηνευτικά τα δραματικά στοιχεία και την αλήθεια του χαρακτήρα του, το φιλμ θα περνούσε απαρατήρητο.

ΑΚΟΜΗ

►►► Άλλο ένα παιδικό φιλμ είναι το «**Η Πέππα γνωρίζει το νέο μωρό**» (**Peppa Meets The Baby Cinema Experience**) (-) της Γκρέτσεν Μάλορι, που προβάλεται μεταγλωτισμένο στα ελληνικά και απευθύνεται στους μικρούς θαυμαστές της δημοφιλούς γουρουνίσσας. ►►► Ξαναβγαίνει στις αίθουσες το δεύτερο «**Avatar**» του Τζέιμς Κάμερον, με τίτλο «**The Way of Water**» (****½), που είχε σαρώσει τις αίθουσες το 2022 και έχει σκοπό να μας ανοίξει την όρεξη για το τρίτο μέρος που έρχεται τα Χριστούγεννα.

Ne Zha 2 ***

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΝΑΡΙΟ: Γιου Γιανγκ

Ο Νεζά είναι ένα δαιμονικό παιδί που, παρότι ανατράφηκε με σύννεση από τους ανθρώπους, βρήκε τη θέση του στο πλευρό του πρίγκιπα των Δράκων, τον μοχθηρό Άο Μπινγκ.

Εξαιρετικά σχεδιασμένο κινεζικό animation, διανθισμένο με καταπληκτικές σκηνές μάχης, χιουμοριστικά σκετς, αλλά κι ένα ονειρικό διάκοσμο, που δίνει ακαταμάχητη μορφή σε ένα τοπίο συνάντησης μεταξύ ζώντων και νεκρών.

Το φιλμ αποτελεί συνέχεια του πρώτου «*Ne Zha*», το οποίο βγήκε στις παγκόσμιες αίθουσες (όχι της Ελλάδας) το 2019 κι έκανε ρεκόρ εισιτηρίων, καθώς κόστισε μεν 22 εκατομμύρια δολάρια, αλλά συγκέντρωσε συνολικά 745. Η συνέχεια του φιλμ παρακολουθείται με άνεση ακόμη κι από κάποιον που δεν έχει δει την πρώτη ταινία. Το ρεκόρ του φιλμ έχει σπάσει ήδη, καθώς το «*Ne Zha 2*», που κόστισε 80 εκατομμύρια, έχει συγκεντρώσει 2,2 δισεκατομμύρια δολάρια από τις παγκόσμιες αγορές κι έχει γίνει το πέμπτο πιο εμπορικό φιλμ στην ιστορία του κινηματογράφου!

Dracula (DRACULA: A LOVE TALE) *

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Λικ Μπεσόν ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Κέιλεμ Λάντρι Τζόουνς, Κριστόφ Βαλς, Ζόι Μπλου

Το 1480 μ.Χ. στην Ανατολική Ευρώπη μαίνεται η μάχη μεταξύ χριστιανών και Τούρκων. Ο Βλαντ Γ', ο πρίγκιπας της Βλαχίας, γνωστός ως Κόμης Δράκουλας, οδηγείται με το ζόρι στη μάχη, καθώς δεν μπορεί να αποχωριστεί ούτε για ένα λεπτό την αγαπημένη του Ελιζαμπέτα. Όταν όμως εκείνη σκοτώνεται από τους εχθρούς του, εκείνος απαρνιέται τον Θεό που του στέρψε τον μόνο λόγο για τον οποίο άξιζε να ζει.

Το φιλμ ξεκινά εντυπωσιακά, ακόμη και για την εξεζητημένη, ναρκισσιστική ματιά του Μπεσόν, που προσφέρει ένα χορταστικό, πλούσιο ημίωρο, όπου μπαίνουν οι βάσεις για τον μύθο του Δράκουλα. Στη συνέχεια όμως και χωρίς να υπάρχει καμιά ένδειξη για το τι θα ακολουθήσει, η μανιέρα του Γάλλου σκηνοθέτη κάνει στροφή 180 μοιρών και αφιερώνεται σε ένα κακόγουστο κράμα αφελούς κωμωδίας και επιδερμικής ανάγνωσης του έργου του Μπραμ Στόκερ. Ακόμη και η αρχικά εύστοχη επιλογή του περιζήτητου Κέιλεμ Λάντρι Τζόουνς («*Harvest*») χάνεται στο λουτρό αίματος που πλημμυρίζει την οθόνη.

Μέρες οργής (VREDENS DAG /DAYS OF WRATH) ****

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ: Καρλ Ντράγιερ ΠΡΩΤΑΓΩΝΙΣΤΟΥΝ: Θόρκιλντ Ρους, Λίσμπεθ Μόβιν, Σίγκριντ Νάιενταμ

Στη Δανία του 17ου αιώνα η νεαρή σύζυγος ενός ηλικιωμένου ιερέα αρχίζει να ερωτεύεται τον γιο του.

Από τις πιο μοντέρνες και εικαστικά άρτιες ταινίες του Καρκ Ντράγιερ, ο οποίος συνδέει αριστοτεχνικά το ακαταμάχητο ερωτικό στοιχείο με τη θέση της γυναίκας και το τρομακτικό κυνήγι μαγισσών σε μια Ευρώπη που βρίσκεται στο μεταίχμιο μεταξύ Μεσαίων και Αναγέννησης. Όμως η ευφυής αλληγορία που εμπνέεται ο Δανός δημιουργός, συνδέει την τιμωρία που υφίσταται η ηρωίδα με τη ναζιστική θηριωδία της εποχής που γυρίστηκε το φιλμ, ενώνοντας στο ίδιο στόρι τη μισαλλοδοξία με τον σκοταδισμό. Φυσικά τα κρυφά μηνύματα του σεναρίου έγιναν αντιληπτά από τον Γκέμπελς, ο οποίος απαγόρευσε την κυκλοφορία του φιλμ στη Γερμανία.

«Η ΖΩΗ ΜΟΥ ΔΕΝ ΑΝΗΚΕΙ ΠΛΕΟΝ ΣΤΟΝ ΘΕΟ» (DRACULA)

Κυριακός Χαρίτος Τα Γράμματα, η Θήβα, Το Μεταξένιο και η Καθημερινότητα

Γνώρισα τον Κυριάκο Χαρίτο από τη «Μικρή εγκυκλοπαίδεια του θανάτου», εκείνο το μικρό, παράδοξο βιβλίο που αναδεικνυε τη σχέση του με τη γλώσσα, τα βαθιά συναισθήματα, αλλά κι έναν βαθύ φιλοσοφικό τρόπο σκέψης πάνω στο ίσως πιο ακανθώδες ζήτημα της ανθρώπινης κατάστασης. Από τότε παρακολουθώ κάθε καινούργιο βιβλίο του και τις καθημερινές του αναρτήσεις.

Η «Μικρή εγκυκλοπαίδεια του θανάτου» (εκδ. Στερέωμα) με είχε εντυπωσιάσει έτσι όπως μου είχε θυμίσει το «Dictionary Of Obscure Sorrows» του John Koenig, που είχε κυκλοφορήσει ελάχιστα μήνες νωρίτερα. Κι έτσι ξαναγύρισα στον παιδικό «Φον Κουραμπιέ εναντίον κόμη Μελομακαρόνη» (εκδ. Μεταίχμιο), ύστερα συγκινήθηκα με το «Μεταξένιο» (εκδ. Μεταίχμιο) και τον αγώνα του για να βρει τον εαυτό του. Δυστυχώς, δεν παρακολούθησα την παράσταση «Θήβα μοναξιά» σε σκηνοθεσία Όλιας Λαζαρίδου, όμως, αν και άργησα, διάβασα μέσα στο καλοκαίρι τα «Γράμματα στην Παναγία». Άργησα γιατί σε πρώτο επίπεδο δεν νιώθω καμία ιδιαίτερη σύνδεση με οτιδήποτε θεωρείται «θείο». Κι ας ζηλεύω τους ανθρώπους που πιστεύοντας σε κάτι –ότι κι αν είναι– βρίσκουν γαλήνη. Στα «Γράμματα στην Παναγία» υπάρχει γαλήνη στο ίδιο ποσοστό που υπάρχει και ανησυχία. Στο βιβλίο αυτό –σε αντίθεση με τα θρησκευτικά βιβλία– δεν υπάρχουν απαντήσεις. Τίθενται όμως ερωτήματα, αναπτύσσονται απορίες, προκύπτουν αμφισβητήσεις. Κι αυτό είναι γόνιμο. Πολύ γόνιμο. «Πρέπει να βρω τη γλώσσα, μάνα», γράφει ο Χαρίτος, «Θέλω τον διάλογο και τη σιωπή. Τη συμπόρευση και την απόσπαση... Θέλω, μάνα κι αυτό είναι που υπογράφει την καταδίκη μου». Θα μπορούσα να παραθέσω πολλά ακόμη αποσπάσματα από τα «Γράμματα στην Παναγία» –το αντίτυπό μου έχει πλέον περισσότερες υπογραμμισμένες από μη υπογραμμισμένες λέξεις– όμως θα μείνω σε κάτι ελάχιστο: «Έφαγα προχθές ένα κεράσι, μάνα. Ένα τόσο δα μικρό κεράσι. Και είπα, ναι. Πιστεύω». Παραλίγο να πιστέψω κι εγώ...

Όμως, παρακολουθώ τον Κυριάκο Χαρίτο και μέσα από τις αναρτήσεις του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Εκείνες που δείχνουν από μια διαφορετική πλευρά την τρυφερότητα και τον συναισθηματισμό του.

24/7
«Κάποτε το καλοκαίρι ήταν των πτηνών. Καλό με τους φτωχούς. Δεν γάβγιζε

για λούσο. Έσκυβε πάνω από το σώμα του ανθρώπου και το χάιδευε. Με πλιακτίδες και δροσιά. Το ράντιζε νερό θαλασσινό ή ποταμίσιο στα ενδιάμεσα. Αρκούσε ο ίσκιος ενός δέντρου. Ένας γιαλός. Μια σπηλιά θαλασσινή... Δεν ήθελε λεφτά να νιώσεις ζωντανός. Αρκούσε να έχεις σώμα. Να το βγάλεις έξω. Να το βρέξεις. Να του ρίξεις ένα σεντόνι. Όχι σάβανο. Λάβαρο ζωής βερυκοκένας. Παύανε να πονούν οι αρθρώσεις. Να κρυώνουν τα παιδιά. Τα ζώα. Επειγτε φως χρυσό πάνω στο βάσανο. Έστω για λίγους μήνες. Τώρα καιγόμαστε. Μονάχα καιγόμαστε. Για να σωθούμε χρειάζονται εκατομμύρια».

20/8
«Παράξενο, μα είναι σαν να μην έφτασε ποτέ στα χέρια μου αυτό το καλοκαίρι. Μπορεί να έλειπα και εγώ. Μπορεί να χτύπησε το κουδούνι και να μην ήμουν σπίτι. Σαν να έσπασε εκείνη η στάμνα στη γωνιά και να χύθηκε όλο πριν προλάβω να πιω. Τώρα στο μπαλκόνι μαζεύω όσο από αυτόν τον Αύγουστο μπορώ, πριν ξεραθεί σε κάτι πικρό και σωπάσει».

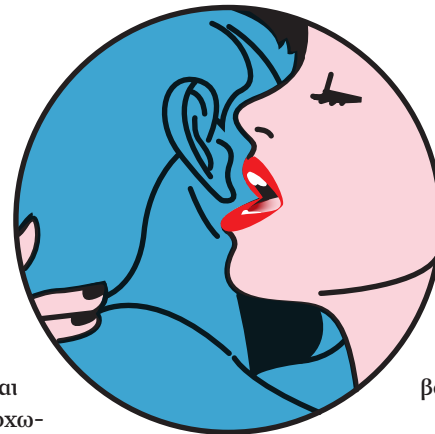
11/9
«Δεν νοσταλγώ ούτε μία μέρα στο ελληνικό σχολείο. Θυμάμαι μόνο που φθινοπώριαζε κάπως πιο θαρραλέα. Το καρδιοχτύπι μιας καινούργιας κασετίνας. Κάτι παιδοέρωτες με δασκάλους και δασκάλες. Και μαθητές προφανώς. Τις μυρωδιές των αιθουσών και των αντικειμένων. Τις για πάντα άθλιες τουαλέτες. Τις γούρνες που πίνανε νερό. Τον στομαχόπονο του διαλείμματος αν δεν είχες αγέλη να χαθείς. Χαίρομαι που τελειωσε όλο αυτό. Που έμεινε πίσω μου. Έμοιαζε άλλωστε με μια παρατεταμένη περίοδο κράτησης μέχρι να μπορέσει κανείς να γίνει κύριος του εαυτού του. Και ο εαυτός εν παραλλήλω. Το μόνο που με στοιχειώνει σαν αγκάθι από βελούδο καρφωμένο

εκεί που υποψιάζομαι πως είναι η καρδιά μου είναι εκείνα τα γαλαζωπά μεσημέρια στο σπίτι. Τότε που έγερνε η μέρα προς το σκοτάδιασμά της μέσα σ' ένα μπλε μουγκό. Αμόλυντο. Μια ατλαξία επαρχιώτικης παιδικής ζωής. Μυρωδιά από φακές από μια χλιαρή κατσαρόλα. Ή μήλο κομπόστα. Τετράδια απλωμένα στο τραπέζι. Ύσμα μολυβιού στο χαλί. Το μόνο που περίμενε το σύμπαν από μένα ήταν να τελειώσω τα μαθήματά μου. Να μην πεθάνω. Την άλλη μέρα να ξαναπάω σχολείο».

Και θέλω να ξαναγυρίσω στα «Γράμματα στην Παναγία». Ίσως για τη σημαντικότερη εξομολόγηση: «Το πιο τρομακτικό, μάνα, είναι που δεν έχω απαντήσεις». Ούτε κι εγώ. Κι αυτό είναι που με συνδέει με τον Χαρίτο. Κι είναι αυτό που κάνει τη ζωή πιο ενδιαφέρουσα...

Κυριάκος Χαρίτος
Γράμματα στην Παναγία
(Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗΣ)

1 Αυτές τις μέρες έχω αναθεωρήσει

πολλά πράγματα και είμαι αρκετά στενοχωρημένη. Έχω σχέση 2 χρόνια τώρα με ένα παιδί. Κλασικά, όλα στην αρχή ήταν πολύ ωραία και συνέχιζαν να είναι μέχρι που μου είπε να παντρευτούμε. Το ξέρω θα έπρεπε να χαίρομαι, αλλά είναι λίγο complicated η περίπτωση μου. Το αγόρι μου μου πρότεινε να κάνουμε μεγάλο ανοικτό γάμο στο χωριό. Αυτός θέλει να καλέσει πολύ κόσμο, τα σόγια, μακρινά ξαδέρφια κτλ, εγώ πάλι θέλω κάτι πολύ ήσυχο. Το συζητάμε, αλλά πάντα καταλήγουμε σε αδιέξοδο. Μου λέει δικαιολογίες του τύπου «μια φορά παντρεύεται κανείς» και τέτοια. Εγώ δεν θέλω, και αρνούμαι πεισματικά. Μα τι θα κάνουμε;

Εκείνος ονειρεύεται γλέντι με σόγια, χορούς και τραπέζια γεμάτα. Εσύ ονειρεύεσαι μια ήσυχη στιγμή, κάτι που να ανήκει μόνο σε εσάς. Κι ενώ μιλάτε για τον ίδιο γάμο, μοιάζει σαν να μιλάτε για δύο τελείως διαφορετικές ζωές. Ο γάμος είναι μια μέρα, η σχέση είναι όλα τα υπόλοιπα χρόνια. Αν αυτή η μέρα γίνεται αφορμή για τελεσίγραφα και ρήξεις, τότε το πρόβλημα δεν είναι το catering ή ο αριθμός των καλεσμένων. Είναι το πόσο έτοιμοι είστε να συμβιβαστείτε ο ένας με τα θέλω του άλλου. Θα σας πρότεινα να βρείτε μια μέση λύση με δύο τελετές σε διαφορετικό ύψος, αν, όμως, δεν τα βρίσκετε με τίποτα ούτε για το τραπέζι του γάμου, τι θα γίνει όταν έρθει το πραγματικό μενού της ζωής;

2 Τζένη μου, τι κάνεις; Εγώ έχω τις μαύρες μου. Πριν λίγες μέρες επέστρεψα ξανά στη δουλειά από διακοπές. Εγώ έβγαινα με ένα παιδί από τη δουλειά πέρσι το χειμώνα που, πριν τις διακοπές, χωρίσαμε. Τώρα έμαθα πως βγήκε ραντεβού με μία καινούργια κοπέλα που ήρθε στο γραφείο. Εγώ έχω εκνευριστεί πάρα πολύ. Δεν είναι ότι καίγομαι γι' αυτόν, αλλά είναι σα να το κάνει επίτηδες για να με

εκνευρίσει. Δεν ξέρω τι να κάνω! Με βρίσκεις υπερβολική;

Ξέρεις τι λένε: το πιο δύσκολο πράγμα μετά από έναν χωρισμό, δεν είναι να αφήσεις πίσω σου τον άνθρωπο. Είναι να τον βλέπεις κάθε μέρα... δίπλα στον εκτυπωτή. Δεν είναι ότι καίγεται γι' αυτόν, το ξέρω. Είναι που δεν θες να βλέπεις την ιστορία σου να ξαναγράφεται στο ίδιο γραφείο. Αλλά, ίσως, το ερώτημα δεν είναι «το κάνει για να με εκνευρίσει;» Ίσως, το ερώτημα είναι «γιατί αφήνω ακόμα κάποιον που ανήκει στο χθες, να ορίζει τη διάθεσή μου σήμερα;». Σύντομα θα δεις ότι αυτό το τσιμπηματάκι θα φύγει. Και δεν είσαι υπερβολική, είσαι άνθρωπος.

3 Αυτός ο Σεπτέμβρης, με βρίσκει κάπως προβληματισμένη με τη σχέση μου. Θέλουμε να νοικιάσουμε ένα σπίτι μαζί. Προς το παρόν και οι 2 μένουμε με τους δικούς μας. Το αγόρι μου σκέφτηκε μια ιδέα, μιας και οι δυο δουλεύουμε τηλεργασία, να πάμε να μείνουμε στο χωριό του παππού του που έχουν ένα σπίτι δικό τους, γιατί πραγματικά τα ενοίκια δεν παλεύονται εδώ στην Αθήνα με τίποτα. Στην αρχή, μου άρεσε η ιδέα, αλλά τώρα έχω τους δισταγμούς μου. Πού θα αφήσω τους φίλους μου και την οικογένειά μου να πάω στο έρημο χωριό μέσα στο χειμώνα, να βαρεθώ εντελώς; Τι λες κι εσύ;

Στην αρχή ακούγεται ρομαντικό. Δωρεάν στέγη, ήσυχες μέρες, καθαρός αέρας. Εσύ, εκείνος, και η φύση! Σαν εκδρομή που δεν τελειώνει ποτέ. Αλλά μετά σου σκάει η άλλη σκέψη. Οι φίλοι σου, η οικογένειά σου, τα αγαπημένα σου στέκια... Καταλαβαίνω πως προβληματίζεσαι για το αν το ειδύλλιο στη φύση μέσα στον χειμώνα, ίσως καταλήξει σε πλήξη με φόντο την ξυλόσομπα. Αλλά, φίλη μου, επειδή τα ενοίκια όντως δεν παλεύονται και επειδή εμένα θα μου άρεσε λίγη περιπέτεια και λατρεύω τη φύση, θα σου έλεγα γιατί δεν το δοκιμάζετε για λίγους μήνες;

Κριός

20 Μαρτίου - 19 Απριλίου

Να έχεις μια υπέροχη εβδομάδα, Κριέ! Άκρως θετικό κι ανανεωτικό επταήμερο! Ωστόσο είναι ώρα να εκφράσεις στους ανθρώπους που είναι σημαντικοί για σένα αυτά που καιρό κρατάς μέσα σου – ακόμα κι αν το κάνεις με μια δόση υπερβολής. Αυτό θα σας φέρει και πιο κοντά. Στα αισθηματικά, αν είσαι μπακουρομπάκουρο, δεν είναι ότι δεν θα έχεις ευκαιρίες για αναζωογονητικές γνωριμίες, απλώς δεν πρέπει να ράψεις κουστουμάκι για το άλλο άτομο με το καλησπέρα σας! Κοινώς, δώσε χώρο και χρόνο. Αν δεν είσαι μπακουρομπάκουρο, ενδέχεται να προκληθούν εντάσεις για τα κοινά σας ενδιαφέροντα / συμφέροντα. Αυτό που θα σώσει την κατάσταση είναι μια ήρεμη μεν, ειλικρινής δε συζήτηση με το αμόρε.

Ταύρος

20 Απριλίου - 19 Μαΐου

Καλή εβδομάδα, Ταύρε μου! Επταήμερο ανασυγκρότησης και αναδιοργάνωσης. Όπως μαζεύεις τα καλοκαιρινά και βγάζεις τα πιο βαριά ρούχα, έτσι πρέπει να κάνεις και με τις σκέψεις σου. Από την άλλη, ίσως σκάσουν μύτη κάποια άτομα από το παρελθόν. Μπορείς να γοντευτείς από την προσοχή που θα σου δώσουν, αλλά όχι να κάνεις βήματα προς τα πίσω! Στα ερωτικά, αν είσαι ελεύθερος, οι απλές και ανέμελες στιγμές είναι αυτές που θα σου φέρουν τον έρωτα. Ένας καφές της τελευταίας στιγμής, μια στάση στο σούπερ μάρκετ... οπότε έχει τα μάτια σου ανοιχτά! Αν δεν είσαι ελεύθερος, μπορείς να συζητήσεις με το αμόρε για τις ευθύνες που έχετε και οι δύο, απλά πρέπει να το κάνεις με ηρεμία.

Δίδυμοι

20 Μαΐου - 20 Ιουνίου

Καλή εβδομάδα, αγαπητό Διδυμάκι! Πάψε να αναβάλλεις το ξεκαθάρισμα! Ξέρω πως η διαδικασία δεν είναι ευχάριστη, αλλά είναι απαραίτητη. Στα καλά νέα όμως, θα υπάρξουν πολλές ευκαιρίες για να ανανεωθείς, είτε μέσα από όμορφες δραστηριότητες και νέα χόμπι είτε μέσα από τους δικούς σου ανθρώπους. Αυτό θα σου ανεβάσει τη διάθεση και θα εξισορροπήσει τη ζυγαριά. Στα γκομενικά, αν είσαι μόνος, χαρά θα σου δώσουν οι πολλές και άκρως ενδιαφέρουσες γνωριμίες. Δώσε χρόνο και μη δεσμευτείς άμεσα. Αν δεν είσαι μόνος, σταμάτα να περιμένεις υπερβολικά πολλά από το έτερον ήμισυ, γιατί θα απογοητευτείς. Αν προκύψουν παρεξηγήσεις, μην το παρατραβήξεις. Λίγα, απλά και σοφά λόγια θα σώσουν το μεταξύ σας.

Καρκίνος

21 Ιουνίου - 21 Ιουλίου

Καλή εβδομάδα, Καρκίνε! Αυτό το επταήμερο θα μπορέσεις να κοιτάξεις πίσω και να μην πέσεις ψυχολογικά. Θα νιώσεις μάλιστα αρκετά δυνατός ώστε να τα περάσεις όλα ξανά από κόκκινο και να διαχωρίσεις ποια άτομα θα κρατήσεις στη ζωή σου και ποια όχι. Ίσως και να επικοινωνήσεις με άτομα από το χθες, μόνο για να κλείσεις οριστικά τον κύκλο. Στα προσωπικά, αν είσαι αδέσμευτος, εκπέμπεις ερωτισμό και γοητεία, άρα δεν θα δυσκολευτείς με τις γνωριμίες. Μην πεις όμως το «ναι» στον πρώτο τυχόντα. Αν είσαι ήδη δεσμευμένος, απόφυγε τις ερωτήσεις τύπου «Εγώ πότε θα γίνω μανά;» ή «Πότε να ραφτώ;» γιατί δεν αποκλείεται να δεις το ταίρι σου να φεύγει τρέχοντας!

Λέων

22 Ιουλίου - 22 Αυγούστου

Καλή εβδομάδα, Λέοντα! Αυτό το επταήμερο θα ασχοληθείς με λίγο απ' όλα! Στα ερωτικά και στα οικονομικά απόφυγε τις υπερβολές πάσης φύσεως. Μην υποσχεθείς πράγματα που δεν μπορείς ή δεν θες να υλοποιήσεις και μην ξεφύγεις με αγορές και έξοδα. Ίσως έρθεις σε επαφή με άτομα του παρελθόντος με τα οποία είχατε αφήσει κάτι στη μέση, ιδίως αν ανήκει στους αδέσμευτους, οπότε ξέριξ ακριβώς σε ποιους αναφέρομαι! Πάντως κράτα μικρό καλάθι και go with the flow. Αν ανήκεις στους δεσμευμένους, πρόσεχε, γιατί εύκολα μπορεί μια απλή συζήτηση να εξελιχθεί σε καβγά! Σταμάτα λοιπόν να μεγαλοποιείς τα πάντα, μπας και σε μιμηθεί και το αμόρε σου.

Παρθένος

23 Αυγούστου - 21 Σεπτεμβρίου

Καλή σου εβδομάδα, Παρθένε! Αυτό το επταήμερο θα υπάρχει έντονη κούραση και αναμπουμπούλα αλλά και ευκαιρίες για αναδιοργάνωση. Ίσως έρθεις σε επαφή με το παρελθόν, προκειμένου να λύσεις κάποιες καταστάσεις ή να κλείσεις κύκλους οριστικά. Και τα δύο υπέρ σου θα βγουν, καθώς έτσι θα βρεις τις ισορροπίες σου. Στα θέματα καρδιάς, αν είσαι single, μάθε πρώτα να δίνεις περιθώρια στην άλλη πλευρά να ξεδιπλωθεί και μετά να ενθουσιάζεσαι, αν θες να πάνε καλά οι γνωριμίες που θα προκύψουν. Αν δεν είσαι single, απόφυγε να μπλέξεις τη σχέση σου με τους φίλους ή και την οικογένειά σου, γιατί αυτό το mix μόνο καβγάδες θα σας φέρει.

Ζυγός

22 Σεπτεμβρίου - 22 Οκτωβρίου

Καλή εβδομάδα, Ζυγέ! Και πάλι θα θελήσεις να μείνεις κλεισμένος στο καβούκι σου. Ωστόσο δεν αποκλείεται μέσα σ' αυτή την απομόνωση να αναπολήσεις στιγμές και άτομα από το παρελθόν, κάτι που θα σου ξυπνήσει συναισθήματα. Μη βιαστείς να τα απορρίψεις, γιατί έτσι θα ωριμάσεις ψυχικά. Γενικώς, μη γίνεσαι υπερβολικός ούτε στις σκέψεις ούτε και στα λόγια. Στα της καρδιάς, αν είσαι ελεύθερο πουλί, πολλές θα είναι οι γνωριμίες μέσα από τη δουλειά ή και τις κοινωνικές σου εξόδους. Αρκεί να μη βγάλεις βιαστικά συμπεράσματα. Αν δεν είσαι ελεύθερο πουλί, έντονη θα είναι η επικοινωνία σου με το αμόρε, απλά θέλω να προσέξεις τις μεγάλες προσδοκίες, γιατί σου χαλάνε άδικα το μουντ.

Σκορπιός

23 Οκτωβρίου - 21 Νοεμβρίου

Καλή εβδομάδα, Σκορπιέ μου! Αυτές τις μέρες ίσως προκύψουν συζητήσεις ή γεγονότα που θα σου θυμίσουν σκηνικά που έζησες. Μέσω αυτού όμως όχι μόνο θα βρεις ξανά τα πατήματά σου, αλλά θα μπορέσεις και να πάρεις δύναμη για να πας μπροστά. Παράλληλα είναι καλή στιγμή να εκφράσεις τις επιθυμίες και τις πιο βαθιές ανάγκες σου. Ωστόσο πρόσεξε τις υπερβολές. Στα αισθηματικά, αν είσαι χωρίς σχέση, βγες λίγο πιο έξω από τα συνηθισμένα σου νερά, μπας και γνωρίσεις κάποιον άνθρωπο της προκοπής, ναι; Αν είσαι ήδη σε σχέση, μπορείς να συζητήσεις για την κοινή πορεία κι εξέλιξη αυτής, αρκεί να μη δώσεις πολλές υποσχέσεις πάνω στον ενθουσιασμό σου. Βέβαια, καλό είναι να κρατάς κι εσύ μικρό καλάθι.

Τοξότης

22 Νοεμβρίου - 20 Δεκεμβρίου

Καλή εβδομάδα, Τοξοτάκι μου! Αυτό το επταήμερο έχεις διάθεση για ομαδικές δραστηριότητες, για βόλτες και συζητήσεις με φίλους και γνωστούς, αλλά και για πολλές νέες γνωριμίες. Και πολύ καλά κάνεις! Καλό θα ήταν να εστιάζεις λίγο παραπάνω στα οικονομικά σου, ειδικά αν χρωστάς ή σου χρωστάνε. Όσον αφορά τον έρωτα, αν είσαι ελεύθερος κι ωραίος, μέσω φίλων ενδέχεται να βρεις νέο γκομενάκι. Πρέπει απλά να τσεκάρεις αν αυτό μπορεί να σταθεί δίπλα σου και μακροπρόθεσμα ή κάνει μόνο για μια βραδιά. Αν είσαι δεσμευμένος κι ωραίος, μπορείς να ζητήσεις παραπάνω υποστήριξη από το έτερον ήμισυ, μόνο αν είσαι πρόθυμος να κάνεις κι εσύ το ίδιο. Όπως και να 'χει πάντως, πρέπει να αποφύγεις τις υπερβολές.

Αιγόκερως

21 Δεκεμβρίου - 19 Ιανουαρίου

Καλή εβδομάδα, Αιγόκερε! Αυτό το επταήμερο σου δίνει τα ερεθίσματα για να κάνεις ένα ακόμα glow up – τόσο εξωτερικό, όσο όμως και εσωτερικό! Ψάχνεσαι για να εμπλουτίσεις τις γνώσεις σου, κι από την άλλη σε περιποιείσαι και λίγο παραπάνω. Αν βάλεις και την έμπνευσή σου στο παιχνίδι, θα μπορέσεις να βρεις πρακτικές λύσεις, κυρίως στα issues από το παρελθόν. Στα αισθηματικά, αν είσαι free spirit, μέσω της δουλειάς μπορεί και να προκύψει κάποιο ειδύλλιο. Αν δεν σε καλύπτει πλήρως, πέραν καλά κι άσ' το εκεί. Αν δεν είσαι μόνος, πρόσεξε μην πέσεις με τα μούτρα στη δουλειά και παραμελήσεις το ταίρι σου. Αλλιώς κάτσε και δέξου τα παράπονα και την γκρίνια του χωρίς κουβέντα, έτσι;

Υδροχόος

20 Ιανουαρίου - 17 Φεβρουαρίου

Καλή εβδομάδα, Υδροχόε μου! Το επταήμερο αυτό εστιάζει στα συναισθήματα και στα trust issues. Μήπως λοιπόν ν' αρπάξεις την ευκαιρία και να ξεκαθαρίσεις τις ερωτικές σου σχέσεις, αλλά και τα οικονομικά σου, που τα έχεις παρ@χέσει τελευταία. Θυμήσου όμως να κρατάς ισορροπίες ανάμεσα στην τάση σου για υπερβολική ελευθερία και στην ανάγκη σου για πραγματική και ουσιαστική σύνδεση. Αν δεν έχεις μόνιμο δεσμό, πολλές θα είναι οι νέες γνωριμίες. Να είσαι ανοιχτός, ώστε να διαλέξεις το γκομενάκι που σου ταιριάζει περισσότερο. Αν έχεις μόνιμο δεσμό, μη δίνεσαι παραπάνω απ' όσο αντέχεις, γιατί αργότερα θα κληθείς να απολογηθείς για όλα αυτά τα υπερβολικά που υποσχέσαι πάνω στον ενθουσιασμό σου.

Ιχθύες

18 Φεβρουαρίου - 19 Μαρτίου

Καλή εβδομάδα, Ιχθύ μου! Επιτέλους ήρθε η στιγμή να λάβεις όλη την προσοχή που επιζητάς μέσα από τις επαφές και τις συζητήσεις που κάνεις. Επομένως, προτείνω να κάνεις στην άκρη την υπερβολή και ν' αφήσεις τα πράγματα να εξελιχθούν μόνα τους. Παράλληλα ασχολήσου μόνο με οτιδήποτε έχει πραγματική αξία για σένα. Στα πιο προσωπικά, αν είσαι χωρίς ταίρι, σταμάτα να χαλάς χρόνο κι ενέργεια σε άτομα με τα οποία δεν έχετε την παραμικρή χημεία, κι έτσι ίσως γνωρίσεις κάποτε το άλλο σου μισό. Αν είσαι ήδη με ταίρι, πρέπει να συζητήσετε για τα κοινά σας με ηρεμία και ειλικρίνεια. Δηλαδή μην πεις αυτά που ξέρεις ότι θέλει ν' ακούσει το αμόρε. Κοινώς, μίλα τη γλώσσα της αλήθειας.

Την καθημερινή αστρολογική σου προβλέψη στο athensvoice.gr/zodia

* Για πιο ολοκληρωμένη εικόνα των αστρολογικών σου τάσεων θα πρέπει να διαβάξεις και τον ωρακόπο σου

Επιστήμη Μπινάζη &
Διονύσης Νοταράκης

Mon - Fri 08:00 - 10:00

Γιάννης Νένες

Mon - Fri 10:00 - 12:00

Γιοβάννα Βλασσοπούλου

Mon - Fri 12:00 - 14:00

Αθηνά Κλήμη

Mon - Fri 14:00 - 16:00

Χαρά Αλεξανδροπούλου

Mon - Fri 16:00 - 18:00

Δημήτρης Αθανασιάδης

Mon - Fri 18:00 - 20:00

Σωτήρης Ρουμελιώτης

Mon - Fri 20:00 - 22:00

Linsten Live

voice
voice
102.5

ON AIR

To soundtrack της πόλης

ΑΛΛΑΖΟΥΜΕ ΤΟ ΤΟΠΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ

Τώρα, παραγωγή Δομικών Κονιαμάτων
από τον «Χρωμόπυργο».

Η νέα εποχή Vitex στις
οικοδομικές λύσεις ξεκινά!

f y i in d p | 210.5589.400 | vitex.gr

